Diputació Barcelona
xarxa de municipis

Inventari Patrimoni Cultural de Castellgalí

Memòria tècnica

Redacció
María del Agua Cortés Elía

Ajuntament de Castellgalí

Setembre 2006

À R E A D E C U L T U R A

CASTELLGALÍ:
INVENTARI DEL PATRIMONI CULTURAL

MEMÒRIA

MEMÒRIA DE L'INVENTARI DE PATRIMONI CULTURAL DE CASTELLGALÍ (Bages)

ÍNDEX

METODOLOGIA

	Pàgina
1- OBJECTIUS DEL TREBALL	4
1.1.Agraïments	4
1.2.Objectius	5
2- METODOLOGIA	6
2.1. Metodologia de treball	6
2.2. Fonts consultades	8
2.3. Explicació de la fitxa	10
2.4. Criteris de selecció	11

DIAGNÒSTIC

3- MARC D'INTERVENCIÓ GENERAL	13
3.1.Marc geogràfic	13
3.2.Marc històric	18
3.3.Toponímia	26
3.4. L'escut de Castellgalí	28
3.5.Mapa de zones del terme	59
4- EL PATRIMONI DE CASTELLGALÍ	30
4.1.Anàlisi de la informació recollida a les fitxes	30
4.2.Elements no fitxats	35
5- MARC D'INTERVENCIÓ PATRIMONIAL	38
5.1.L'estructura del patrimoni de Castellgalí	38
- Jaciments arqueològics i zones d'expectativa.	
- Patrimoni històric-artístic de diferents èpoques.	
- Les masies i cases.	
- Patrimoni relacionat amb el cultiu de la vinya.	
- L'ús de l'aigua.	
- L'explotació i ús de la pedra.	
- Patrimoni natural i geològic.	
- Els mitjans de comunicació.	
- Conclusions.	
5.2.Estat legal	55
5.3.Intervencions sobre el patrimoni	59
5.4.Equipaments i activitats patrimonials	61

6- BIBLIOGRAFIA 66

7- ANNEXES 73
7.1. Documentació històrica demogràfica 73
7.2. Rectorologi 76
7.3. Masies per zones 79
7.4. Carrers i cases del poble 81
7.5. Llindes de cases del poble 87
7.6. Barraques de vinya 92
7.7. Personatges 98
7.8. Receptes de cuina 99

8- LLISTATS 102
8.1. Llistat per numeració 103
8.2. Llistat per denominació 108
8.3. Llistat per tipologies 113

9- FITXES DE L'INVENTARI DEL PATRIMONI CULTURAL DE CASTELLGALÍ

1- OBJECTIUS DEL TREBALL

1.1. Agraïments

Aquest treball, impulsat i finançat per l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Castellgalí a petició del mateix, d'acord amb el conveni subscrit per ambdues administracions el mes de gener de 2006, i en el marc del programa d'Inventaris del Patrimoni Local que gestiona l'OPC, ha estat realitzat per la historiadora **Mª del Agua Cortés Elía**, per encàrrec de l'OPC amb l'estreta col·laboració de l'Ajuntament de Castellgalí, que ha posat tots els mitjans tècnics i humans a disposició meva.

Principalment agraeixo l'interès i col·laboració desinteressada de l'alcalde, Sr. Cristòfol Gimeno, així com dels regidors, que van propiciar la realització d'aquest inventari degut al seu interès en tirar endavant projectes culturals en benefici de la població del municipi, especialment la Regidora de Cultura, Elvira Sintes; també ha esta molt important la col·laboració d'alguns treballadors de l'Ajuntament, en concret de la arquitecta municipal, Mónica Pozo, i de l'aparellador municipal, Jordi Lletjós, que en tot moment ha col·laborat en les meves demandes interessant-se contínuament pel meu treball i m'han proporcionat diferent documentació.

He de fer menció especial de l'ajuda prestada pels membres del Grup d'Amics del Museu de Castellgalí, especialment Joan Fitó i Sergi Falguera, així com totes les persones que de forma altruista van col·laborar en l'organització del Museu. Cal a dir què una part important del meu treball s'ha vist incrementada per la seva recerca i estima al seu entorn.

Agraeixo l'ajuda prestada per Tomàs Serra, Jordi Malgosa que m'han facilitat documentació, informació cartogràfica i un interès sempre de cara a la meva feina. En definitiva a tots ells aquest treball en part els pertany, per l'interès i estima que van tenir el seu dia a fer recerca i a mantenir tot allò que identifica i ha format el seu poble. Especialment a Tomàs Serra que em va passar molta documentació que havien extret de diferents arxius de Catalunya, així com articles que havien escrit per la revista municipal.

He comptat també amb la col·laboració d'altres persones, d'en Carles Playà i Josep Playà de can Mas, que em van mostrar alguns elements i em van acompanyar a fer un recorregut per identificar-los; a Hans-Curd Welsch i Micahel H. Kirkegaard de can Flaquer que em van atendre amablement i em van mostrar casa seva, les tines i el forn d'obra; a Joan Fitó que em va mostrar el Museu a més d'intercanviar informació històrica de Castellgalí; igualment a en Carles Bruguera, vinculat al Museu; diferents ocupants i amos de cases que m'han atès o que m'han facilitat informació, entre ells Joan Casajuana del Rubió, Antònia Riera de can Cadevall, Antoni Roumens de can Úrsul de Boades, Ignasi Torné dels Fabrès de Sant Vicenç de Castellet, col·laborador del Museu i col·leccionista de fotografies de barraques de vinya i de tractors d'època. No puc oblidar l'atenció prestada per Mn. Josep Morros, rector de Castellgalí; per l'arxiver de Manresa Jordi Torné i per l'arxiver de l'Arxiu Episcopal de Vic, Rafel Ginebra.

Per descomptat també agraeixo l'ajuda de totes aquelles persones que anteriorment han estudiat diferents temes de Castellgalí i que han escrit sobre la seva recerca. Concretament Joan Vila, estudiós del poble que ens ha llegat amb la seva recerca; Sergi Falguera; Llorenç Ferrer Alós; Eduard Sánchez, Antoni Daura, Joan Galobart i Dolors Pardo, arqueòlegs que van realitzar les darreres excavacions a Boades. Així com a tants que han fet petits escrits a les revistes del poble i als que cal un reconeixement per la feina feta que m'ha estat d'ajuda.

No vull descuidar l'atenció prestada per l'Oficina de Patrimoni Cultural i en concret per la tècnica Teresa Reyes que ha realitzat la correcció de tot l'inventari i a la que no se li ha escapat ni el més petit detall. Gràcies per l'ajuda i meticulositat.

Vull destacar i deixar constància de la positiva predisposició de la majoria de persones que he visitat envers al descobriment i al coneixement del passat històric del municipi i de qualsevol tema relacionat, fet que m'ha encoratjat en tot moment en la realització del present treball. I per això el meu agraïment final és per a tots els habitants de Castellgalí que m'ha facilitat la tasca amb el seu entusiasme sempre evident cap a la meva feina.

1.2. Objectius

El present Inventari de Patrimoni del municipi de Castellgalí inclou tot el terme d'aquest municipi.

El punt de partida va ser l'interès per part de l'Ajuntament d'obtenir informació dels elements històrics i d'interès cultural del terme municipal per tal de tenir coneixement de l'estat i la importància de cada un i del seu conjunt, a fi de portar a terme accions concretes, entre elles l'especificació i ampliació dels elements a protegir a les Normes Subsidiàries de Planejament Urbanistic del municipi, així com establir el punt de partida per l'elaboració del catàleg de masies que obliga la recent llei d'Urbanisme. La recollida i processament de les dades s'ha realitzat entre els mesos de febrer i juny de 2006.

Els objectius d'aquest treball són els que estableix el Plec de Prescripcions Tècniques per a la realització d'inventaris de patrimoni local de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona: "la recollida exhaustiva de dades sobre el patrimoni cultural i natural del municipi i la seva valoració, permetent l'establiment de mesures per a la seva protecció i conservació, així com la planificació de la seva rendibilitat social". El resultat és una eina a disposició de l'Ajuntament amb la informació individual i de conjunt dels elements patrimonials del municipi que ajudi a fomentar la conservació, la difusió, el coneixement del medi, i utilitzar-la com ajuda en la ordenació i planificació urbanística, així com en d'altres accions de benefici social".

2-METODOLOGIA

2.1. Metodologia de treball

Per realitzar l'inventari es va adoptar una metodologia de treball estructurada en tres etapes principals, segons estableix el Plec de Prescripcions Tècniques de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona:

- 1- **Recopilació prèvia de documentació**
- 2- **Treball de camp**: recollida d'informació oral i visita a cada element detectat i al terme en general
- 3- **Treball de gabinet**: contrastant les fitxes de camp amb la documentació, introducció de la informació a les fitxes i elaboració de la memòria com a conclusió

En cada una d'aquestes etapes s'ha procedit a realitzar una sèrie de tasques que es detallen a continuació de forma cronològica:

- **1- Recopilació prèvia de documentació:**

  - Recopilació de la documentació existent sobre el municipi: bibliografia, publicacions, Inventari de Patrimoni Arqueològic de la Generalitat, Inventari de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat, Inventari de Patrimoni Industrial de la Generalitat, Normes Subsidiàries de Planejament Urbanístic del municipi, llistats de Béns d'Interès Local si existeixen. Aquesta recopilació es va realitzar fent un buidatge de la bibliografia existent a la Biblioteca de Manresa, a la Biblioteca de Catalunya, a l'Arxiu Municipal de Castellgalí, a l'Arxiu Històric i Comarcal de Manresa, a l'Arxiu Episcopal de Vic, a l'Arxiu de la Seu de Manresa i a d'altres arxius que s'especifiquen més endavant, junt amb la documentació i informació facilitada per l'Ajuntament, i per diferents estudiosos locals, especialment Tomàs Serra, Joan Malgosa, Joan Fitó, així com les publicacions específiques que s'han realitzat sobre el municipi i citades a la bibliografia (principalment articles publicats a la revista municipal L'Amigant), aquestes publicacions, i d'altres, que s'han fet sobre diferents temes del terme, han facilitat molt la tasca d'inventari.

  - Amb aquesta base es va realitzar un llistat de possibles elements inventariables que es va contrastar amb l'opinió d'alguns estudiosos i membres de l'Ajuntament ja citats anteriorment. La llista no es va considerar tancada ja que quedava subjecta al treball de camp que va permetre identificar més elements en el transcurs de la feina.

  - Per tal de facilitar el treball de camp es van diferenciar diferents zones del municipi que ja venien donades per l'estructura històrica i geogràfica.

- Es van establir contactes inicials amb informadors orals: estudiosos del terme, els habitants de les masies i cases, propietaris de fons documentals, rector de la parròquia, gent gran, artesans,....; i que en el moment del treball de camp es van anar visitant per tal de cercar el màxim d'informació.

- **2- Treball de camp:**

  - En base als elements que ja s'havien detectat es va iniciar la recollida de dades visitant cada element, recopilant la informació que ens proporcionava la observació directa junt amb la que ens proporcionaven les fonts documentals i els possibles col·laboradors; es fotografiaven els elements, fet que facilitava després la tasca de gabinet.

  - Es contrastava amb documentació cartogràfica històrica i actual per tal de detectar topònims o nous elements a la zona visitada.

  - En el cas de les masies es va procurar visitar el major nombre de cases possibles tenint en compte la disponibilitat dels habitants i l'estat de les cases. Es documentava cada un dels elements destacables i es situaven en un plànol. Cal destacar que no s'ha pogut accedir a tots els immobles, tot i que s'ha conegut per altres mitjans l'existència o no d'elements interessants que permetessin o no la documentació.

- **3- Treball de gabinet:**

  - Realització de les fitxes dels elements. Les fitxes s'anaven completant a mida que es feia el treball de camp, de manera que aquestes dues fases s'han anat compaginant. Això ha facilitat la feina ja que s'havien detectat molts elements d'entrada i era necessària una estructuració per zones i completar el procés en cada zona.

  - En omplir els camps de descripció i d'història es contrastava la documentació escrita de que es disposava amb la informació obtinguda d'altres inventaris previs i amb les conclusions tretes de l'observació directa de cada element. D'aquesta manera es procurava ser el màxim exhaustiu en la documentació. En fer això, s'han detectat errades en altres inventaris previs que queden subsanades amb el present.

  - Es feien rutes per les zones diferenciades, inventariant els elements que ja es coneixien prèviament i detectant d'altres sobre el terreny. Aquestes rutes, completades amb la visita a cada element facilitava l'obertura de noves fitxes. D'aquesta manera també s'anava fent un llistat d'elements "no fitxats" per adjuntar a

la memòria, consistent en aquells elements que no tenen prou entitat cultural per elaborar una fitxa documental.

- Quan es va tenir introduïda a les fitxes la informació documental i històrica, es van completar amb les dades complementàries: coordenades UTM, alçada i fitxes relacionades.

- Finalment es van relacionar amb la base de dades les fotografies que s'havien realitzat en format digital i els plànols topogràfics en el cas d'elements que són de gran extensió, amb la qual cosa són difícils de representar només amb un punt, el que ens donen les coordenades UTM. Amb això les fitxes es donaven per tancades.

- En tancar les fitxes es va procedir a la redacció del present informe.

- Posteriorment s'ha realitzat una reunió amb Tècnics de la Diputació de Barcelona, la regidora de cultura de l'Ajuntament de Castellgalí i la tècnica que ha realitzat l'inventari per tal de fer una correcció de les fitxes.

2.2. Fonts consultades

S'han utilitzat diferents tipus de fonts per l'elaboració de l'inventari: documentació d'arxius públics i d'arxius privats, informació oral, bibliografia i la observació directa dels elements. Passem a detallar aquestes fonts.

DOCUMENTACIÓ D'ARXIUS:

ARXIUS PÚBLICS

- **BC** Fons d'arxiu de la Biblioteca de Catalunya
- **AHCM** Arxiu Històric i Comarcal de Manresa
- **AHDB** Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona
- **ANC** Arxiu Nacional de Catalunya
- **AMC** Arxiu Municipal de Castellgalí
- **AMMC** Arxiu del Museu de Castellgalí
- **AEV** Arxiu Episcopal de Vic
- **ASM** Arxiu de la Seu de Manresa
- **BPM** Biblioteca Pública de Manresa
- **APC** Arxiu Parroquial de Castellgalí
- **APCV** Arxiu Parroquial de Castellbell i el Vilar

ARXIUS PRIVATS

- **APC** Arxiu privat Mas Cadevall
- **APR** Arxiu privat Mas Rubió
- **APP** Arxiu privat de can Pla

ALTRES INVENTARIS UTILITZATS O CONSULTATS

- Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya (IPAC), municipi de Castellgalí. (1985). (20 elements).
- Inventari de Patrimoni Arqueològic del Bages. Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Castellgalí. (1988-2004). (7 elements).
- Catàleg de Monuments i Conjunts Històrico-Artístics de Catalunya. Generalitat de Catalunya. (1 element).
- Inventari de Protecció del Patrimoni Cultural Europeu. Arxiu Històric d'Urbanisme, arquitectura i disseny. Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya (1981). (6 elements).
- Inventari del Patrimoni Industrial (Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, Generalitat de Catalunya) (IPIC). (no hi ha elements inventariats).
- Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional de Catalunya (IPEC). (No hi ha elements inventariats).

INFORMACIÓ ORAL

S'ha obtingut informació oral, i a vegades amb alguna documentació escrita puntual, de les següents persones:

Cristòfol Gimeno
Elvira Sintes
Mónica Pozo
Jordi Lletjós
Joan Fitó
Sergi Falguera
Tomàs Serra
Jordi Malgosa
Carles Playà Maset
Josep Playà Maset
Carles Bruguera
Hans-Curd Welsch
Micahel H. Kirkegaard
Joan Casajuana del Rubió
Antònia Riera de can Cadevall
Antoni Roumens de can Úrsul
Ignasi Torné dels Fabrès
Mn. Josep Morros
Jordi Torné
Rafel Ginebra
Eduard Sánchez

A més d'aquests col·laboradors directes, cal fer esment de cada un dels habitants de les cases que s'han visitat, ja que tots ells han contribuït a la documentació dels elements.

BIBLIOGRAFIA

Es va realitzar un buidat de la documentació bibliogràfica existent principalment a la Biblioteca Pública de Manresa i a l'Arxiu Històric Comarcal de Manresa ja que conserven fons bibliogràfic local. També es van recopilar totes les publicacions que s'han realitzat al municipi, en concret l'informatiu local "L'Amigant" fruit de col·laboracions de persones del poble. Es va iniciar el desembre de 1982, i es va mantenir durant 20 mesos; després d'un període d'aturada es va reprendre la publicació en una segona època

(1995-2004). Des de l'any 2004 es publica "El Crit del Gall", informatiu municipal editat per l'Ajuntament. Al final de la memòria, a l'apartat de bibliografia, s'especifica aquesta documentació.

CARTOGRAFIA.

Per a l'anàlisi del terme municipal s'ha utilitzat:

- Mapa topogràfic i mapa planimètric del terme de Castellgalí de l'any 1919, realitzats pel "Servicio Cartográfico de la Diputación de Barcelona" (Cartoteca de Catalunya). E/ 1:25.000.

- Mapa Comarcal de Catalunya: El Bages, E/ 1:50.000. Institut Cartogràfic de Catalunya. Edició de l'any 2002. Format paper i format digital.

- Mapes topogràfics de Catalunya editats per l'Institut Cartogràfic de Catalunya E/ 1:5.000 (fulls nº 363-1-8, 391-8-1, 363-1-7, 392-1-1, 362-8-8, 363-2-8, 392-1-1, 363-2-7). Edicions de l'any 2000.

Per la localització de les coordenades topogràfiques s'ha utilitzat la web de l'Institut Cartogràfic de Catalunya:

http://www.geoportal-idec.net/gestor/mapawms/index.jsp.

2.3. Explicació de la fitxa

El model de fitxa que s'ha utilitzat és el que ha proporcionat l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona per a la realització d'inventaris municipals, i que formen part d'una base de dades programada en MS Access 2000.

La fitxa conté una sèrie de camps d'informació que s'han omplert per a cada element: Número de Fitxa, Codi, Àmbit, Denominació, Ubicació, Titularitat, Propietari, Tipologia, Ús actual, Descripció, Observacions, Estat conservació, Autor, Any, Estil/Època, Segle, Emplaçament, Longitud, Latitud, UTM, Alçada, Accés, Número negatiu, Fitxes associades, Història, Bibliografia, Protecció, Número Inventari Generalitat, Autor fitxa, Data registre, Data modificació, Mapa, Fotografies.

Hi ha una sèrie de camps en que el contingut s'ha de triar d'uns establerts prèviament per l'OPC: Àmbit, Codi, Tipologia i Titularitat. L'Àmbit i la Tipologia donen un Codi concret establert d'acord amb el següent esquema:

1- PATRIMONI IMMOBLE	2- PATRIMONI MOBLE	3- PATRIMONI DOCUMENTAL	4- PATRIMONI IMMATERIAL	5- PATRIMONI NATURAL
1.1- Edificis	2.1-Elements urbans	3.1-Fons d'imatges	4.1- Manifesta-cions festives	5.1-Zones d'interès natural.
1.2-Conjunts arquitectònics	2.2- Objectes	3.2-Fons documentals	4.2-Tècniques artesanals	5.2- Espècimens botànics singulars
1.3-Elements arquitectònics	2.3- Col·leccions	3.3-Fons bibliogràfics	4.3-Tradició oral	
1.4-Jaciments arqueològics			4.4-Música i dansa	
1.5- Obra civil			4.5- Costumari	

Cada fitxa es completa amb un mapa d'ubicació, generat des del Sistema d'Informació Geogràfica (SIG) en que es presenta l'inventari, i d'una a tres fotografies.

2.4. Criteris de selecció

En aquest treball s'ha procedit a la identificació, descripció i documentació dels elements que s'han considerat patrimoni cultural del terme municipal de Castellgalí per tal d'oferir una visió panoràmica d'un conjunt que determina les característiques concretes del lloc. No és aquest un estudi tancat, sinó que ha de mantenir-se obert a qualsevol aportació que contribueixi a l'enriquiment d'aquest patrimoni en funció de noves investigacions. Tampoc és un estudi que limiti les perspectives patrimonials al que conté l'inventari, sinó que ha de servir com a punt de partida per a incentivar la recerca i la gestió del patrimoni que doni forma a diferents tasques entorn aquest i permeti la seva ampliació i conseqüent evolució.

S'ha tingut en compte reunir el màxim nombre d'elements identificadors del terme incloent tot allò que podia tenir un valor patrimonial històric o de diferenciació. S'ha procurat obtenir el màxim d'informació de cada element de forma individual i de la relació amb el seu entorn per tal de mostrar la importància de cada element com a quelcom característic i definitori d'aquest territori. Però cal assenyalar que no s'han inclòs tots els elements detectats sinó que s'ha fet una selecció envers els següents criteris:

1- S'han inventariat tots els elements que prèviament havien estat compilats en altres inventaris:

. De la Generalitat: Patrimoni Arqueològic (7 elements), Patrimoni Arquitectònic (20 elements).
. Catàleg de Monuments i Conjunts Històrico-Artístics de Catalunya. Generalitat de Catalunya. (1 element).

2- S'han inventariat els elements mobles, immobles o naturals destacables per:
. Singularitat històrica, artística, etnològica, identitària, simbòlica.

3- S'han inventariat els fons documentals i fotogràfics que tinguessin un fons històric important individualment i per al conjunt del municipi.

4- S'han inventariat les manifestacions festives, musicals, artesanes i de tradició que són representatives i identificatives del terme.

És per això que el volum de fitxes s'ha limitat finalment a les que hi ha a l'inventari com a elements més representatius, però hi ha una sèrie d'elements que no s'han fitxat perquè s'ha considerat que no tenen prou significació per a ser inclosos a l'Inventari, elements que coneixem però que han desaparegut o elements que s'han inclòs dins d'altres fitxes. D'aquests elements "no fitxats" es fa una relació a l'apartat corresponent d'aquesta memòria. Per tal que el coneixement del patrimoni de Castellgalí sigui més complet, s'ha inclòs un anàlisi general dels elements fitxats i els no fitxats formant un conjunt (capítol 4.2).

Finalment, cal deixar clar què aquesta feina **no és ni una recerca**, amb uns objectius i unes conclusions finals (encara que s'hagin utilitzat coneixements i procediments científics per a realitzar-la), **com tampoc es tracta d'un catàleg** del patrimoni del municipi, el qual hauria de portar unes categories i proteccions determinades. Però si què és una base per a poder realitzar tant tasques d'investigació com de protecció, convertint-se també en un instrument per la gestió, la difusió i la informació del patrimoni del municipi, entre d'altres utilitats. També cal fer esment que aquest inventari no esta tancat ja que podran anar incorporant-se elements patrimonials si en sorgeixen de nous i fer les esmenes necessàries al ja existents.

3- MARC D'INTERVENCIÓ GENERAL

3.1. Marc geogràfic, geomorfològic i econòmic

El municipi de Castellgalí es troba situat a la província de Barcelona, a la comarca del Bages. Delimita al nord amb Manresa, per ponent amb el municipi de Sant Salvador de Guardiola, per llevant amb Sant Vicenç de Castellet, i pel sud amb Sant Vicenç de Castellet, Castellbell i el Vilar i Marganell.

Té una extensió de 17,16 km2 i presenta dues zones ben diferenciades: per una banda les planes quaternàries al·luvials, aptes per la intensa ocupació i el conreu de secà; i per altra les terres muntanyenques vertebrades per les serres del Talló (441m d'alçada) i la del Puig Agudell. La característica més peculiar és la confluència de dos grans rius, el Llobregat i el Cardener, convertint el municipi en un enclau estratègic dins el context comarcal. D'altres corrents de menor entitat i afluents dels anteriors són la riera de Cornet i la de Castellet, a més de diversos torrents actius només en èpoques de pluja.

La geologia del territori presenta materials de formació terciària, dita de Santa Maria, deixant al descobert margues que a causa de l'erosió donen les "muntanyes russes", formació del tipus bad-lands.

Es distingeixen diferents agrupaments de població. El nucli central correspon al poble, essent la zona més densament poblada. Al peu i tocant la carretera C-16 hi ha el barri de la fàbrica, originat per un grup d'edificis d'obrers creats a inicis del segle XX al costat de la fàbrica Carné.

Una altra zona ben identificada és la d'hàbitat dispers de la Serra del Taió o Talló. Al marge dret del Cardener hi ha el nucli dels Torrents, ia l'altra bada del riu l'antiga quadra de Cirerencs centrada en l'antic mas Font. A la riba esquerra del Llobregat hi ha el raval de Boades, delimitat per un meandre del riu i amb una part de població concentrada en un petit vilatge de cases de pagès. Destaca la urbanització que es va crear els anys 1970 a l'entorn del Mas Planoi, així com la que hi ha al voltant de la Torre del Breny.

Els nuclis més antics són el mateix poble i el centre de Boades, tots dos amb un primer assentament ibèric. Boades va tenir continuïtat en època romana amb l'emplaçament d'una vila, mentre que el poble s'origina a l'edat mitjana centrat en el castell. L'estructura urbana que veiem actualment és fruit del segle XVIII, tal com mostren moltes dates gravades a portes i finestres dels carrers Manresa, Puigterrà i Sant Antoni.

L'agricultura ha anat perdent pes progressivament des de l'inici de la crisi en el sector a mitjans del segle XIX. Les explotacions actuals són unitats familiars, amb tan sols 1,5% de la població activa. La vinya pràcticament ha desaparegut, així com el blat, dedicant-se bàsicament al conreu de farratges i alguns fruiters. A partir del anys cinquanta l'explotació de la

pedra es fa més intensiva, i va ocupar a inicis dels seixanta el 24% de la població activa. El sector tèxtil va mantenir el percentatge més elevat d'ocupació fins a la crisis del sector els anys setanta. Els darrers anys ha hagut un important creixement de petites i mitjanes empreses principalment del sector terciari i serveis.

Tant des del punt de vista botànic com faunístic, l'àrea presenta els trets característics dels ecosistemes mediterranis subhumits, propis de la Serralada Prelitoral Catalana:

Alternança de pinedes (*Pinus halepensis*), alzinars (*Quercus ilex*), rouredes (*Quercus humilis*), juntament amb brolles i zones arbustives que s'han anat recuperant des de l'incendi de 1985. Al sotabosc predomina la brolla de romaní (*Rosmarinus officinalis*), argelaga (*Genista scorpius*), farigola (*Thymus vulgaris*) i bruc d'hivern (*Erica multiflora*), i les espècies arbustives habituals de la garriga, com el llentiscle (*Pistacia lentiscus*), el càdec (*Juniperus oxycedrus*), l'esbarzer (*Rubus ulmifolius*) o el garric (*Quercus coccifera*). Vora els camins són nombroses les espècies de gramínies i abunden les esparregueres boscanes (*Asparagus acutifolius*). En algunes raconades s'hi poden trobar plantes enfiladisses com l'heura (*Hedera helix*) o l'arítjol (*Smilax aspera*) i en els vessants solells de la serra de Vallhonesta destaca la presència dominant de l'arboç (*Arbutus unedo*)

Les espècies mediterànies més importants són el porc senglar (Sus scrofa), l'astor (Accipiter gentilis), el gamarús (Strix aluco) i el ratolí de bosc (Apodemus sylvaticum).
Espècies eurosiberianes com el talpó roig (Clethrionomys glareolus), el talpó muntanyenc (Microtus agrestis), la colobra llisa septentrional (Coronella austriaca) o la salamandra (Salamandra salamandra).
Espècies de rapinyaires com l'àguila cuabarrada (Hieraetus fasciatus), el falcó peregrí (Falco peregrinus) i el duc (Bubo bubo).
Aus hivernats com el pelaroques (Tichodroma muraria) i el cercavores (Prunella collaris).
Corredor biològic Sant Llorenç del Munt-Montserrat (pel torrent de les Pasteres i que segueix per la costa del mas Gall)
Corredor biològic Sant Llorenç del Munt-tram del riu Llobregat Sant Benet-Boades (pel torrent del Rubió – Boades- i per la riera de Santa Creu – el Pont de Vilomara).

Els principals eixos de comunicacions són:

- l'Autopista C16 (antiga A-18) de Terrassa a Manresa, travessa el terme municipal per la zona oest.
- La carretera C-55 (antiga C-1411) d'Abrera a Puigcerdà. Constitueix l'actual eix del Llobregat i circula paral·lelament al curs del riu.
- La carretera BV-1229 de Sant Vicenç al Pont de Vilomara, dóna accés al nucli de Boades i comunica el municipi amb el Pont de Vilomara.
- La línia de Renfe que comunica Barcelona amb Manresa i que divideix el terme municipal en dues meitats.

- La línia dels Ferrocarrils de la Generalitat que comunica Barcelona amb Manresa

L'eix de comunicació més important de l'antiguitat era el camí Ral de Manresa, que tenia un ramal que passava pel centre del poble i que seguia el traçat de l'antiga via romana.

CLIMA

El clima és mediterrani subhumit, fred a l'hivern i calorós a l'estiu, però amb variacions segons l'altitud i zona, amb precipitacions escasses.

La vegetació i fauna és de tipus mediterrani, amb presència d'algunes espècies eurosiberianes. Bàsicament alzinars i rouredes, tot i que també hi ha pi blanc, roig i pinassa, faig, freixe i teix. Vora els camins són nombroses les espècies de gramínies i abunden les esparregueres. Destaquen la presència d'una roureda en la zona més obaga i ombrívola de la vall de Vallhonesta, on destaca el Roure Gros del Rubió; així com la presència d'arbres fruiters en les zones de conreu agrícola. Entre les espècies faunístiques destaquen el porc senglar, ratolí de bosc, falcó pelegrí, talpó roig, talpó muntanyenc i salamandra.

POBLACIÓ

L'origen del poblament de la zona cal buscar-lo en època ibèrica, testimoniat pel jaciment de Boades i per les troballes puntuals al turó del castell. En època romana la presència de la vila de Boades, de la torre del Breny i d'altres elements com el pas de la via romana, ens mostren l'ocupació en aquesta època.

La primera dada demogràfica que tenim correspons als anys 1365-1370, quan el fogatge de la vegeuria de Manresa indica que Castellgalí tenia 33 focs (Iglésies, 1962). En el de 1497 (Iglésies, 1991) hi ha 13 focs. El de 1551 enumera 14 focs laics, mentre que el de 1553 (Iglésies, 1979) havia augmentat a 19 més el capellà.

L'any 1626, en el cens general de Catalunya, publicat per Antoni Pladevall, el poble tenia 16 cases i 206 persones (Pladevall, 1973). El mateix segle, l'any 1685, en una visita realitzada pel bisbe Antoni Pascual s'enumeren 28 cases (AEV).

Al segle XVIII, els nous censos de població ens donen dades més complertes. El cens d'Aparici de 1708 dona 29 cases, tot i que és considerat poc fidedigne. Els censos següents donen el 1716, 171 persones; el 1717, 53 persones; el 1719, 171 habitants. El cens de Floridablanca de 1787, dóna 266 persones, mostrant un augment demogràfic important a finals

d'aquest segle produït per la millora de la sanitat i els conreus que és extensible a tot el país.

Al segle XIX hi ha un augment espectacular, entre 1878 i 1857 es passa de 265 a 1.094 habitants. Madoz al seu diccionari diu que hi havia 549 habitants al 1842 aproximadament. La tercera Guerra Carlina (1872-1875) pot ser la causa del retrocés reflectit l'any 1897 amb 785 habitants. La recuperació comença al segle XX, afavorida per la industrialització; el 1936 hi havia 1.004 habitants. El 1940 baixa en 200 persones degut a la guerra i el 1960 hi ha de nou un increment amb 887 habitants. A partir d'aquest moment es produeix un lleu increment, 1533 habitants el 1970, 1033 el 1981 per tornar a baixar el 1991 amb 680 veïns. L'any 2005 Castellgalí tenia 1.282 habitants.

Any	focs		Any	Cases o habitants
1365-70	33		1626	206 persones
1497	13		1708	cases 29
1551	14		1716	veïns 171
1553	20		1717	veïns 53
			1719	veïns 171
			1787	persones 266

(Font: Iglésies)

any	habitants
1857	549
1860	1094
1887	919
1897	744
1900	785
1920	779
1930	898
1940	1009
1950	885
1960	887
1970	1533
1981	1033
1991	680
2001	702
2005	1282

(Font: INE)

TRANSCRIPCIÓ DELS FOGATGES I CENSOS HISTÒRICS

1497,	**1553**
Castell Galí: Miquel Pla, Barthomeu Calafel,	Parroquia y terme de Catellgali fogajat a 13 d'octubre de 1553 per Vicens Roqua y Rafell Vilafecta jurats com apar en cartes 283.

Pere Riubes, Valentí Vilamore, Pere Maior, Gabriel Cornet, Pere Torres, Pere Cirerench, Gabriel Casadeval, Berthomeu Orpina, Johan Calafell, Pere Mas.	Mn. Pere vicari, Vicens Roqua, Raphel Vilafecta, Gabriell Vilanova, Francesch Playta, En Calafell, En Bartomeu Pla, Antoni Pla, Joan Mas, Joan Vinyoles al castell, En Cornet, En Torrents, la viuda Torres al Moli, Jaume Cirerench, Miguel Cadanar, Antoni Mestre, Antoni Orpina, Pere Rovira, Miguell Benet, Antoni Gall.
Capbreu del terme de Castellgalí i quadre de Boades, 1730 (ASM) Miquel Bilomara i Gamisans - "Mas Bilomara". Magí Ursol - casa de Munt. Jaume Claveria - casa Cadevall. Joan Casadevall - mas Casadevall. Andreu Vilaseca - mas Vilaseca, antigament "Palliser" de la sagrera de Boades els curadors dels hereus de Jaume Torrents - mas Torrents. Jaume Pla - el mas "Llorens" Martí Casajuana i Rubió - casa Orpina a la sagrera de Boades. Jaume Pla del Camí - mas Pla del Camí i el mas Figuera o Figuerola. Josep Otzet de Manresa - mas Mestre. Francesc Torras - mas Major. Jacint Enric del Calafell - mas Calafell abans Ibert Graell Rafael Puig i Francisca, cònjuges - mas "Teió" abans mas "Llorens". Josep Oller del Mas de Manresa mas "Candeolives". Valentí Font dels Cirerencs - mas Gall de Riudescales, habitat, i els mas de les Cases d'en Horts, deshabitat, unit i aglevat a l'altre. Joan Casajoana - mas Graell, situat sota el castell. Joan Feiner - mas "Riubes".	

Segle XVIII

Cens de les parròquies del bisbat de Vic. any 1626 - cases 16 - homes 110 - dones 73 - minyons i minyones 23	**Cens de Josep Aparici de 1708** Castellgalí: 29 cases.
Cathaluña numerada en sos termes, en sas casas y personas (any 1716) Castell Galí: Te de llargaria 1 hora, de ampla 2 quarts, y de rodaria 2 horas y 2 quarts: afronta a llevant, ab Manresa, Vallhonesta y St. Visens de Castellet, a mitgdia ab St. Visens de Castellet y Marganell, a ponent ab Gardiola, y a tremontana ab Salellas y Manresa. Te 28 casas y 171 personas.	**Relacion de las Personas que componen las Ciudades, Villas y Lugares del Principado de Cathaluña con distinzion de Beguerias (any 1717)** Beguerio de Manrresa. Lugar: Castelgari y Quadra de cirarens. Hombres: 52. Cavalleros: 0. Pobres: 1. Total: 53.
Noticia del Principado de Cathaluña dividido en Corregimientos con expresión de las Ciudades, Villas, Lugares y Quadras en sus confrontaciones y jurisdicciones y el número de casas y Habitantes de ellas (any 1719) Castellgaly: Es lugar, las jurisdic, son de D.Francisco Amigant y del Rey tiene 28 casas juntas con 171 havit. Su situación es llana linda a levante con Rocafort, Vallhonesa, St. Vicens de Castellet, a mediodía con el mismo y Marganell, a Poniente con Guardiola y Salellas, y a Tram. con Manrresa y Vila de Orbi.	**Cens del comte de Floridablanca. 1787** Pueblo de Castellgalí. Parroquia de Sant Miquel de Castellgalí. Corregimiento de Manresa. Dignidades Eclesiásticas en Iglesias Catedrales y Colegiatas: 1. Hidalgos: 1. Labradores: 16, Jornaleros: 111. Artesanos: 7. Principado de Catalunya. Corregimiento de Manresa, año de 1787. Estado del núm. Individuos que se encuentran en esta Ciudad y Corgto. a saber. Pueblo: Castellgalí. Solteros hasta 15 años: 50. Idem solteras: 51. Idem de 15 años arriba: 26. Idem solteras: 24. Casados y viudos: 59. Idem y viudas: 55. Curas y sus thenientes: 1. Total: 266.

3.2.Marc històric

EVOLUCIÓ HISTÒRICA DE CASTELLGALÍ

La troballa arqueològica més antiga del terme és la referència que ens dona A. Duràn i Sanpere l'any 1917 en una carta conservada a l'Arxiu Comarcal de Manresa i que parla d'uns materials ceràmics que ell identifica com neolítics i pertanyents probablement a un sepulcre de fossa. No es conserven els materials ni es coneix l'emplaçament de la troballa, tan sols deia que en aquella època els materials es conservaven a la fàbrica de l'electricitat.

La següent troballa correspon a un probable habitatge pre-romà al cim del castell; tot i que no s'han fet excavacions arqueològiques, es van recollir materials en superfície consistents en fragments ceràmics d'àmfora ibèrica de boca plana i de campaniana tipus A. Donats a conèixer per Joan Galobart el 1983.

A Boades es va establir una comunitat humana ja al segle VI aC. Es tracta d'un poblat o assentament rural a una zona plana al costat del riu, amb una fase d'ocupació ibèrica (VI-IaC) de la que l'exponent principal són les sitges. La seva localització privilegia devia afavorir els contactes comercials a la zona. Posteriorment s'emplaça una vil·la d'època romana imperial que probablement aprofita una estructura agrícola indígena anterior (segona meitat segle I aC) i que és la millor vil·la romana de la comarca i la que més exhaustivament s'ha estudiat. La vil·la es va convertir en una gran propietat durant l'Alt Imperi, època de màxima esplendor. Desconeixem de quina manera es va passar d'aquest habitatge en una vil·la a una petita agrupació de cases que ja tenim documentades al segle XIV i que semblen mantenir una continuïtat fins a l'actualitat.

El conjunt de sitges amb material ibèric, van ser excavades l'any 1984-85 pel Servei Arqueologia de la Generalitat de Catalunya. La primera prospecció va ser dirigida per Eduard Sánchez, Antoni Daura i Lluis A. Guerrero; l'excavació programada del Servei d'Arqueologia de Catalunya feta el mateix 1984 va ser dirigida per Eduard Sánchez, Dolors Pardo i Joan Galobart. L'any 1985 Dolors Pardo i Antoni Daura reprenen la campanya i completen l'excavació d'aquest. Cronologia: 150-100 aC.

El 1917 Joan Simó feu la primera excavació a la zona de la vil·la romana. El 1930-36 la Secció Arqueològica del Centre Excursionista Montserrat, amb Mn. Valentí Santamaria com a cap, realitzaren algunes campanyes d'excavacions. L'any 1978 Miquel Cura va fer un sondeig al nucli de la Vil·la. El 1984 es va fer una campanya d'urgència dirigida per Eduard Sánchez, A. Daura i Ll. Guerrero. Es van fer dues campanyes més els anys 1986 i 1987 a càrrec d'A. Daura i D. Pardo.

Aquesta vil·la romana s'assenta sobre un jaciment ibèric anterior en el que les restes ibèriques més ben identificades corresponen a un camp de sitges vora cal Roc. Cal destacar que tant en les antigues excavacions com en les de 1984 es trobaren restes pre-romanes sota mateix dels estrats romans imperials. El 1984 aparegué un estrat amb una part d'una llar que havia conservat la seva disposició originària i amb material ceràmic típic com la grisa estampillada datable al segle III aC. L'emplaçament de la vil·la és ben documentat ja als darrers anys del canvi d'era (donant fe campanianes B i sigil·lates itàliques) tractant-se, pel que sembla, d'una romanització total i efectiva de l'anterior comunitat indígena. És durant l'alt imperi quan s'aconsegueix la màxima esplendor d'aquest jaciment. Hi ha abundància de ceràmiques fines (terra sigil·lata sud-gàl·lica, hispànica, clares A) i comunes, juntament amb d'altres objectes d'ús quotidià. Les restes arquitectòniques descobertes primerament corresponien a diverses estances considerades de l'àrea de serveis (pars rustica). La part noble (pars urbana) és menys coneguda perquè les masies actualment dempeus s'assenten

exactament a sobre. En el segle III succeeix alguna cosa a Boades ja que l'excavació de 1987 demostra un enrunament d'alguns habitacles alt imperials, sobre els quals es superposa una estança baix imperial, menys senzilla. Malgrat que no es tracti d'una destrucció violenta, sí que demostra una crisi, tal i com s'esdevé arreu del món romà d'aquell moment històric. Aquest jaciment sembla recuperar-se ben aviat i en dóna mostres amb la construcció d'una exedra, datable en el segle III o principis del IV, que és un monument d'arquitectura rural romana a Catalunya. Un pany de paret, en el que s'obre un finestral rematat per un arc de maons, encara manté 4m d'alçària màxima. Les restes ceràmiques típiques de la baixa romanitat també són presents. Hi ha sigil·lata clara C i D (alguna estampada), hispànica tardana, comunes africanes i una moneda de Magnus Maximus, mostres evidents d'una certa renaixença, potser de caire latifundista en aquesta vil·la, la qual degué morir amb la caiguda de l'imperi. De tota manera, el lloc és ocupat ràpidament en l'alta edat mitjana, com a mínim.

La campanya d'excavacions feta l'any 1985 dirigida per Antoni Daura i Dolors Pardo va posar a la llum dos forns de terrissaire que constitueixen un dels elements arqueològics més interessants de la vil•la de Boades.

El sepulcre romà de Boades és una construcció integrada en el conjunt arqueològic de la vila de Boades. D'aquest jaciment se'n té coneixement des del segle XIX per una carta conservada a l'Arxiu Històric de Manresa escrita per A. Duran i Sanpere. A inicis dels anys 30 el Centre Excursionista de Manresa sota la direcció de mossèn Santamaria va fer una sèrie d'excavacions. Els Amics de l'Art Vell es feren càrrec de la reconstrucció i salvament del sepulcre, dirigint les tasques l'arqueòleg Serra Ràfols i l'arquitecte J. Roure entre 1930 i 1933. El sepulcre correspon al model de cel•la, de planta quadrada lleugerament rectangular. L'excavació de l'interior deixà al descobert quatre sitges, considerades ibèriques, que formaven part d'un camp de sitges que s'estenia també fóra del sepulcre. Malgrat que Serra Ràfols les considerava d'enterrament, es creu que la seva afirmació estava totalment mancada de base. Es trobà també l'arrencada doble d'un arc (un a cada banda de la cambra) que separava l'estança en dos pisos.

Molt a prop del jaciment de Boades hi ha la Torre del Breny, sepulcre en forma de creu, del que es conserva actualment el basament. Correspon a una ferma construcció amb els seus costats orientats seguint els quatre punts cardinals. L'existència de la torre sepulcral ja es coneguda d'antic i hi ha diferents autors que en parlen, com Francisco de Zamora, Jaume Caresmar, Antoni Pons. La primera referència històrica la trobem el 1678 a la Catalunya Ilustrada d'Esteban Corbera publicada a Nàpols. J. Masdeu testimonia que l'edifici va romandre íntegre fins a finals del segle XVIII, en que es transformà en masia. Alexandre Laborde, al segle XIX, en el seu "Viatge pintoresc i històric a Espanya" en recull l'existència, en fa una descripció, un dibuix del conjunt i una planta (1806). El 1872 Torres i Torrents dóna indignada la notícia de la destrucció del monument a "Memorias o apuntes sobre la Torre del Breny y el Castillo de Balsareny". L'any 1870 es desmuntà la part superior i els carreus es feren servir per construir una resclosa al riu per portar aigua a una fàbrica de Sant Vicenç de Castellet; al mateix moment la masia que era al seu costat fou ampliada

damunt la torre quedant aquesta ofegada. Entre molts estudiosos que donen referència hi ha J. Puig i Cadafalch i Albertini. Joan Santmartí la considera del tipus d'edícula o cel•la sobre pòdium. El 1975 la Diputació de Barcelona realitzà la restauració i enjardinament de l'entorn i va posar una valla protectora. El 1985 Josep M. Gurt, en col•laboració amb un grup de topògrafs de la Subdirección general de Arqueología del Ministerio de Cultura, realitzà un treball planimètric, així com uns sondejos arqueològics que foren estèrils.

Les primeres notícies documentals de Castellgalí corresponen a l'any 924 i fa referència a la venda d'un alou de Marganell, citant el castell Galí com a terme (castelo de Galindo). Aquest antropònim d'origen medieval ha donat nom al poble, interpretant alguns historiadors que el nom significava Castell del Gall. Actualment aquesta etimologia sembla descartable i es donen arguments més sòlids. Així el nom podria procedir de castrum Galindo o Galini, tal com ho testimoni l'escriptura del 924 i que probablement es referia al senyor del castell. Segons Joan Corominas el nom de Galindo és d'origen pirinenc basc-aragonès i molt freqüent a la documentació medieval de l'alt Aragó i del nostre Principat, cosa que pot demostrar que es van instal·lar a la zona gent vinguda d'aquelles terres en època de la repoblació. Probablement aquest era el nom de la persona que ostentava l'aprisió del territori que va construir la seva fortalesa.

Castellgalí es trobava en la línia fronterera dels comtats catalans del segle X, assenyalada per la línia Llobregat, Montserrat, Cardona, Solsona i Montsec; per tant és clara la importància estratègica de la fortificació en un turó que domina la cruïlla de dues grans conques fluvials i en el límit de les terres de ningú.

Fins el 1178 no trobem altra document fiable referit al castell. Tampoc disposem de documentació concreta de l'establiment de la quadra de Cirerencs, tot i que no és difícil suposar que es crearia a partir de la colonització fruit del mecenatge feudal a les terres de la frontera. En quant a Boades, la primera documentació que l'esmenta és del 1020, com a frontera de la parròquia de Manresa.

El document de 1178 és una escriptura de venda del castell al rei Alfons I per part de Sibil·la filla de Bernat Ramon de Manresa, castlà de Manresa. El 1193 el rei concedeix el castell a la nova família feudatària, que passa a ser sognominada Castellgalí. També al segle XII tenim informació de l'església parroquial dedicada a Santa Miquel. Al segle XIII tenim notícies de l'església de Santa Margarida i una comunitat de monges agrupades a l'entorn de l'església el 1225.

A l'Arxiu Comarcal de Manresa es conserva un document, datat el 1281 i recollit per Sarret i Arbós al llibre Manual del Veguer, que parla de la batllia del castell encomanada per un any a Ferrer de Planes. El batlle era el delegat del senyor que tenia cura del cobrament de censos, mentre que l castlà s'encarregava de les defensa militar.

En època en que Berenguer de Castellgalí tenia el castell, aquest oferí la seva lleialtat al rei donant-li suport personalment contra el revoltat Nuñez de Lara (1284) i contra el rei francès Felip d'Ardit l'any següent.

Durant el regnat de Jaume II aquest va ordenar que tots els feudataris donessin la potestat del castell al veguer respectiu, i en aquest cas al de Manresa.

De Boades tornem a trobar notícies al mas Cadevall, que conserva quatre pergamins entre 1314 i 1391 que tracten de censals de propietat. Els segles XV, XVI i XVII trobem documentació semblant. Probablement el lloc de Boades tindria una continuïtat des d'època romana i al segle XIII ja un grup de cases formarien el nucli al lloc que antigament ocupava la vil·la.

En quant al nucli de Castellgalí, aquest es formaria a l'entorn de la parròquia i al peu del castell, tot i que es va incrementar l'ocupació a partir del segle XVII.

La crisi del segle XIV s'agreujà amb la pesta i entre les nombroses víctimes trobem Guillelma, muller de Berenguer, amb la que s'extingia la família directa dels Castellgalí. El 1350 el rei Pere III es va veure obligat a vendre part de les seves possessions, entre elles Castellgalí, que va ser adquirida per Bernat de Torres o Sestorres de Manresa, abandonant els castlans el castell. Posteriorment li ven al mateix les jurisdiccions civil i criminal. El 1359 Bernat Torres acompanyà al rei en les campanyes bèl·liques i el 1366 el confiscà el seus bens i els entregà a Marc de Fluixó. Mort Bernat Torres la seva vñidua, Blanca aconsegueix del rei el privilegi de poder cobrar els drets de pas als forasters que passin pel poble, i amb aquests diners va reparar els camins locals. Actualment el camí és una via morta, i el pas duaner es trobava a prop de la moderna carretera, on comença el balç pel que el camí s'enfila cap al poble.

El 1413 Lluís de Rajadell comprà el castell a Dalmau Torres i comença un nou llinatge. Aquest va perdre el castell durant les guerres remences i aquest quedà abandonat. Per repoblar la zona després de les guerres, el 1473 es van rebaixar els censos dels masos i els pagesos van retornar a Castellgalí. Ningú es volia fer càrrec de la batllia, i es van anomenar per la força a Bertomeu Calafell i Pere Sirarencs.
L'últim dels Rajadell es va vendre el castell i el seu terme el 1563 a Pere Pau Bolet.

La guerra dels Segadors també va afectar a Castellgalí, ja que havien d'allotjar els "tercios" a casa. Jeroni de Miquel, hereu de Bolet, va ser empresonat i es va vendre la senyoria l'any 1673 a Josep d'Amigant i Ferrer de Manresa.

Josep d'Amigant i Ferrer, primer comte de Fonollar, comprà el castell de Castellgalí. Família d'origen Manresà que foren els senyors de Castellgalí fins l'abolició dels senyorius feudals per les Corts de Cadis. Josep d'Amigant i Ferrer prengué possessió pública de Castellgalí el 5 d'octubre de 1673 i va prendre jurament de fidelitat als súbdits a la plaça. El castell estava ja en ruïna en aquella època i els nous senyors amplien i reformen l'antic Hostal

situat al peu del camí Ral i al centre del poble, com a residència familiar tot i que mai la van habitar. El 1711 el rei Carles III li concedí el títol de comte de Fonollar. Aquesta família va afavorir la fe cristiana del poble, col·labora en l'ampliació de la parròquia i el germà del comte, Francesc, canonge i vicari general de Barcelona, donà les relíquies de Sant Honest el 27 de juliol de 1673 i va convertir aquest sant junt a Sant Repel·lió en co-patrons del poble. També va vendre les parceles del camí ral per formar el nucli urbà.

Amb el casament de M. Miquela Ferrer de Sant Jordi i Amigant amb Ramon Despujol, marquès de Palmerola, el 1803, els Despujol passaren a ser els últims senyors del castell, fins a l'extinció de les senyories al segle XIX.

Per la documentació municipal, sabem que la fil·loxera arribà a Castellgalí el 1887, i que pel maig de 1895 aquesta plaga afectava les tres quartes parts de les vinyes del terme, doncs bé, aquesta gran crisi afectarà d'una manera molt important els arrendaments de camps per plantar-hi vinyes, després del pas d'aquest insecte ja res serà igual pels parcers del Pla, ja que els propietaris aprofitaran aquesta crisi per tal de poder recuperar el control directe i efectiu de la terra que tenien a parceria, així ho veiem a la documentació de can Pla.

Si fins l'any 1880 els contractes d'arrendament que es fan són dels que s'anomenen a "rabassa morta", és a dir, que el contracte duraria fins que el cep mori o per un termini de 50 anys com a mínim, amb la qual cosa el parcer s'assegurava per a ell i la seva descendència el control del terreny durant un llarg període de temps. A partir de l'any 1882, que coincideix amb l'aplicació per part del govern de Madrid d'un pla de protecció per aïllar les vinyes de la província de Barcelona de les de Girona ja contaminades, la durada de tots els contractes serà fins que morin la major part dels ceps o fins que "l'amo vulgui", en aquest cas haurà de pagar al parcer les tres quartes parts del valor dels ceps, valoració que farien dos perits escollits per cada una de les parts i un tercer en cas de discòrdia; d'aquesta manera, en qualsevol moment l'amo pot recuperar la vinya amb un cost bastant assequible.

A finals del segle XIX la gent de Castellgalí treballava majoritàriament repartida entre a pagesia i les fàbriques de filats i teixits. Principalment hi havia vinya, oliveres i cereal. Els terrenys estaven explotats majoritàriament en règim de parcer. A la darrera dècada del segle XIX la vinya va patir una sotragada amb la plaga de la fil·loxera que va arribar pels volts del 1894 i afectà a ¾ parts de les vinyes obligant als pagesos a abandonar les terres. La recuperació es va produir una anys més tard, amb la introducció d'empelts de ceps americans, tot i que ja no tornarà a tenir la importància que havia assolit.

El 1897 hi havia una fàbrica tèxtil, "José Monteis e hijo", situada al barri actual de la Fàbrica. Tenia 3.000 fusos, 72 telers i una màquina de "parar". Hi havia més fàbriques, però amb menys telers. En aquell moment Climent Asols estava muntant al raval de Boades la "Fàbrica de Carbons Elèctrics", indústria que seria puntera destinada a fabricació de piles, carbons elèctrics i derivats, amb una plantilla de 100 treballadors.

Hi havia la “Societat la Tranquilitat” que tenia un local de ball; també hi havia una secció local del sindicat “Tres Classes de Vapor”, que englobava tots els treballadors del tèxtil del poble, i que l’any 1890 va fer la primera vaga coneguda a Castellgalí; el “Monte-pio de Sant Josep” que facilitava assistència als socis, el “Sometent Armat de Castellgalí” que era la força armada local i tenien cura de l’ordre públic junt als Mossos d’Esquadra de la caserna de Monistrol de Montserrat.

Les guerres de Cuba i de Filipines van marcar molt a la gent de Castellgalí ja que van provocar la mort de molts joves del poble i van fer que moltes famílies entressin en la misèria ja que marxava la persona que treballava a la casa.

Magí Pladellorens i Playà va néixer el 17-6-1841 al mas Talló. Es va dedicar al conreu de vinya i exportació de vins, tenint la seu central a Barcelona. Va fer construir diferents carreteres, la del raval del Talló al raval de Coll d’Arboç, la que uneix el barri de la Fàbrica amb el nucli antic el 1898 i que actualment es perllonga per l’antic camí veïnal de Santa Margarida. Va morir el 19-8-1908 i per desig seu va ser enterrat a una tomba modernista al cementiri de Castellgalí. Va deixar les seves propietats: el Talló, cal Garneu i cal Playà, a Antoni Pladellorens Tardà, parent seu que vivia a cal Collcurt (casa avui enrunada al raval del Talló); el negoci el deixà a un dels seus empleats, Josep Lozano Gros; i entre fills i nebots va repartir diners i immobles.

Era un prohom local que va ajudar a famílies necessitades del poble, va donar la meitat del cost de l’obra per la construcció d’una palanca sobre el Cardener que havia d’unir el barri de la Fàbrica amb el raval de can Font (5.000 ptes). Va sufragar l’ampliació de l’església, va restaurar l’ermita de Santa Margarida, va instal·lar una creu nova a l’indret conegut actualment com “pla de la Creu” en el camí que va a Santa Margarida. Com a homenatge a la seva mort l’Ajuntament va decidir anomenar a la placeta de davant de l’església amb el seu nom, perdurant fins a la Guerra Civil.

Una llegenda explica que en Magí Pladellorens va anar a fer les amèriques quan era jove però va tornar sense fortuna. Uns anys més tard ho va intentar de nou i aquest cop va tornar ric. De retorn es va aixecar un temporal a la mar i semblava que el vaixell s’hagués d’enfonsar. En Magí es va encomanar a la Mare de Déu de Castellet i va fer la promesa d’arranjar la capella amb una part de la fortuna. La tempesta minvà i el vaixell va poder arribar al port de Barcelona. Al cap d’uns dies va explicar al rector de Castellgalí la seva prometença i aquest el va esbroncar per dedicar els diners a arreglar una capella de fóra. Així que al final va destinar una petita part a l’arranjament de l’església de Castellet i la resta a l’ampliació de la de Castellgalí. El dia de la inauguració el mossèn havia de resar el rosari i de sobte es va quedar sense veu i no va poder. La gent ho atribuí a un càstig diví.

Al segle XIX es viuen els gran canvis que porta la industrialització, però no s’atura la tradicional activitat ramadera i agrícola. El 1853 s’explota el 78% de les terres; d’elles un 15,2% correspon a cereal, un 80% a la vinya, el

2,85 a l'olivera i 2,1% a l'horta. La fil·loxera quasi va acabar amb el conreu de la vinya i des de llavors la majoria de l'antiga terra és ocupada pel bosc. La manufactura més important era la de Barrera i Monteis que el 1832 produïa anualment 4.000 paquets de lli. El 1896 passaria a segon pla amb la construcció de la fàbrica tèxtil de cal Sant Jaume, avui enrunada. A finals del XIX s'estableix la fàbrica tèxtil de can Carné (situada on abans hi havia la Monteis), essent una de les capdavanteres de Catalunya. L'altra gran indústria va ser la fàbrica dels Carbons Elèctrics, fundada a principis del segle XX.

El municipi està format per diferents concentracions de població, cada una d'elles amb origen i característiques concretes:

El nucli antic: És la concentració més antiga de Castellgalí situada a dalt d'un turó i als peus de l'antic castell. És el nucli urbà més nombrós i on s'hi troben L'església parroquial de Sant Miquel, les ruïnes del Castell i de la capella de Santa Maria, l'edifici del Museo antic casal dels Amigant, i una sèrie de cases edificades entre els segles XVII i XIX.

Mas Planoi: És una de les urbanitzacions de Castellgalí. Es va començar a construir cap al 1970 sobre terres de vinya i cultiu, i durant els darrers s'ha edificat molt. La majoria dels seus habitants hi resideixen el cap de setmana i estiueig. La major part de la urbanització es troba en una alçada mitja en relació a la resta del municipi i és una zona bastant plana, fet que ressalta més les muntanyes que l'envolten.

Barri de la Fàbrica: Durant el segle XIX donà allotjament als treballadors de la fàbrica de Can Carné, fet que provocà un ràpid creixement de la població. Ubicat a peu de carretera, el formen un conjunt de pisos i cases habitades.

Raval dels Torrents: És un barri envoltat de vinyes i camps de cultiu, al marge dret del Cardener, que comunica a través d'un camí rural amb la vall muntanyenca del Cornet, de gran interès històric i paisatgístic ja que s'hi amaguen les restes del pou de glaç i un arc de l'aqüeducte que hi estava adossat.

Raval de can Font: Està format per cases de pagès antigues, les quals estan ubicades a l'altre vessant del riu Cardener, cosa que antigament dificultava la seva comunicació amb la resta del poble degut a les crescudes del riu. El Raval de Can Font era l'antiga quadra de Cirerencs que era propietat d'un senyor.

El Talló i la Vall d'Artigues: La serra del Talló és el punt més elevat de Castellgalí ja que assoleix els 441 m sobre el nivell del mar. Avui en dia encara hi viu gent, no en totes les masies, però si en la majoria. En algunes durant tot l'any i d'altres són gaudi per a l'estiueig.

La Vall d'Artigues, reuneix diverses masies com cal Flequer, tot i que la major part es trobn abandonades. Entre la Vall d'Artigues i El Talló hi ha les restes de l'antiga **església de Santa Margarida** d'orígens medievals.

Raval de Boades i urbanització Torre del Breny: Tots els anteriors nuclis del municipi estan ubicats al marge dret del riu Llobregat. D'altra

banda, Boades juntament amb la Torre del Breny, es troben en el marge esquerre del riu, a la plana del meandro que forma el LLobregat al seu marge esquerre. Es tracta de dos agrupaments de població, el de Boades en cases de pagès predominant un estil de vida agrícola; i el de la Torre del Breny modern amb una urbanització que es va originar a l'entorn de la torre romana.

Boades i el Breny són dos punts arqueològics importants i tenen els seus orígens en l'època romana de la qual en resten vestigis que demostren l'existència d'una vil·la agrícola, com l'exedra i un sepulcre romà.

La Torre del Breny, un dels monuments més importants no solament de nostra comarca, sinó de tot Hispània, coneguda popularment com a Torre dels Dimonis, és un monument funerari romà construït al segle III.

3.3.Toponímia

El concepte de topònim va lligat al de nom de lloc, amb connotacions geogràfiques. L'estudi i el coneixement dels noms de lloc (o *noms propis geogràfics*, o *topònims*, segons les equivalències habitualment acceptades) ha desvetllat, en qualsevol època i amb independència del context geogràfic, una curiositat i un interès que no s'han limitat als ambients estrictament acadèmics. Tot i que, des del punt de vista epistemològic (o sigui, des de la teoria del coneixement), el concepte de topònim roman en una certa nebulosa, és indubtable que, com a fets lingüístics referits específicament al territori, els topònims tenen una àmplia transcendència a múltiples nivells i són susceptibles d'afectar, en una mesura més petita o més gran, una col·lectivitat d'usuaris nombrosa. Alguns dels autors que, en diversos contextos lingüístics i culturals, més han excel·lit en l'estudi de les disciplines relacionades amb la toponímia (particularment la lingüística), s'han referit en un moment o altre a aquesta qualitat essencial dels noms de lloc, a això que podríem dir-ne el seu tret singularitzador respecte al conjunt dels noms. Joan Coromines, per exemple, inicia d'aquesta manera els seus *Estudis de toponímia catalana*:

"L'estudi dels noms de lloc és una de les coses que més han desvetllat la curiositat dels erudits i àdhuc la del poble en general. És natural que sigui així. Aquests noms s'apliquen a l'heretat de què som propietaris, o a la muntanya que enclou el nostre horitzó, o al riu d'on traiem l'aigua per regar, o al poble o la ciutat que ens ha vist néixer i que estimem per damunt de totes les altres, o a la comarca, el país o l'estat on està emmarcada la nostra vida col·lectiva. ¿Com fóra possible que l'home, que, des que té ús de raó, es pregunta el perquè de totes les coses que veu i que sent, no cerqués el d'aquests noms que tots tenim contínuament en els llavis?" (COROMINAS, 1994).

El nom de lloc és alhora propietat de ningú i de tothom. Si és posseït d'alguna manera, ho és per la memòria col·lectiva. És agafat en préstec pels usuaris, en el ben entès que l'ús pot modificar l'objecte del préstec. Perquè el nom de lloc és abans que res un mode de comunicació, alhora que un testimoni del context del seu origen, com també de les seves

transformacions i de tot allò que les mateixes transformacions testimonien. Sant Vicenç, igual que qualsevol altre lloc, té topònims referits al lloc geogràfic o a successos històrics concrets que han marcat la història del terme.

Els topònims del municipi de Castellgalí procedeixen majoritàriament de l'Edat Mitjana, tot i que trobem algun d'origen romà.

Castellgalí: Les primeres notícies documentals de Castellgalí corresponen a l'any 924 i fa referència a la venda d'un alou de Marganell, citant el castell Galí com a terme (castelo de Galindo). Aquest antropònim d'origen medieval ha donat nom al poble, interpretant alguns historiadors que el nom significava Castell del Gall. Actualment aquesta etimologia sembla descartable i es donen arguments més sòlids. Així el nom podria procedir de castrum Galindo o Galini, tal com ho testimoni l'escriptura del 924 i que probablement es referia al senyor del castell. Segons Joan Corominas el nom de Galindo és d'origen pirinenc basc-aragonès i molt freqüent a la documentació medieval de l'alt Aragó i del nostre Principat, cosa que pot demostrar que es van instal·lar a la zona gent vinguda d'aquelles terres en època de la repoblació. Probablement aquest era el nom de la persona que ostentava l'aprisió del territori que va construir la seva fortalesa, fet que es confirma en un document del 924, quan uns bens situats al lloc de Marganell afrontaven a tramuntana amb el terme del castell que Galí deixà als seus fills (Benet, A. I altres, 1984).

Boades: Buada, etimològicament, vol dir a volta edificada. Podria fer referència a l'existència de l'exedra de la vil·la romana i per tant és un topònim posterior a aquest enclau.

Breny: Sembla que "Breny" és una falsa grafia d'Elbreny, derivació d'Elderind, que seria el propietari de l'indret el segle X. Altres versions diuen que el lloc era abans ple de pedres i malesa, que és el significat de brey i, encara, que en la parla del gals el mot equivalia a capitost o muntanya i el monument rebé aquest nom per la seva situació al peu d'un tossal i perquè era la tomba d'un cabdill famós.

3.4. L'escut de Castellgalí

El 30 de maig de 2002, el Ple de l'Ajuntament de Castellgalí va adoptar l'acord d'aprovar l'escut heràldic municipal. El 22 d'abril de 2002, la Secció Històrico-arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans va emetre dictamen favorable sobre l'expedient. D'acord amb el disposen els articles 35, 37 i concordants de la Llei 8/1987, de 15 d'abril, municipal i de règim local de Catalunya, i els articles 9, 24 al 26 i concordants del Reglament dels símbols dels ens locals de Catalunya, aprovat pel Decret 263/1991, de 25 de novembre, es va resoldre donar conformitat a l'adopció de l'escut heràldic del municipi de Castellgalí, organitzat de la manera següent:

Escut caironat: d'atzur, un castell d'argent obert somat d'un gall d'or. Per timbre, una corona mural de poble.

Es va inscriure l'escut esmentat al Registre dels ens locals de Catalunya, secció de símbols, subsecció d'escuts. La resolució va ser publicada al DOGC *núm. 3732 - 03/10/2002*

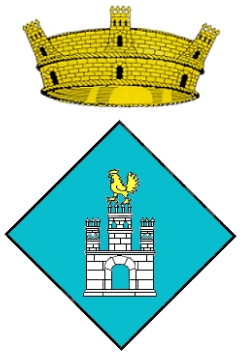

3.5.Mapa de zones del terme

El municipi està format per diferents concentracions de població i masos disseminats. El poble es troba situat al centre físic del terme; al seu entorn hi ha la urbanització del Mas Planoi. Tocant a la carretera es troba el raval de la Fàbrica. Al sector nord els ravals dels Torrents i de can Font. A l'est hi ha el raval del Talló i la Vall d'Artigues. Finalment, a la riba dreta del Llobregat hi ha el raval de Boades, tocant a Sant Vicenç de Castellet, i la urbanització de la Torre del Breny.

Zones:
El nucli antic
Mas Planoi
Barri de la Fàbrica
Raval dels Torrents
Raval de can Font
El Talló
Vall d'Artigues
Raval de Boades
Urbanització Torre del Breny

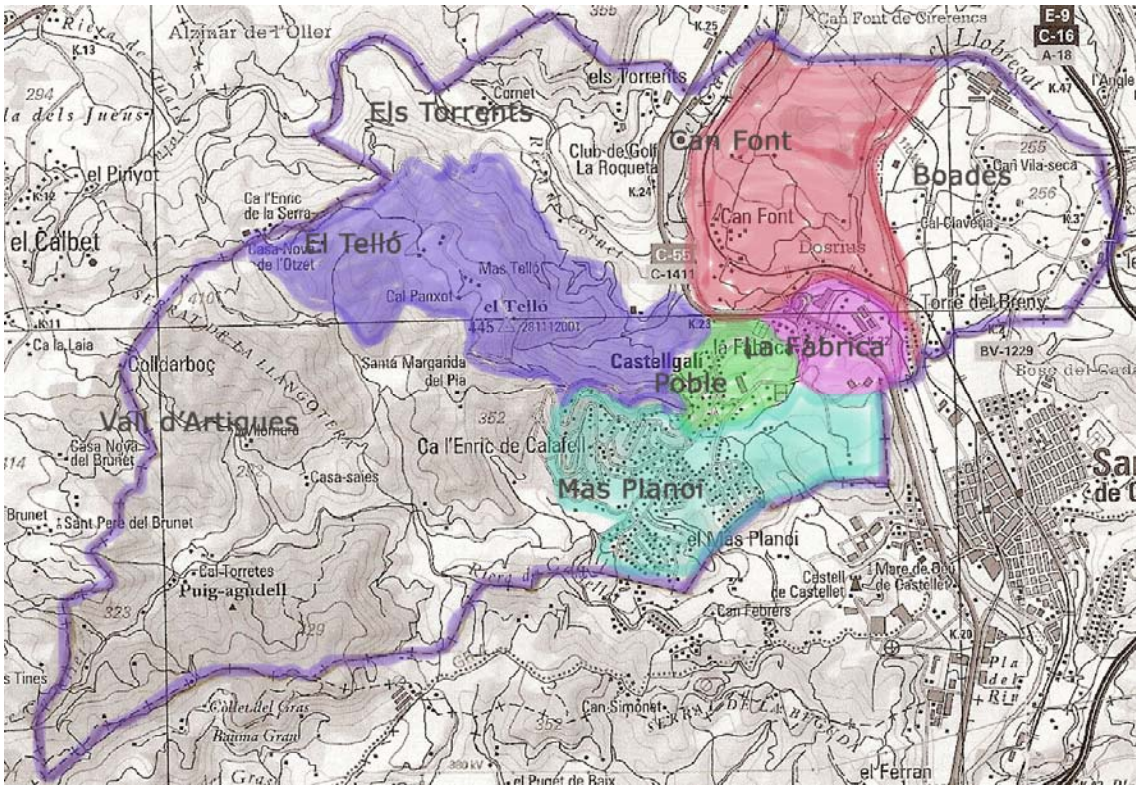

4-EL PATRIMONI DE CASTELLGALÍ

4.1. Anàlisi de la informació recollida a les fitxes

Tipologia general del patrimoni de Castellgalí

Tal i com es desprèn dels gràfics presentats, al terme municipal de Castellgalí hi ha un predomini important de patrimoni immoble (68%), amb un important nombre d'edificis (32), conjunts arquitectònics (19), jaciments arqueològics (7), elements arquitectònics (17) i obra civil (5). Això mostra que les cases i l'obra civil, en la que s'inclouen corrals i barraques, són el llegat patrimonial més important.

El patrimoni moble constitueix un 8% del total, situant-se en tercer lloc, format principalment per objectes (4) i col·leccions (5). Degut a que no s'han inventariat els monuments, no s'han comptabilitzat elements urbans.

El patrimoni documental és el segon més representatiu del terme, constitueix un 10% del total. Hi ha 9 fons documentals privats i públics, i un fons fotogràfic. No es conserven fons bibliogràfics rellevants.

El patrimoni immaterial representa un 7% del total, predominant les llegendes tradicionals i les festivitats. Tot i que a la zona estan documentades diferents tradicions artesanes, són poques les que es mantenen a l'actualitat.

Finalment, el patrimoni natural, amb un 8% d'elements. Destaquen les zones fosil·líferes i les formacions de Muntanyes Russes o bad-lands, així com l'aiguabarreig dels rius Llobregat i Cardener.

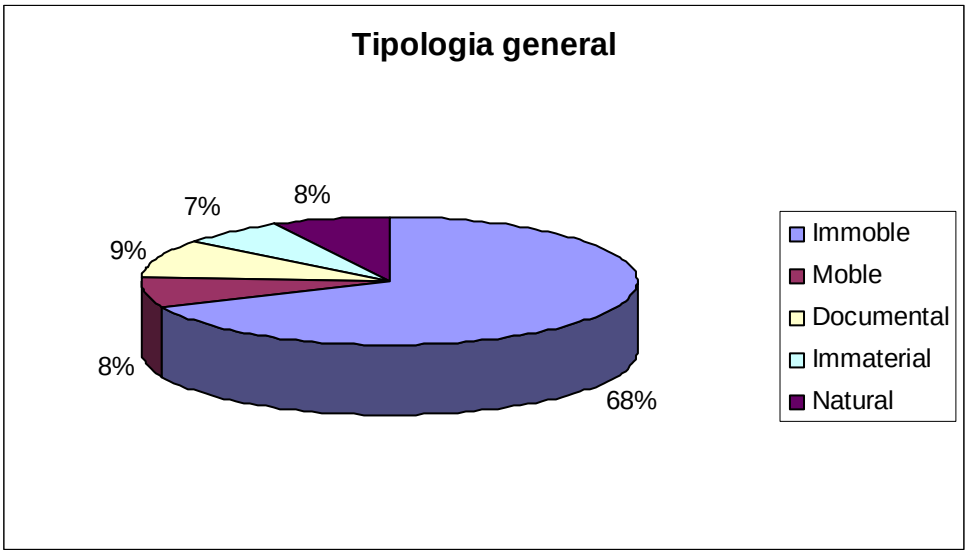

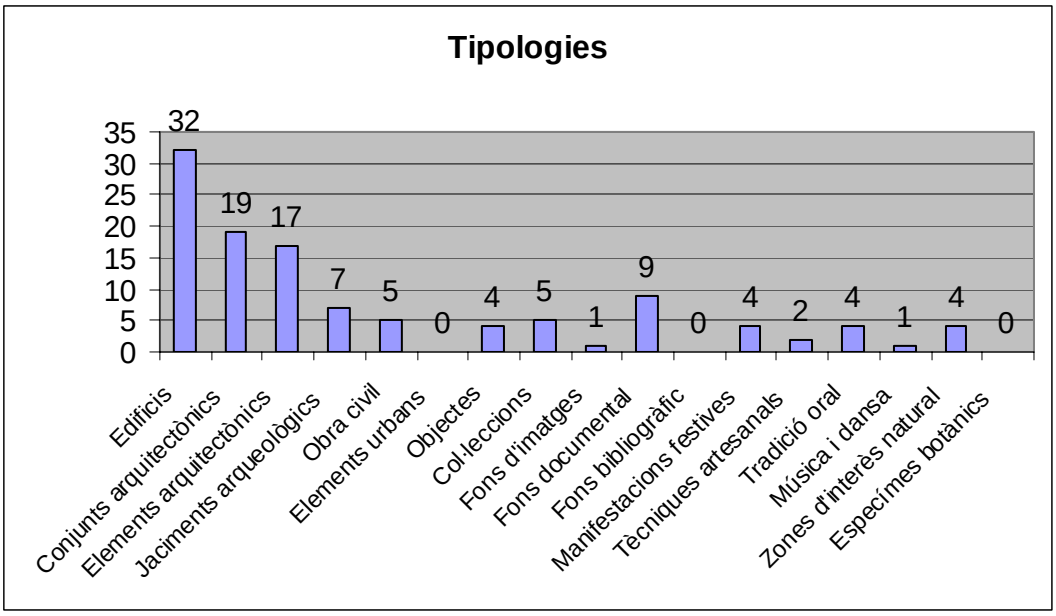

Cronologia i estils artístics:

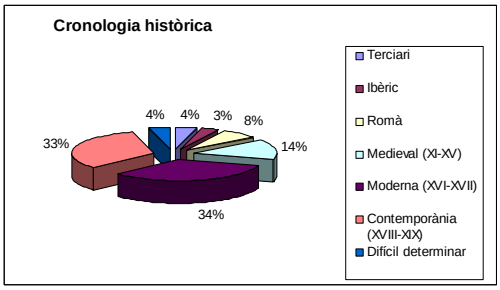

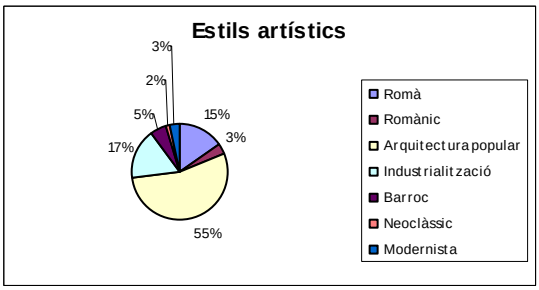

El patrimoni data majoritàriament d'època moderna i contemporània (des del segle XVI a l'actualitat), tot i que gran part dels masos del terme tenen origen medieval encara que quasi tots van ser reconstruïts entre els segles XVIII i XIX.

L'època medieval constitueix també una part important, tenint en compte que la major part del terme es va originar en aquesta època, així com la presència de jaciments arqueològics i zones d'expectativa d'aquest època.

Els jaciments arqueològics són un dels grups patrimonials importants, centrats en el jaciment ibero-romà de Boades, amb una representació del 8% del total.

L'estructura d'estils artístics mostra una gran varietat que abarca diferents èpoques històriques. Predominen els elements d'època romana (15%), la que anomenem arquitectura popular (55%) en la que s'ubiquen els masos i els elements rurals com barraques, tines; i l'arquitectura industrial (17%).

Destaquen també els elements ubicats a l'edat mitjana, corresponents a finals del romànic i època gòtica, amb alguns exemples puntuals.

Estat de conservació i nivells de protecció:

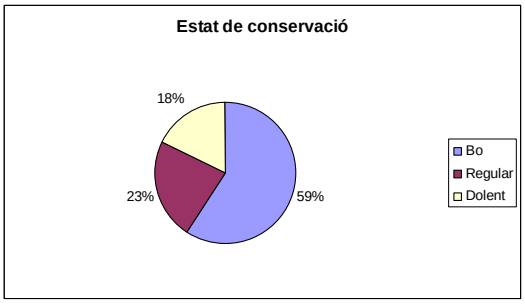

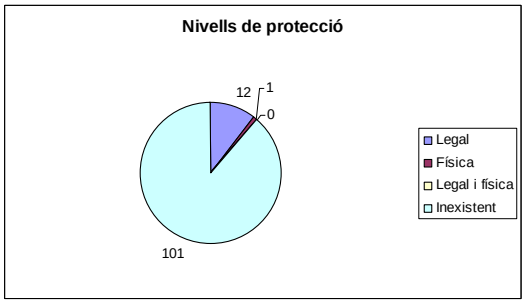

Crida l'atenció el fet que els percentatges d'elements en estat regular i dolent són molt elevats respecte al total. Un 18% es troba en estat dolent, i un 23% en estat regular davant el 59% en estat bo. Això ens mostra que el patrimoni del terme no gossa de gaire bona salut. Entre aquests destaquen alguns elements que es troben en perill de desaparició degut a l'abandó, cosa que tindrem en compte en el capítol de recomanacions per tal que es posin en marxa mesures per garantir la seva protecció.

En quant als nivells de protecció legals, destaca el reduït nombre d'elements que està protegit per alguna figura legal, tot i que les Normes Subsidiàries emparen elements que no es troben ben determinats, fet que no permet incloure'ls en llistat definitius.

Hi ha tres BIC (Bé Cultural d'Interès Nacional), un és el Castell de Castellgalí, que també inclou l'església de Santa Maria del Castell i el jaciment arqueològic del lloc; els altres dos són les dues creus de terme.
Tan sols hi ha un BCIL inscrit, ca l'Amigant.

Els camins ramaders estan protegits per la llei 3/1995, de 23 de març, de Vies Pecuàries.

Els elements mobles dipositats a Museus, així com el documental dipositat a arxius, tenen el seu nivell de protecció segons la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català; i la Llei 16/1985 de 25 de juny, de Patrimoni Històric Espanyol. Així hi ha 4 elements protegits per la normativa de la Llei Patrimoni Català 9/1993, corresponents als quatre arxius catalans (Comarcal de Manresa, Episcopal de Vic, Històric de la Diputació, Seu de Manresa). Així com un conjunt d'element que constitueix fons museístic, el del Museu de Manresa. La col·lecció del Museu de Castellgalí no tindria una figura de protecció ja que es tracta d'un Museu que no està registrat al Registre de Museus de Catalunya.

En quant als elements protegits per la Normativa Subsidiària municipal, tot i que el nombre s'esbrina elevat en tractar-se de zones, el fet de no

presentar un llistat no permet determinar específicament quina són aquest elements ni el nivell de protecció de que gaudeixen.

Tot i l'existència d'aquests nivells de protecció, el nombre d'elements sense cap tipus de figura legal és molt alt, fet que obliga a que afegim recomanacions al darrer capítol d'aquesta memòria.

Titularitat dels elements:

La propietat dels elements és bàsicament privada, ja que el gruix del patrimoni està format per masos i altres elements relacionats amb l'ús del medi. El patrimoni de tipus públic està format principalment per elements que pertanyen a l'Ajuntament i són d'ús públic, o camins.

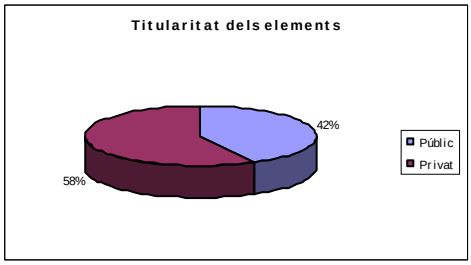

Situació dels elements:

Per tal de situar els elements en una zona concreta i facilitar així la seva localització, s'ha optat per diferenciar les següents zones dins el terme:

- Nucli antic
- Mas Planoi
- Raval de la Fàbrica
- Raval dels Torrents
- Raval del Talló
- Raval de Can Font
- Vall d'Artigues
- Raval de Boades
- El Breny

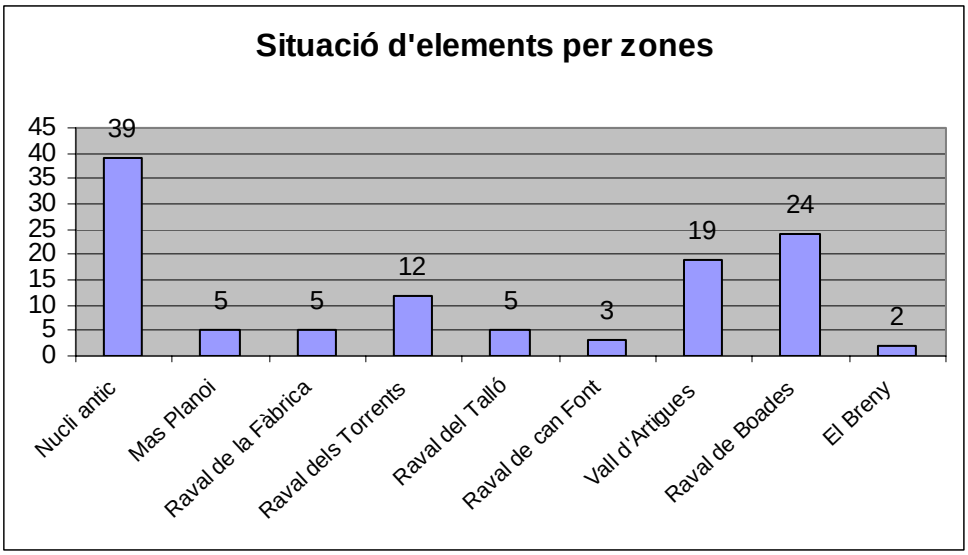

El repartiment d'elements al terme és bastant homogènia, tot i que degut a la selecció d'elements inventariables per aquest treball finalment la concentració es clara principalment en dues zones: el poble i Boades. Predominen tant les concentracions urbanes del poble i Boades, com les de masos a zones concretes com els ravals. Els elements immobles d'arquitectura rural (barraques, tines, forns) incrementen el nombre d'elements al terme.

Finalment s'ha fet un gràfic que mostra el nombre d'elements que s'havien inventariat en altres compendis anteriorment, per tal de mostrar el nombre que s'ha detectat en el present inventari.

L'Inventari de Patrimoni Arqueològic de la Generalitat té documentats 8 elements; l'Inventari de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat, 19 elements. En el present inventari s'han detectat 86 elements nous.

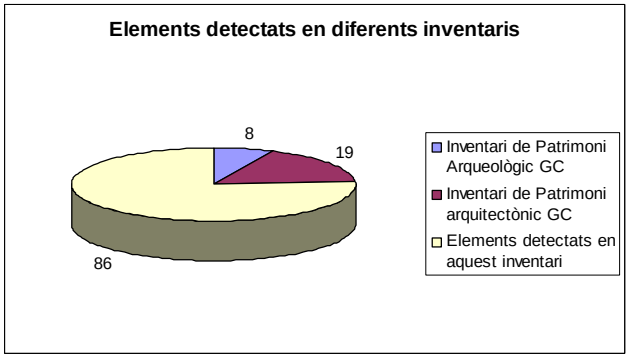

4.2.Elements no fitxats

Hi ha una sèrie d'elements que per les seves característiques no s'han fitxat. Es tracta d'elements que s'han considerat poc significatius, amb poc valor històric, elements que han desaparegut però dels que es coneix l'existència, o elements que en un principi s'havien inventariat però que més tard no s'han considerat amb prou entitat per formar part de l'inventari. Per aquest motiu aquí es fa una breu descripció i llistat d'aquests elements per tal de deixar constància de la seva existència. És molt probable que hi hagin altres elements als que no hem donat importància o que no coneixem, però que es podran anar afegint a aquest llistat a mesura que es coneguin de manera que l'inventari es veurà ampliat.

Cal afegir que d'algun tipus d'elements que són freqüents al terme tan sols s'han documentat uns quants com a representatius d'aquests i la resta només s'ha llistat. Això passa amb les barraques de vinya, parets de vinya i pedreres principalment. En aquest cas, aquests elements no fitxats s'han posat en un apartat en el que s'explica el patrimoni del terme, i no en aquest llistat d'elements no fitxats, tot i que no s'ha fet fitxa de tots, ja que suposaria repetir el que ja s'ha posat en altre capítol.

Elements desapareguts o no localitzats		
Patrimoni Immoble	Edificis	▪ Mas Guàrdia, a prop del Gall. ▪ Cal Pedrissó de Boades ▪ Ocata (ruïna) ▪ Cal Paragoi ▪ Cal Playà (ruina. Tines a les vinyes del Talló) ▪ Ca la Matilde ▪ El Solei de Boades (ruïnes) ▪ Cal Figa (ruïnes) ▪ Cal Xerina (ruïnes) ▪ Cal Parrantxó (ruïnes) ▪ Cal Collcurt ▪ Cal Peó (ruïnes) ▪ Ca l'Enric del Calafell (ruïnes)
	Elements arquitectònics	▪ Fassina a cal Vives Vell ▪ Trull d'oli del Mas Planoi
Patrimoni moble	Objectes	▪ Talla de Sant Crist de mida natural feta per l'escultor Josep Llimona. Destruït durant la Guerra Civil. Donat per Magí Pladellorens el 1907. ▪ L'altar major de marbre de la parròquia. Destruït durant la Guerra Civil. Donat per Magí Pladellorens el 1907.
Patrimoni documental	Fons d'arxiu	▪ Antic arxiu parroquial de Castellgalí ▪ Fons privat de masies del terme

Elements poc rellevants		
Patrimoni Immoble	Edificis	▪ La Caseta. ▪ Cal Playà ▪ Cal Papa ▪ Cal Tinetó ▪ Cal Ferreró ▪ Cal Cuixa ▪ Ribera ▪ Claveria, no queda res de l'antiga casa ▪ Frias, no queda res de l'antiga casa ▪ Auguet ▪ Ca la Francisca de Boades ▪ Cal Roc

		▪ Cruselles ▪ Cal Rafel ▪ Cal Valentina ▪ Flequer de Boades (ruïna) ▪ Cal Barceloní de Baix ▪ Cal baguet ▪ Cal Pere Olivella ▪ Paguet ▪ Cal Llanut ▪ Cal Colldetorra ▪ Cal Terrers, ▪ Cal Ros ▪ Cal Mas ▪ Cal Finestres ▪ Els Casals ▪ Cal Bassas ▪ Cal Viudet ▪ Cal Paturrents ▪ Cal Magí ▪ Cal Tiu ▪ Cal Manso ▪ Casanova de l'Otzet ▪ Cal Magí del Talló ▪ Cal Garnau (masoveria del Talló) ▪ Cal pau Fábregas ▪ Cal Prunès (molt reformada) ▪ Cal Planeiet
	Obra civil	▪ Palanca del riu Cardener per control nivell d'aigua ▪ Resclosa al Cardener ▪ Central hidroelèctrica de Boades ▪ Central hidroelèctrica del Cardener
Patrimoni Immaterial		▪ Festa dels fadrins i Sant Sebastià ▪ Festa dels Sants Padrons Honest i Repel·lio
Patrimoni Natural		▪ Pedrera dels Germans Moratones (és de cal Cornet). ▪ Pedreres Tenesa i Santa Maria (és de cal Mas).

Elements fóra de terme		
Patrimoni Immoble		▪ Tines a les vinyes de Cornet (Manresa)
Patrimoni documental		▪ Fons fotogràfic del mas Fabrés de Sant Vicenç de Castellet

DESCRIPCIÓ GENERAL DELS ELEMENTS NO FITXATS

Desapareguts o no localitzats:
La major part dels elements desapareguts ho han fet obligats per l'evolució i creixement del terme. Així, alguns masos van desaparèixer per l'abandonament, com alguns masos de la Vall d'Artigues o del Raval de Talló; però altres ho han fet obligats pel creixement del poble, com el mas Pedrissó o la casa Mestret al poble. És el cas també d'algunes tines i alguna fassina al poble.

Elements poc rellevants:
En el cas de les cases, no s'ha inventariat aquelles que són de nova planta, les que han sofert tantes modificacions que no conserven elements antics, ni algunes del nucli urbà com a elements independents, excepte les que històricament sobresurten de la resta. Tot i així s'ha afegit a aquesta

memòria un recull de les masies i cases més importants del terme ubicades en plànols per deixar constància de la seva ubicació.

No s'han documentat les fonts del terme, excepte aquelles que tenen un interès concret, igual que els pous i altres elements naturals. Tampoc s'han documentat independentment els monuments i les capelletes dels carrers excepte els rellevants.

Elements fóra del terme:
Hi ha alguns elements que no es troben al terme municipal de Castellgalí però que tenen relació directa amb aquest, ja sigui històrica o de proximitat. És el cas del fons fotogràfic del Mas Fabrés de Sant Vicenç de Castellet, fons actual de fotografies de barraques de vinya del terme de Castellgali, que constitueix un important document històric de la pedra seca.

Altres elements:
Hi ha alguns elements dels que hi ha un nombre important a tot el terme, com és el cas de les barraques, marges, pous, dels que s'ha fet una tria dels més destacables per algun motiu concret per elaborar la fitxa.

5-MARC D'INTERVENCIÓ PATRIMONIAL

5.1. L'estructura del patrimoni de Castellgalí

La documentació del patrimoni a través de la realització de fitxes, així com la detecció d'elements que per diferents motius no s'han fitxat, ens ha facilitat el coneixement del patrimoni en el seu conjunt. Amb aquestes eines s'ha pogut establir l'estructura general del patrimoni del terme.

Tot i això, s'ha considerat interessant realitzar una agrupació del patrimoni per grups determinats per una característica comú, ja que l'estructura de fitxes no permet relacionar zones amb un cert interès com per exemple les arqueològiques o les d'interès etnològic. Per aquest motiu en aquest apartat es fa una explicació general d'aquestes zones, citant els elements que les integren i afegint un plànol de localització de cada conjunt. Aquest apartat té la intenció de, a més d'estructurar el patrimoni, ser un eina d'ajut per a futures accions envers aquest patrimoni.

Alguns d'aquests elements es troben al present Inventari com elements independents, però d'altres no s'han inventariat. Aquest apartat serveix de recolzament al que estructura els elements fitxats i no fitxats, i ens dona peu per a fer una valoració global de l'estat del patrimoni al terme com a conclusió.

S'han diferenciat les següents zones i/o grups d'elements:

- Jaciments arqueològics i zones d'expectativa arqueològica
- Patrimoni històric - artístic de diferents èpoques (medieval, modernisme)
- Les masies; diferenciant tres etapes històriques principals:
  - medieval (XI-XIV),
  - reformes i noves construccions relacionades amb el progrés agrícola (XVII-XVIII),
  - industrialització (XIX i inici XX).
- Patrimoni relacionat amb el cultiu de la vinya (marges, barraques vinya, tines)
- L'ús de l'aigua (com a energia, fàbriques; per regar, sínies; per beure, pública i fonts)
- L'explotació i ús de la pedra
- Patrimoni natural i geològic
- Els mitjans de comunicació (camí Ral, ferrocarril, carreteres, ponts, passos de riu)

1- Jaciments arqueològics i zones d'expectativa arqueològica

Castellgalí constitueix un dels municipis de Bages que ha proporcionat en conjunt més jaciments arqueològics i amb certa importància respecte al conjunt de la comarca. La troballa arqueològica més antiga del terme és la referència que ens dona A. Duràn i Sanpere l'any 1917 en una carta conservada a l'Arxiu Comarcal de Manresa i que parla d'uns materials ceràmics que ell identifica com neolítics i pertanyents probablement a un sepulcre de fossa. No es conserven els materials ni es coneix l'emplaçament de la troballa, tan sols deia que en aquella època els materials es conservaven a la fàbrica de l'electricitat, per tant la troballa es podria haver fet a la zona de Boades.

D'època ibèrica tenim constància de les troballes d'alguns fragments de terrissa al turó del Castell, tot i que la presència d'algun jaciment no ha estat comprovada ni el tipus de troballa no permet un estudi més acurat. També d'època ibèrica hi ha el jaciment de Boades, en concret les sitges d'un antic assentament d'aquest època.

El passat romà queda confirmat per tres importants jaciments d'aquest període: el conjunt de la vil·la de Boades, el sepulcre de Boades i el mausoleu de la Torre del Breny. També hi ha referències a troballes de monedes romanes al terme i és possible que algun dels masos tingui algun precedent romà. A més, cal recordar que la via romana passava pel costat del Llobregat baixant del poble i de la que es conserva part del paviment de pedra, fet que testimonia aquest passat romà.

Podem també citar el passat medieval, tot i que no s'ha fet cap treball de tipus arqueològic en aquests elements, igual que els d'època posterior. Aquests elements els hem situat en altres agrupacions d'elements que són més representatives d'aquests, com són les cases i masos.

EXCAVACIONS O INTERVENCIONS SIMILARS REALITZADES

- Sitges ibèriques de Boades. Fitxa nº 8.
- Forns romans de Boades. Fitxa nº 9.
- Vil·la romana de Boades. Fitxa nº 10.
- Sepulcre romà de Boades. Fitxa nº 11.
- L'exedra de Boades. Fitxa nº 12.
- Torre del Breny. Fitxa nº 7.
- Castell de Castellgalí. Fitxes nº 1 i 25.

En quant a les zones d'expectativa arqueològica serien susceptibles totes les masies i altres elements amb antecedents medievals (que es citen més endavant), així com els elements relacionats amb el passat agrícola i el procés d'industrialització de la zona.
Entre aquests cal tenir en compte zones concretes com són el nucli antic, la Vall d'Artigues, el raval de Talló i el raval de can Font principalment.

2- Patrimoni històric-artístic de diferents èpoques

Podem distingir els elements artístics de la zona que tenen un interès per les seves característiques, destacant el patrimoni eclesiàstic i el de l'època del modernisme.

ROMÀNIC

- Santa Maria del Castell (fitxa nº 2)
- Capitell de Santa Maria del Castell (fitxa nº 64)
- Santa Margarida del Pla (fitxa nº 13)

BARROC

- Imatge de Sant Miquel (fitxa nº 63)

NEOGÒTIC

- Església parroquial de Sant Miquel (fitxa nº 4)

MODERNISME

- Can Font de Cirerencs (fitxa nº 18)
- Fàbrica Els Carburos ((fitxa nº 23)
- Tomba modernista de Magí Pladellorens (fitxa nº 58)
- Capella de Sant Fèlix (fitxa nº 96)
- Torres de Can Carné (fitxa nº 100)

ARQUITECTURA INDUSTRIAL

- Pont dels Ferrocarrils Catalans (Fitxa nº 24)
- Fàbrica Sant Jaume (fitxa nº 45)
- Aqüeducte del pou de glaç (fitxa nº 57)
- Pou de glaç (fitxa nº 56)
- Resclosa a l'aiguabarreig (fitxa nº 59)
- Fàbrica de can Carné (fitxa nº 99)
- Sínia de can Mas (fitxa nº 108)

3- Les masies i cases:

Es diferencien tres etapes històriques principals:

MEDIEVAL (XI-XIV)

- Mas Planoi (fitxa nº 19)
- Mas Pla (fitxa nº 14)
- Casajoana (fitxa nº 17)
- Molí Vell (fitxa nº 55)
- Can Font (fitxa nº 18)
- Mas Gall (fitxa nº 61)
- Cal Borrós (fitxa nº32)
- Cassassaies (fitxa nº 101)
- Vilomara (fitxa nº 22)
- El Flequer (fitxa nº 21)
- Claveria
- Rubió (fitxa nº 27)
- Cadevall (fitxa nº 28)
- Vilaseca (fitxa nº 30)
- Úrsul (fitxa nº102)
- Cal Tet (fitxa nº 29)

REFORMES I NOVES CONSTRUCCIONS RELACIONADES AMB EL PROGRÉS AGRÍCOLA (XVII-XVIII)

- Cal Planaiet
- Cal Ferreró (fitxa nº106)
- Ca l'Amigant (fitxa nº 16)
- Els Casals
- Els Torrents
- Cal Joan les Tines
- Cal Miquel
- Cal Viudet
- Can Mas (fitxa nº 15)
- Ocata
- Cal Paragoi
- Cal Cornet
- Cal Pons (fitxa nº 31)
- Cal Parrantxo
- Cal Figa
- Cal Xerina
- Cal Prunès
- El Talló (fitxa nº 105)
- Cal Playa
- Cal Papa
- Tinetó
- Cuixa

- Ribera
- El Solei
- Ca la Valentina
- Flequer de Boades
- Cal Pere Olivella
- Cases del nucli de Castellgalí

INDUSTRIALITZACIÓ (XIX I INICI XX)

- Molí Nou (fitxa nº54)
- Can Serra
- La Caseta
- Cal Pau Fabregas
- Cal Fèlix
- Cal Garnau
- Casa Nova de l'Otzet (fitxa nº 96)
- Cal Roc
- Cruselles
- Baguet
- Cal Llanut
- Cal Colldetorra
- Cal Sastre Boig
- Can Ros
- Cal Finestres (fitxa nº 110)
- Raval de la Fàbrica (fitxa nº 37)
- Carrer Cardener (fitxa nº 98)

El patrimoni de masos dispersos és molt important i característic al terme de Castellgalí, tot i que es troben majoritàriament agrupats en zones. Els masos estan molt lligats a un tipus d'aprofitament del territori basat principalment en el cultiu de la vinya i de cereal, que han marcat diferents etapes històriques així com l'evolució de tot el municipi.

Encara que hi ha població dispersa, els masos es troben concentrats bàsicament en zones: Raval del Talló, Raval dels Torrents, Vall d'Artigues, Boades, Raval de can Font, Raval del torrent del Rubió, configurant petits ens de població.

Molts d'aquests masos tenen un origen medieval que es van veure afectats per la crisis del segle XV que va obligar a abandonar algunes propietats. La vinya ha marcat la seva evolució, principalment amb la recuperació durant els segles XVII, XVIII i XIX. Es crea una estructura de grans masos dels que depenien altres petites cases de rabassaires o parcers que explotaven la terra. Entre els masos més importants destaquen Vilumara, Cassassaies, can Flequer de la Vall, el Gall (a la zona de la vall d'Artigues); can Font, can Serra (al raval de can Font); el Rubió, Vilaseca, Cadevall, cal Tet (al raval de Boades); cal Mas, Ocata, cal Paragoi, Cornet, cal Joan de les Tines, Torrents (al raval dels Torrents); el Talló, Prunès (al raval del Talló), mas Planoi, mas Pla, mas Planaiet (al voltant del poble). Pràcticament tots els

masos tenen tines que tipològicament es poden situar entre els segles XVII-XVIII, així com barraques de vinya escampades per les terres que explotaven i que confereixen una característica destacada al territori.

Les característiques arquitectòniques són molt similars a tota la zona, amb masies d'estructura clàssica generalment amb tres crugies i voltes de canó seguit a la planta baixa on es troben els cellers. Junt al mas es troben les tines i el conjunt d'explotació vitivinícola es completa amb la presència de premses. Poques conserven elements de la fase medieval, entre ells alguns paraments d'opus spicatum i algun arc diafragma. La majoria conserva llindes a portes i finestres amb les dates de construcció que oscil·len entre els segles XVII i XIX, principalment. No destaquen elements ornamentals ni a l'interior ni a l'exterior de les cases, mostrant la seva dedicació principal a una economia de subsistència que no afavoria el luxe.

4- Patrimoni relacionat amb el cultiu de la vinya

La importància del cultiu de la vinya a la zona es fa evident en les construccions de pedra seca (barraques de vinya i marges), així com en les tines existents a totes les cases i en les tines al mig de les vinyes, fenomen bastant aïllat a la zona però molt interessant.

TINES

El sistema de construcció en pedra seca és molt antic a la comarca del Bages. L'origen de les actuals tines podem trobar-lo a finals dels segle XVII i al llarg del segle XIX, producte de l'expansió agrària que va suposar la gran demanda de vins i licors en el mercat. Aquest fet va empènyer a bona part dels propietaris a roturar els boscos i a plantar mitjançant el sistema de feixes, camps i turons fins aleshores considerats marginals. En alguns casos el raïm es premsava al peu de la vinya i posteriorment es transportava fins al celler. Amb aquest sistema s'aconseguia reduir notablement el volum que s'havia de transportar, i conseqüentment, les despeses que se'n derivaven. Generalment les tines es troben adossades a les cases, de manera que formen part de la mateixa estructura. En algunes ocasions les tines es troben al costat del mas i l'objectiu era dipositar el raïm dels rabassaires que conreaven terres del mas; també les trobem a les cases del poble. En altres casos les tines es troben lluny del mas i en mig de les vinyes, fet que permetia dipositar el raïm extret al lloc, fer la premsada i deixar-ho fermentar, amb estalvi de temps en el transport.

Les tines són construccions que presenten característiques ben similars entre elles. Exteriorment la planta pot ser quadrangular o circular, però l'estructura interior és bàsicament la mateixa, circular recoberta interiorment amb peces de ceràmica envernissada. La part exterior està realitzada amb pedra i morter. La coberta està formada normalment per una volta de pedra seca coberta exteriorment per una teulada a un vessant. La tina té normalment un accés superior per un dels murs des d'on s'abocava el most un cop premsat, i a la part inferior hi havia els brocs o

boixa per on es buidava generalment directament al celler de la casa. Normalment es troben adossades a alguna paret de la casa, tot i que tenim alguns exemples aïllats i exempts. En algunes ocasions tenen una barraca adossada que tancava l'accés de la tina per la part inferior i a més podia servir per guardar les eines.

Les tines en mig de les vinyes estan formades per dues estructures situades a diferents nivells del terreny. Així la part on estaven les tines disposaven d'un accés elevat per entrar la verema, mentre que la boixa estava al nivell inferior i s'obria a una barraca o celler adossat i que quedava tancat amb una porta. Generalment aquest celler és cobert amb volta de canó i les tines amb teulada a un vessant a l'exterior.

Hem localitzat un important nombre de tines en mig de les vinyes a Castellgalí, fet que és excepcional a la zona, concentrades principalment a la zona de la vall d'Artigues.

- Tines del Flequer 1 (fitxa nº 51)
- Tines del Flequer 2 (cal Torres) (fitxa nº 52)
- Tines camí de Cassassaies (fitxa nº 50)
- Tines del mas Cassassaies (fitxa nº 49)
- Tines al camí de Santa Margarida (fitxa nº 60)
- Cal Playà, tines del Telló (fitxa nº 105)

BARRAQUES DE VINYA

L'increment de la producció vinícola va empènyer a bona part dels propietaris a roturar els boscos i a plantar mitjançant el sistema de feixes, camps i turons fins aleshores considerats marginals. Els pendents de les vessants de les muntanyes es van convertir en camps de conreu de les vinyes, amb parets de pedra que impedien l'erosió del camp. Cada vinya tenia la seva barraca. La finalitat de les barraques era disposar d'un lloc per guardar les eines, alguns estris de cuina i el càntir d'aigua, i on els pagesos s'aixoplugaven de la pluja, feien la migdiada i a vegades dormien.

La barraca de vinya és una construcció de pedra seca, normalment de planta única ja sigui circular, o bé quadrada, que es cobreix amb una volta de pedra. L'element més característic és la utilització de la volta cònica. Aquesta volta es basa en una superposició de filades de pedres planes, col·locades de manera que surtin cap a l'interior i acabin tancant la volta.

Hi ha diferents tipologies:

- Exempta de planta quadrada, coberta amb falsa cúpula ((fitxa nº 93, 92)

- Exempta de planta circular, coberta amb falsa cúpula (fitxa nº 95)

- Adossades: una de les parets queda enganxada al marge del terreny (fitxa nº 94)

Planta quadrada	Planta circular	Adossada al marge
De la Font	de Boades	de cal Roc

Als apèndixs de la present memòria s'exposa un llistat de les barraques de vinya que s'han localitzat al terme, amb una breu descripció, estat de conservació i coordenades de localització. Cal assenyalar que el nombre de barraques de vinya és més elevat que les que s'han documentat en aquest inventari i que probablement hi hagin encara un important nombre que no s'han localitzat en trobar-se en llocs difícilment accessibles o perquè han desaparegut. Suposem que podien haver més del doble, ja que s'han identificat únicament 35. Això pot estar relacionat amb el fet que les inventariades són les que encara resten dempeus i que les que no s'han vist es troben en llocs inaccessibles o bé es troben en runes o desaparegudes.

A més d'aquest tipus de patrimoni existeixen altres elements puntuals relacionats amb l'economia vitivinícola:

- Les premses existents en quasi totes les masies del terme i que no s'han inventariat de forma individual, com la de can Mas, la del mas Planoi, Rubió, Cassassaies, Flequer o Vilumara.

- Els marges de pedra seca que es troben repartits per tot el terme, principalment a la vall d'Artigues, vall de Cornet, raval de can Font, raval del Talló i Boades.

5- L'ús de l'aigua

El terme de Castellgalí està marcat pel pas del riu Llobregat i el Cardener, així com diferents torrents que drenen el territori a banda i banda d'aquests eixos centrals que s'uneixen al terme. El Cardener divideix el territori en dues zones clarament diferenciades: el raval dels Torrents i el raval de can Font. A ell desguassen les dues principals rieres: Castellet i Cornet. El Llobregat forma un meandre en el que s'assenta la vall de Boades, i en ell desguassa el torrent del Rubió. Algunes fonts drenen el territori, tot i que moltes s'han perdut o han sofert un procés d'assecada.

L'ús de l'aigua ha marcat l'evolució històrica del municipi, tant pel que fa al seu aprofitament per beure, per regar els horts, o per l'aprofitament com a

font d'energia, elements que han marcat el sorgiment d'elements patrimonials al seu entorn.

AIGUA PER REGADIU

La sínia és un complex hidràulic format pel pou, l'estructura de la sínia, la bassa, a vegades un safareig, a més de sistemes de canalització de rec. Les sínies estaven generalment a prop de les rieres o sobre aigües subterrànies poc profundes i la seva finalitat era regar una petita extensió de terra destinada primordialment a cobrir les necessites bàsiques del mas. L'aigua s'extreia del pou mitjançant un sistema d'engranatges i cordes que primer eren de fusta i que gradualment varen ser substituts pel ferro i que utilitzaven la tracció animal per funcionar. Tot i que l'origen del sistema s'atribueix als àrabs, les sínies de la zona són construccions del segle XVIII o XIX. Les sínies eren construccions molt corrents en aquests entorns i facilitaven la recollida d'aigua i el rec per les terres, essent l'únic mitjà de fer conreables algunes terres a les que no es podia fer arribar l'aigua pel desnivell del terreny. Amb l'arribada dels nous avenços duts a terme de la ma de la revolució industrial el sistema d'extracció de l'aigua del subsòl va modernitzar-se amb la incorporació del motor elèctric que va substituir l'animal. Després de la Guerra Civil, es van substituir progressivament per motors de gasolina o elèctrics que han provocat l'abandó de la sínia, tot i que els pous segueixen en ús.

No es conserven gaires sínies al terme, tot i que coneixem que existien algunes més al peu dels dos rius i d'algunes rieres. Encara resta dempeus la de can Mas (fitxa nº 108), al peu del Cardener; i la de can Fainé. Sabem que el Talló disposava d'una sínia al peu de la riera de Cornet i què mitjançant un sistema de bombeig pujava l'aigua a dos dipòsits ubicats davant la casa. També tenien sínia la Casanova de l'Otzet, el Molí, el mas Pla i el mas Planoi.

AIGUA COM A FONT D'ENERGIA

A mitjans del segle XIX es van instal·lar a Castellgalí les primeres indústries, aprofitant la força hidràulica dels rius i de forma complementària, el carbó. La primera va ser la fàbrica de Sant Jaume al peu del Llobregat, i més endavant la dels Carburos Elèctrics. Al Cardener es va instal·lar a mitjans del XIX la fàbrica Barrera Monteis, que més endavant seria Can Carné, que va instal·lar una important resclosa. Molt abans dos molins, el Vell i el Nou, utilitzaven l'aigua del Cardener per moldre farina; el primer des del segle XV. Després de l'aiguabarreig hi ha la resclosa i l'inici del canal industrial de cal Soler, fàbrica ubicada al terme de Sant Vicenç de Castellet. L'aigua també s'ha utilitzat amb finalitat de producció elèctrica, així es va instal·lar una central al Cardener, més amunt dels molins; i altra al Llobregat, després de la fàbrica dels Carburos.

- Fàbrica Sant Jaume (fitxa nº 45)
- Fàbrica Carné (fitxa nº 99)

- Canal i resclosa de cal Soler (fitxa nº 59)
- Fàbrica dels Carburos Elèctrics (fitxa nº 23)
- Molí Nou (fitxa nº 54)
- Molí Vell (fitxa nº 55)
- Central hidroelèctrica de Boades al Llobregat
- Central hidroelèctrica del Cardener

AIGUA PER A ÚS DOMÈSTIC

Castellgalí, tot i estar al costat del riu Cardener i el Llobregat, ha tingut certs problemes per abastir d'aigua potable a la població. Fins l'any 1932 els veïns del poble es proveïen d'aigua als pous que cadascú tenia a casa, de les cisternes que havien construït de la bassa del comú, coneguda com a bassa de l'Hostal, que estava situada on avui es troba la placeta del carrer Santa Margarida just al davant de cal Ferrer i que es nodria de l'aigua de la pluja recollida mitjançant una rasa que baixava pel mateix carrer, i també anaven a buscar aigua de les fonts properes com les del Pi i la de Montseny o Montsenya. Aquest sistema de traginar l'aigua de les fonts i de dependre dels cabals que aquelles subministraven i que sempre depenia, com ara, del temps que fes, va provocar que l'any 1932 hom començà a treballar, primer en la canalització de la font de Montseny fins al poble i posteriorment en la construcció dels dipòsits vells que juntament amb el de més nova edificació estan al capdamunt del carrer Santa Margarida i encara forneixen d'aigua al poble.

Durant el mes de febrer d'aquell any, Francesc Alavedra realitza per compte de l'Ajuntament, treballs d'inspecció i recerca d'aigua subterrània i posteriorment l'empresa "Hijo de P. Alier", suposem que de Manresa, i els veïns Joan Marquès i Francesc Gamisans reben 138 pessetes pels materials i jornals emprats a la font de Montseny, creiem que pel seu condicionament, ja que aquesta font antigament era de les anomenades de "clot", és a dir, que hom recollia l'aigua directament del bassal que la font creava.

El 15 de maig de 1932 el ple de l'Ajuntament format per Joan Vila com a batlle i per Ramon Tardà, Josep Vives, Antoni Vilaseca, Josep Planell i Antoni Planell, com a regidors, acorda per unanimitat canalitzar l'aigua de la font de Montseny fins al poble. La longitud s'estima en un quilòmetre aproximadament i després d'haver estudiat el traçat amb un enginyer de la casa Uralita, S.A. es fixà un cost per al material de 5.337 pessetes amb 30 cèntims, a pagar en tres terminis. Les obres de construcció anaren a càrrec dels veïns del poble i els propietaris dels terrenys per on passava la canalització en tub van donar el seu permís, no constant en ambdós casos cap tipus de remuneració.

Completant aquesta obra l'Ajuntament disposa durant els mesos de juliol i agost d'aquell mateix any la construcció d'un dipòsit de 84.000 litres (el dipòsit xic) al carrer Santa Margarida i construir una font publica a la plaça situada on avui hi ha la bústia, i fer desaparèixer la bassa pública que hi ha al costat de la casa d'en Josep Vives (cal Vives) donat que havent-hi aigua potable ja no és necessària "constituint més aviat en certes èpoques de l'any un focus d'infecció", segons es fa constar al llibre d'actes.

Posteriorment l'esmentada xarxa de subministrament d'aigua fou ampliada, construint durant l'any 1933 dues fonts públiques més: una al carrer Montserrat, al seu actual emplaçament al costat de cal Marxant, i una altra al carrer Puigterrà davant de cal Marquès (aleshores dit cal Rita), de la qual avui en dia ja no en queda rastre.

Tot just acabades les obres del dipòsit xic ja es veu que té poca capacitat i que una sequera podria esgotar la reserva d'aigua per la qual cosa s'aprova explanar i construir la solera d'un nou dipòsit amb una capacitat de "més de quatre mil càrregues", en terrenys de la Sra Viuda Playà, la qual donà el seu permís verbal per aquestes obres, si bé l'Ajuntament cregué oportú formalitzar un contracte a base del pagament d'un cens anual de 5 pessetes.

Al febrer de 1934 s'acorda acabar la construcció de l'esmentat dipòsit, el qual tindrà una capacitat de 500.000 litres; l'Ajuntament creu que "si plou durant la primavera, com és d'esperar, es podran omplir dits dipòsits recollint aigua per tot l'estiu". L'obra fou dirigida pel regidor Josep Obradors i a la mateixa hi treballaren, entre d'altres, en Francesc i en Valentí Pons que poden ser els Constructors Pons que figuren a la inscripció que es conserva al dipòsit.

No tenim constància de la data de finalització de totes aquestes obres que tanta millora suposarien per al nostre poble, aleshores encara no havia arribat la moda de les inauguracions, només ens resta l'any 1934 a la inscripció del dipòsit, i per les dades obtingudes sabem que al març del 1935 el ple de l'Ajuntament acorda "tancar l'aigua del Dipòsit general per tal d'estalviar-la per l'estiu" i que durant el mes de maig del mateix any s'aprova la construcció d'una nova Casa Consistorial als terrenys on hi havia hagut la bassa del comú, projecte aquest que restà paralitzat i que mai s'arribà a realitzar, creiem que per falta de diners. Anys després vindran la distribució directa d'aigua a cada casa i la captació d'aigua del riu.

Per la seva part els masos generalment recollien l'aigua de la pluja de les teulades en cisternes que acumulaven l'aigua i de la que després s'extreia amb una politja com en els pous. Quasi totes les cases de pagès disposaven de cisterna i també algunes cases del poble.

A més hi ha al terme un important nombre de fonts naturals, la majoria de clot, algunes de les quals s'han habilitat per facilitar el consum. Degut al desús d'aquestes fonts i a l'evolució urbanística, algunes han desaparegut els darrers anys.

- Font del Montseny (fitxa nº 111)

Font del Montseny (fitxa nº 111) Font de Balçamuller Font del Pi Font del Flequer Font al parc davant els Pisos Nous. D'estructura metàl·lica, inaugurada al març de 1996 Font a la plaça del Cadavall, inaugurada el 1996	Bassa del poble, era davant de cal Ferrer Pou de Sant Fèlix (Casanova) Pou del Xupeta (el Talló) Pou del Flequer Dipòsit de can Mas Dipòsits del Talló Dipòsits de cal Prunès (amb sistema de recollida d'aigua de pluja de la muntanya)

Cal destacar la presència al terme d'un pou de glaç, a prop de Cornet, i amb una estructura de producció en la que destaca l'aqüeducte que portava l'aigua de la riera de Cornet a les basses de congelació de l'aigua.

- Pou de glaç (fitxa nº 56)
- Aqüeducte del pou de glaç (fitxa nº 57)

6- L'explotació i ús de la pedra

La indústria de la pedra ha estat una de les més importants els darrers cinquanta anys al municipi veí de Sant Vicenç de Castellet. A Castellgalí l'explotació no ha sigut tan intensa, tot i que també s'ha practicat. L'explotació de pedra ha estat de dos tipus: pedra sorrenca i pedra calcària (calissa). Tot i que ha aportat beneficis industrials, també ha aportat elements negatius, com la destrucció continuada del medi natural a més del risc de patir silicosi degut a la inhalació de pols en el treball de la pedra, ja que s'incrusten partícules microscòpiques als pulmons que produeixen lesions irreversibles als treballadors del sector.

Les condicions geològiques dels voltants de Castellgalí, rics en quars, calcàries, sorrenques, han fet que des de molts anys s'hagin aprofitat aquests recursos naturals. És difícil establir l'antiguitat de l'extracció de pedra, tot i que ben segur aniria paral·lela a la seva utilització en la construcció, fet que ens remunta al període romà i ibèric. S'han trobat mostres a algunes pedreres d'una de les tècniques més antigues de partir la pedra aprofitant l'expansió de la fusta quan es remulla, que va ser utilitzada fins els anys 1960. L'extracció amb un caire industrial comença a finals del segle XIX, amb l'explotació de l'arenisca. Hi ha referències de les pedreres del Rubió i de la de Cornet.

La **sorrenca** s'extreia de forma manual, sense barrinades. És una pedra molt especial que s'utilitza per fer voreres, enllosats, aplacats, i no es pot polir. S'extrau buscant els junts de la pedra i traient els blocs sencers, anomenats "daus" i dividits després en plaques, cosa que requereix un gran domini de l'ofici. S'extreia de pedreres petites i la majoria de vegades eren els mateixos pagesos que es dedicaven a extreure-la de les pedreres, per tant eren pedreres de tipus artesanal. En aquesta època la pedra era transportada des de la pedrera en carros de les agències Moll i cal Carlos de Sant Vicenç de Castellet als tallers, on era treballada. El destí final era divers, utilitzant-se els anys 1920 en la construcció de l'Exposició Universal de Barcelona i de les fonts de Montjuic, a més de carreteres o edificis,

edificis com Correus o l'Hospital Militar de Barcelona. Els anys 1920-30 ja hi havia un ambient comercial entorn a la pedra.

La pedra calcària porta el nom de calissa de Sant Vicenç ja que s'explota i extreu a la zona en unes 12 pedreres en actiu que es troben en els termes municipal de Sant Vicenç, Castellgalí i Castellbell i el Vilar. S'extreu de la franja de l'eocè que s'estén entre Castellgalí i Monistrol de Calders, amb sorrenques, margues grises i calcàries.

Actualment ha minvat l'explotació de pedreres i han agafat importància els tallers que treballen de forma automatitzada. A més es realitzen treballs amb diferents tipus de pedres que procedeixen de diferents llocs. L'extracció es realitza amb diferents tècniques: pólvora, tall amb fil diamantat i cordó detonant. Posteriorment s'escaira la peça a la mateixa pedrera. Al taller es donen els acabats que varien segons el destí de la pedra. Generalment el seu mercat és Catalunya. L'explotació de la pedra sorrenca ja no es realitza degut a que al mercat hi altres tipus de materials més diversos; però si que s'explota encara la pedra calcària de Sant Vicenç a diferents pedreres del entorns, essent la més important del terme la de Cornet. A Castellgalí actualment es treballa a tres pedreres, Germans Moratones (Cal Cornet), Tenesa i Santa Maria (Cal Mas).

Tot i que hi ha moltes antigues pedreres repartides per tot el municipi de Castellgalí ja que la pedra es troba a tot el territori, tan sols s'han documentat una com a exemple d'aquest tipus d'explotació tan arrelada al poble i que ha marcat la seva evolució econòmica els darrers 75 anys principalment.

- Pedrera artesanal de Barçamuller (fitxa Nº 88)
- Col·lecció d'eines de picapedrer (fitxa nº 67)

Destaca aquesta pedrera de Balçamuller tant per l'impacte que suposa en el paisatge al trobar-se la pedrera en un balç, com per la relació històrica que ha tingut aquesta amb l'explotació de pedra al terme.

Més amunt de Vilomara anant cap a Ca la Iaia i a mà dreta, hi ha una antiga pedrera, que es feia servir per obtenir grava per posar a la carretera de Can Maçana quan encara no estava asfaltada.

S'havia fet producció de calç en petites quantitats per a ús domèstic. Només resta un forn de calç.

- Forn de calç de Vilomara (fitxa nº 113)

7- Patrimoni natural i geològic

El Bages forma part de la depressió Central Catalana, que és el sector oriental de la conca de l'Ebre, la regió de baixes altituds limitada pels Pirineus al nord, la cadena Costanera Catalana a l'est i la cadena Ibèrica a

l'oest i al sud. Durant part del terciari, aquesta conca o depressió es va omplir de sediments procedents d'aquests relleus que la limitaven. Així doncs, a la comarca afloren sobretot roques sedimentàries d'aquell període: conglomerats, sorrenques (també anomenades gresos), lutites (margues, argil·lites i limolites), calcàries i, puntualment, evaporites (guix i sal gemma). La majoria de roques del Bages son de l'eocè superior o de començament de l'oligocè, però, sobretot prop dels rius, també trobem sediments detrítics molt més moderns, d'edat quaternària, com els que donen lloc a les graveres. Els xaragalls són una formació geològica de margues blaves que han patit l'efecte erosiu de l'aigua, resultat de la sedimentació de successions estratigràfiques de lutites carbonàtiques durant el periode Eocè. Això ha donat lloc a les conegudes Muntanyes Russes o altres xaragalls pressents a diferents zones del terme, com al turó del Castell, can Mas o el Rubió de Boades. Els espècimens fòssils són freqüents en aquest tipus de territori.

Fonamentalment el patrimoni natural de Castellgalí està centrat per la seva relació amb el pas dels rius Llobregat i Cardener, la proximitat al Parc Natural de Montserrat i al de Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Així, destaca com a lloc d'interès faunístic l'aiguabarreig dels dos rius.

- Bad-lands o muntanyes russes (fitxa nº 89)
- Aiguabarreig Llobregat-Cardener (fitxa nº 90)
- Vegetals fòssils (fitxa nº 91)

D'altra banda cal destacar la importància dels **jaciments de fòssils** a la zona, tan d'exemplars de flora com de fauna corresponents al període terciari (eocè superior).

- Jaciments fòssils. Fitxa nº 91.

8- Els mitjans de comunicació (camí Ral, ferrocarril, carreteres, ponts, passos de riu)

La ubicació de Castellgalí al peu del Llobregat, del Cardener i del camí Ral Barcelona-Manresa ha marcat la importància del municipi com a enclavament en les diferents vies de comunicació. Aquesta situació estratègica a mig camí entre Barcelona i Manresa va provocar el pas de la línia de ferrocarril que marcaria l'evolució industrial dels municipis que es troben al seu pas i que va condicionar a una evolució més tardana de les vies de comunicació per carretera amb la construcció de la C-55, la carretera del Pont de Vilomara i finalment l'autopista Terrassa-Manresa, importants eixos de comunicació.

- Camí Ral de Manresa (fitxa nº 47)
- Tram empedrat del camí Ral (fitxa nº 48)
- Senyal de pas de cavalleries (fitxa nº 46)

- Pont dels Ferrocarrils Catalans (fitxa nº 24)
- Camí ramader

El 1995 es va construir el nou pas de vianants mitjançant una palanca que travessa la carretera C-55, així com un pas elevat per vehicles que permet la sortida i l'accés al poble sense perill.

Altres camins:

-Camí de la fàbrica Sant Jaume: a Boades, des de la Torre del Breny fins a la fàbrica vorejant el riu Llobregat.
-Camí de la fàbrica Claret: del Rubió a la fàbrica passant pel nucli de Boades.
-Camí de Manresa per can Font: el camí que baixava del nucli urbà travessava el riu Cardener per una palanca a la zona dels molins i remuntava cap a can Font i Manresa.
-Camí de Cornet: des de la C16 cap a can Cornet pujant la muntanya.
-Camí de Guardiola: de Castellgalí a ca l'Enric de la Serra.
-Camí de can Vilumara: de can Vilumana cap al terme de Guardiola.
-Camí de can Flaquer: de Castellgalí a can Flequer seguint la vall d'Artigues.
-Camí de Marganell: de Castellgalí cap al mas Planoi i d'aquí a Marganell passant pel Clot del Tufau de Sant Vicenç de Castellet.

ELS PASOS DE RIU

El pas del Cardener i el Llobregat pel terme ha comportat la separació dels diferents nuclis habitats, fet que obligava a creuar els cabals d'alguna manera. Avui en dia el cabal dels dos rius està regulat pels embassaments de Sant Ponç al Cardener i de la Baells al Llobregat, per la qual cosa acostumen a baixar a un nivell més o menys constant. Però, fins fa pocs anys hom depenia del temps que feia a la muntanya per a poder-los creuar, doncs, en no haver-hi cap pont construït els rius s'havien de travessar per una sèrie de guals que la gent havia habilitat i que no sempre oferien les màximes garanties.

AL RIU CARDENER
- Hi havia un pas, aproximadament on està situada l'actual planta de captació d'aigües, i servia per comunicar el barri de la Fàbrica amb el regadiu de la font de l'Horta.

- Al lloc dit "el Balset", l'Ajuntament va acordar construir l'any 1885 una palanca, que creuava des del darrera dels terrenys que posteriorment ocupà la fàbrica Carné, fins a l'alçada d'on actualment comença el pujador per accedir a l'estació. Aquesta palanca era de construcció senzilla i si el riu baixava crescut acostumava a endur-se-la, per la qual cosa sovintejaven les reparacions i reconstruccions, com la que es va fer l'any 1908, que va tenir un preu de 10.000 ptes. les quals van ser pagades per meitats entre la

Diputació de Barcelona i el Sr. Magí Pladellorens. D'aquesta obra encara es pot veure una pilastra mig tombada al marge dret del riu.

- Una mica per sota de l'actual pont que travessa el Cardener i al costat del desguàs del canal de la fàbrica es trobava situat una altre gual, que era el més utilitzat per persones i carros, fins a la construcció de l'actual pont, i que servia per anar del barri de la Fàbrica al raval de can Font i al seu regadiu, en el qual hi tenien horts molta gent d'aquell barri i fins i tot de Sant Vicenç.

- Entre el molí Nou i el molí Vell existia un pas utilitzat pel bestiar i el carreteig, el qual probablement va desaparèixer en ampliar Manufacturas Carné la resclosa que en el seu dia havia bastit l'empresa Barrera-Monteys, i que servia per a alimentar el Canal de la Fàbrica.

- Sota Cal Basses existia un altre pas utilitzat pels veïns del raval dels Torrents per anar també al raval de Can Font i al seu regadiu. Així mateix es coneix per tradició oral, l'existència d'un altre pas situat uns 300 metres més avall d'aquest i anomenat "el pas del Noguer", però no el podem situar.

AL RIU LLOBREGAT

- Per travessar el riu Llobregat a l'hora d'anar cap al poble, els veïns de Boades utilitzaven el pont de la Renfe, dit també "dels dos rius". També coneixem l'existència d'un gual just a sota de l'esmentat pont en la confluència dels camins que baixen del Rubió per una banda i de cal Ribera per l'altra. Aquest pas era anterior a la construcció del pont.

- Uns 300 metres més amunt de l'antiga fàbrica de cal Santjaume es trobava situada la resclosa de fusta que servia per a alimentar el canal de la fàbrica, aprofitant-la hom havia habilitat un altre pas i a uns metres més avall existia una palanca, la qual estava fermada a una gran roca mitjançant una cadena; així quan una riuada se l'enduia només calia recuperar-la i tornar-la a posar al seu lloc. Avui en dia encara es poden contemplar, quan el riu baixa amb poca aigua, les restes dels pilons de fusta que sostenien la resclosa, els quals sobresurten uns centímetres de l'aigua i la gran roca, situada a la banda del raval de can Font.

- Un pas que només hem localitzat documentalment és el "pas de Dalt del riu Llobregat", que s'esmenta l'1 de gener de 1835 en l'arrendament d'una peça de terra situada al "pla de l'horta del Llobregat" que va fer Josep de Planell, propietari de can Font, a Miquel Borràs de Manresa; en descriure el tros de terra indica que termena a solixent amb el riu Llobregat i a tramuntana amb la "Font dels Rajadors", que identificaríem com la font de l'Horta. D'altra banda l'any 1885 els veïns de Boades, Antoni Cadevall i Diars i Josep Cadevall i Vilaseca disputen per unes reformes fetes al camí de ferradura "immemorial" que uneix el Raval de Boades amb Can Font i Manresa, el qual creiem que devia utilitzar el pas anteriorment esmentat.

EL PONT SOBRE EL RIU CARDENER

Les dificultats en les comunicacions fan que el ple de l'Ajuntament de data 2 de juny de 1935, tenint com a batlle Joan Vila i com a regidors Valentí Ferrer, Lluís Cots, Josep Pladellorens i Ramon Basas acordi encarregar el projecte de construcció d'un pont sobre el Cardener a l'arquitecte manresà Josep Firmat "en el lloc aproximat de la palanca, per unir els barris de Can Font i Boades al poble", així mateix s'acordà finançar l'esmentada obra, pressupostada en unes 30.000 pessetes, mitjançant una subscripció pública dels propietaris afectats, de la resta del poble i de les aportacions municipals, a banda dels ajuts demanats al Govern de la Generalitat. A l'agost del mateix any un grup de propietaris afectats per la construcció del pont sol·licita a l'Ajuntament el seu permís per tirar endavant l'obra, doncs, creuen que s'està demorant degut al "va i vé de la política". Aquesta petició és aprovada i es crea una comissió formada per quatre consellers i pels Srs. Josep Hosta del Molí, Josep Firmat de can Font, Ramon Grané de cal Grané, Antoni Planell de cal Nasi i Josep Goberna de cal Xaxa.

Més tard, el 3 de novembre de 1935, l'Ajuntament acorda construir una "alcantarilla" sobre el desguàs del canal de la fàbrica per tal que el pont tingui un bon accés, donat que això no es va tenir en compte al redactar el projecte inicial. Aquest fet farà que l'obra s'encareixi en unes 2.500 pessetes.

Probablement el 28 de maig de 1936 el pont ja estava totalment enllestit, o si més no en una gran part, ja que l'empresa S.A. Manufacturas Carné es queixa a l'Ajuntament, doncs no creu que el pont estigui acabat, afirmant que una riuada se'l podria endur, per la qual cosa sol·licita una revisió de les obres efectuades; no sabem si això pot tenir una relació directa, doncs, a partir d'aquí les referències escrites en relació a la construcció del pont desapareixen, però l'1 de gener de 1937 en Francesc Doz presenta una factura de 65 pessetes a l'Ajuntament per 4 jornals i mig de carro emprats en la construcció d'un mur a prop del pont nou.

CONCLUSIÓ

Amb aquesta estructura del patrimoni i l'inventari realitzat podem fer una valoració global del patrimoni del municipi de Castellgalí. Aquest es caracteritza principalment per estar lligat a la seva evolució històrica unida a l'aprofitament del medi que es reflexa en les diferents activitats agrícoles i industrials, i pel medi natural de la zona.

Així, destaca l'evolució de la ocupació humana ens masos i posteriorment la formació del nucli urbà lligat primer al pas del camí Ral i el castell, i posteriorment a l'expansió tèxtil al segle XIX. Per tant, el volum més important del patrimoni és el representat per les masies i els elements d'explotació del medi: barraques de vinya, marges, tines, trulls d'oli, sínies, principalment. Aquest seria un dels grups patrimonials més representatius del terme.

El segon grup estaria format pels elements relacionats amb l'expansió industrial del segle XIX: les fàbriques tèxtils, l'aprofitament de la pedra, el ferrocarril, la formació del poble amb construcció de noves cases i la transformació del terme, així com les comunicacions.

El tercer grup seria el format pel patrimoni natural, en el que s'incloen els rius Llobregat i Cardener, les diferents rieres i fonts, el patrimoni geològic que inclou la pedra, els fòssils i les formacions de bad-lands o xaragalls.

El quart grup, i un dels més importants, és el del patrimoni arqueològic trobat al municipi i els d'expectativa arqueològica, centrats principalment en època ibèrica, romana i medieval. Cal tenir en compte que són pocs els jaciments que s'han estudiat a la zona seguint metodologia arqueològica, però que aquesta es podria aplicar a diferents elements històrics del terme que necessitessin un estudi històric en profunditat, com és el cas de les pedreres, masies, elements del passat industrial, entre altres.

Aquests serien els quatre grans eixos patrimonials del municipi.

5.2. Estat legal

Les figures de protecció del patrimoni cultural establertes per la Llei 9/1993 de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català (DOGC nº 1807, 11 octubre 1993) són tres:

- Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN); només el Govern de la Generalitat te la facultat de declarar-los.
- Béns catalogats, denominats en el cas dels immobles, Béns Culturals d'Interès Local (BCIL). Aquest instrument de protecció i catalogació s'atribueix als municipis.
- Els restants béns integrants del patrimoni cultural català (BIPCC).

En els primers dos casos la legislació estableix els procediments de declaració per a cada categoria.

La categoria de BCIN equival a la de Bé d'Interès Cultural (BIC), establerta per la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol.

Dins de la categoria de BCIN (i també de BIC), i tal com estableixen sengles disposicions addicionals de les lleis espanyola (1985) i catalana (1993) de Patrimoni, es consideren BCIN tots aquells elements fortificats que es troben emparats pel Decret de 22 d'abril de 1949, també conegut com "decret de castells", i que especifica que tots els castells d'Espanya, sigui

quin sigui el seu estat de ruïna, queden sota protecció de l'Estat. Això vol dir que tots els castells prenen la categoria de Bé d'Interès Cultural. Es va realitzar un inventari previ i un nou inventari l'any 1968 en el que s'inclouen un elevat nombre d'elements. La Generalitat va refer la llista a mitjans dels 80, que va ser acceptada pel Ministeri, el qual va donar d'alta els 1501 registres d'aquesta nova relació com a BIC (com a BCINs de Catalunya a partir de 1993).

Només un element del terme de Castellgalí es troba en aquest llistat: el Castell, del que resten les runes del castell i l'església sobre un turó, donat d'alta com a BIC-BCIN amb el número nº 869, R-I-51-5363.

També es troben dins la categoria de BCIN / BIC les creus de terme, pedres heràldiques i emblemes de més de cent anys segons el decret 571/63, de 14 de març de 1963, del Ministerio de Educación sobre "Protección de escudos, emblemas, piedras heráldicas, rollos de justicia, cruces de término y similares". Els propietaris d'aquests elements que tinguin més de cent anys no podran canviar-los de lloc ni realitzar restauracions sense autorització. La cura d'aquests elements és dels Ajuntaments, responsables de la seva vigilància i conservació. Per tant, també són BCIN / BIC la creu de terme de Castellgalí, la creu del cementiri i el blasó dels Amigant a ca l'Amigant.

En conclusió, son mínims els elements del municipi que es troben protegits de forma legal per aquestes disposicions establertes, tot i que seria convenient incloure altres elements a les Normes Subsidiàries del municipi i establir els corresponents nivells de protecció. Repassem-ho, són els següents:

Elements protegits per normativa general:

- Hi ha quatre BCIN. El número nº 869, R-I-51-5363, pel **Decret castells 1949**: castell de Castellgalí, del que resten les runes del castell i l'església sobre un turó. La creu de terme i la creu del cementiri; el blasó dels nobles Amigant.

- Els camins ramaders estan protegits per la **llei 3/1995, de 23 de març, de Vies Pecuàries**, BOE nº 71 de 25-3-1995. Segons la llei un camí ramader és la ruta per on discorre o ha discorregut el trànsit ramader, es a dir, que encara que no hi passi un ramat, la llei encara el considera com a tal. Es poden donar altres usos compatibles o complementaris a la seva naturalesa, donant prioritat al trànsit ramader. Són camins públics que gestiona la Generalitat de Catalunya a través del DARP. La llei obliga a inventariar, per protegir-les de les obres públiques, els particulars i l'abandonament en que es troben. Són imprescriptibles, es a dir, que el que ha estat camí ramader no pot deixar de ser-ho. Hi ha l'obligació de classificar-los des de l'any 1995, i s'han de senyalitzar per garantir el seu ús públic i la seva integritat. Per tant, els trams de camí ramader al seu pas per Castellgalí estan

protegits per normativa estatal, tot i que durant el curs d'aquest treball no s'ha pogut localitzar per on passava.

Elements protegits per normativa local:

Tan sols hi ha a Castellgalí un únic element considerat béns catalogats, denominats en el cas dels immobles, Béns Culturals d'Interès Local (BCIL). Es tracta de ca l 'Amigant, BCIL per acord Ple Consell Comarcal del Bages el 11-6-2001.

En quant als restants béns integrants del patrimoni cultural català (BIPCC), que són aquells béns inclosos en catàlegs de patrimoni arquitectònic incorporats en plans urbanístics a partir de l'entrada en vigor de la Llei de Patrimoni Cultural Català 9/1993, sense tenir categoria de BCIN o BCIL, s'estableix el que segueix:

Les Normes Subsidiàries de Planejament Urbanístic de Castellgalí van ser aprovades l'any 1989, d'acord amb la llei 3/1984 de 9 de gener de 1984 de Mesures d'Adequació de l'Ordenament Urbanístic de Catalunya (DOGC 339, de 18-1-1984). Es va fer una revisió puntual del Barri Antic el març de l'any 2006.

En aquesta normativa s'estableixen nivells de protecció dels llocs d'interès que aplegues els conjunts de valor històrico-artístic, les masies i els espais de valor paisatgístic. També s'estableix la protecció dels nuclis rurals. En aquestes zones únicament s'admeten obres de reparació, consolidació i manteniment, conservant les característiques estètiques del conjunt existent.

No s'especifica un llistat dels elements que formen part d'aquests llocs d'interès, cosa que fa imprecisa la normativa de protecció.

D'altra banda les Normes Subsidiàries de Planejament Urbanístic de Castellgalí a l'article 15c, estableix les condicions de protecció dels espais de valor paisatgístic que comprèn sòl no urbanitzable que per les seves característiques naturals, geològiques, ambientals, ha de ser objecte d'una especial protecció, de forma que s'impedeixin les actuacions que puguin perjudicar-les transformant les seves condicions actuals.

Altres nivells de protecció:

- El patrimoni eclesiàstic ha de ser vetllat per l'Església Catòlica, en col·laboració amb les administracions. Aquesta col·laboració es determina reglamentàriament. Es conserven diferents objectes religiosos amb un interès patrimonial notable des del segle XVII al XIX, alguns d'ells custodiats per la parròquia, i un element custodiat al Museu. Imatge de Sant Miquel, rectoria, imatge del Sant Crist, objectes litúrgics.

- Patrimoni arqueològic. Per definició, tots els béns mobles de caràcter històric, per a l'estudi dels quals cal utilitzar metodologia arqueològica, integren el patrimoni arqueològic català afectant a tots els nivells de protecció (BCIN, BCIL, BIPCC). La **Llei de Patrimoni Cultural Català 9/1993** defineix els espais de protecció arqueològica (art. 49), que també estan regulats especialment per la **Llei d'Urbanisme Català 2/2002 (art.9.3 i 34.5)**. Es consideren espais de protecció arqueològica els llocs que no han estat declarats d'interès nacional on, per antecedents històrics o per altres indicis, es presumeix l'existència de restes arqueològiques i paleontològiques. Els espais són determinats per resolució del Conseller de Cultura.

- Béns mobles. Formen part del patrimoni Català aquells que es troben a museus, els que han sigut fruït d'intervencions arqueològiques i els que tenen unes característiques artístiques singulars. De Castellgalí hi ha elements custodiats a Museus:

  - Museu Comarcal de Manresa: material dels jaciments de Boades (fitxa nº 66).

  Els museus són els encarregats de la custòdia i conservació d'aquest béns i els han de tenir catalogats i documentats.

- Patrimoni documental. És declarada d'interès nacional tota la documentació que es troba a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. La resta de documentació inclosa en arxius forma part del patrimoni documental català. Formen part del patrimoni documental estatal tots aquells documents que es troben als arxius (article 19.2 de la **Llei 9/1993**, de 30 setembre, del **Patrimoni Cultural Català**; article 49.2 de la **Llei 16/1985** de 25 de juny, **de Patrimoni Històric Espanyol**).

  Dins aquestes mesures, es consideren inclosos com a bens protegits tot el patrimoni documental que es troba als arxius citats a les fitxes i que contenen patrimoni documentals referents a Castellgalí:

  - Arxiu de la Biblioteca de Catalunya
  - Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona (fitxa nº 103)
  - Arxiu Municipal de Castellgalí (fitxa nº 75)
  - Arxiu Comarcal de Manresa (fitxa nº 72)
  - Arxiu Episcopal de Vic (fitxa nº 73)
  - Arxiu de la Seu de Manresa (fitxa nº 74)

5.3. Intervencions sobre el patrimoni

Inventaris realitzats:

Del patrimoni del municipi de Castellgalí s'havien realitzat altres inventaris parcials, entre els que destaquen:

- Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya (IPA), en el que es van inventariar entre els anys 1987 i 1993, 20 elements, principalment esglésies, altres elements arquitectònics i masies. (Va ser realitzat per G. estrada).

- Inventari del Patrimoni Arqueològic de la Generalitat (Carta Arqueològica), realitzat entre 1988 i 1994 pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, amb 7 elements inventariats fins a l'actualitat.

- Inventari de Protecció del Patrimoni Cultural Europeu. Arxiu Històric d'Urbanisme del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Es van documentar 6 elements. Any 1981 (realitzat per J. Garcia i J.M. Vilanova).

El fet d'estar inclosos els elements en aquests inventaris no implica que automàticament siguin considerats Bens d'Interès Cultural Nacional o Local (BCIN, BCIL). Aquests inventaris únicament constitueixen eines de control de l'estat i existència dels elements i, per tant, no ofereixen una figura de protecció legal.

Altres intervencions:

S'inclouen aquí les excavacions realitzades al terme, així com la restauració de monuments, tant per iniciativa pública com privada.

- El Castell: L'any 1970 un grup d'afeccionats locals va fer una excavació al turó del castell en la que van extreure fragments ceràmics ibèrics que van quedar descontextualitzats: àmfora de boca plana, grisa de la costa catalana i campaniana A. Aquestes excavacions van permetre documentar el jaciment. Més tard, la realització dels fonaments del dipòsit d'aigua i algunes excavacions clandestines fetes al castell van motivar l'exhumació. Així el 1983 Joan Galobart va trobar restes de ceràmica datable entre els segles III-I aC, corresponent a finals de l'època ibèrica. Més tard es va descobrir les restes d'un mur que formava la base del que hauria sigut un poblat o de l'antiga fortificació medieval. L'existència al mateix lloc del castell fa pensar que el jaciment ibèric estigui molt arrasat. L'únic que sabem és que al segle II aC va estar ocupat durant cert temps.

- Torre del Breny: L'existència de la torre sepulcral ja es coneguda d'antic i hi ha diferents autors que en parlen, com Francisco de Zamora, Jaume Caresmar, Antoni Pons. La primera referència històrica la trobem el 1678 a la Catalunya Il·lustrada d'Esteban Corbera publicada a Nàpols. J. Masdeu testimonia que l'edifici va romandre íntegre fins a finals del segle XVIII, en que es transformà en masia. Alexandre Laborde, al segle XIX, en el seu "Viatge pintoresc i històric a Espanya" en recull l'existència, en fa una descripció, un dibuix del conjunt i una planta (1806). El 1872 Torres i Torrents dóna indignada la notícia de la destrucció del monument a "Memorias o apuntes sobre la Torre del Breny y el Castillo de Balsareny". L'any 1870 es desmuntà la part superior i els carreus es feren servir per construir una resclosa al riu per

portar aigua a una fàbrica de Sant Vicenç de Castellet; al mateix moment la masia que era al seu costat fou ampliada damunt la torre quedant aquesta ofegada. Entre molts estudiosos que donen referència hi ha J. Puig i Cadafalch i Albertini. Joan Santmartí la considera del tipus d'edícula o cel·la sobre pòdium. El 1975 la Diputació de Barcelona realitzà la restauració i enjardinament de l'entorn i va posar una valla protectora. El 1985 Josep M. Gurt, en col·laboració amb un grup de topògrafs de la Subdirección general de Arqueología del Ministerio de Cultura, realitzà un treball planimètric, així com uns sondejos arqueològics que foren estèrils.

- Vil·la romana: Aquesta vil·la romana s'assenta sobre un jaciment ibèric anterior. Les restes ibèriques més ben identificades corresponen a un camp de sitges vora cal Roc. El 1917 Joan Simó feu la primera excavació. El 1930-36 la Secció Arqueològica del Centre Excursionista Montserrat, amb Mn. Valentí Santamaria com a cap, realitzaren algunes campanyes d'excavacions. L'any 1978 Miquel Cura va fer un sondeig al nucli de la Vil·la. El 1984 es va fer una campanya d'urgència dirigida per Eduard Sánchez, A. Daura i Ll. Guerrero. Es van fer dues campanyes més els anys 1986 i 1987 a càrrec d'A. Daura i D. Pardo. En el conjunt de la vil·la també s'inclouen els forns, el sepulcre i l'exedra, així com les sitges tot i que són ibèriques.

- Sitges: Les sitges ibèriques de Boades es troben situades a la dreta dels forns romans al barri de Boades, tot i que actualment es troben tapades. Les sitges van ser excavades l'any 1984-85 pel Servei Arqueologia de la Generalitat de Catalunya. La primera prospecció va ser dirigida per Eduard Sánchez, Antoni Daura i Lluis A. Guerrero; l'excavació programada del Servei d'Arqueologia de Catalunya feta el mateix 1984 va ser dirigida per Eduard Sánchez, Dolors Pardo i Joan Galobart. L'any 1985 Dolors Pardo i Antoni Daura reprenen la campanya i completen l'excavació d'aquest.

- Forns: Es van iniciar unes prospeccions l'any 1984 per tal de buscar un forn que havia excavat mossèn Santamaria els anys trenta i considerat ibèric. Una campanya d'excavacions feta l'any 1985 dirigida per Antoni Daura i Dolors Pardo va posar a la llum els dos forns de terrissaire que constitueixen un dels elements arqueològics més interessants de la vil·la de Boades.

- Sepulcre: Sepulcre romà que correspon al model de cel·la, de planta quadrada lleugerament rectangular. A inicis dels anys 30 el Centre Excursionista de Manresa sota la direcció de mossèn Santamaria va fer una sèrie d'excavacions. Els Amics de l'Art Vell es feren càrrec de la reconstrucció i salvament del sepulcre, dirigint les tasques l'arqueòleg Serra Ràfols i l'arquitecte J. Roure entre 1930 i 1933. El lloc tingué un cert ressò popular i fou seguit amb interès per especialistes de l'època. Es comprà l'ús de fruit de l'edifici i el compromís dels propietaris que mai s'enderrocarà.

- Exedra: Hem de situar l'exedra dins el conjunt arqueològic de la vila romana de Boades. D'aquest jaciment se'n té coneixement des de

principis del segle XX, per una carta conservada a l'Arxiu Històric de Manresa escrita per A. Duràn i Sanpere. Puig i Cadafalch en la seva obra "Arquitectura romana a Catalunya", recull la seva existència i la reprodueix fotogràficament. L'any 1932 va ser la primera vegada que es va fer un estudi arqueològic, dins els context d'excavacions portades a terme a la vila romana de Boades. En Joan Roure feu un dibuix guardat a l'A.H.C.M. en el que es mostra la planta i un sondeig. No es tornà a excavar fins el 1984, en què el Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya reprèn el treball, realitzant diversos sondeigs al seu entorn per delimitar les restes i per determinar la seva cronologia (Daura i altres, 1987).

- Algunes barraques de vinya han estat restaurades per iniciativa privada, tot i que el nombre no és significatiu per la escassa quantitat que s'ha fet.

- La documentació de l'Arxiu municipal de Castellgalí . L'inventari de l'Arxiu Municipal de Castellgalí es va fer l'any 2001 a càrrec de Jordi Torner i Planell, tècnic d'arxius del Consell Comarcal del Bages.

5.4. Equipaments i activitats patrimonials

Castellgalí és un municipi actiu en el sentit de que disposa d'un important nombre d'entitats i grups que organitzen activitats públiques, així com disposa d'alguns equipaments públics patrimonials i organitza activitats diverses, algunes amb relació directa amb el patrimoni.

Els primers equipaments del municipi es van originar amb l'increment de població a finals del segle XIX i constituïen locals socials. Abans de la guerra civil hi havia dos llocs de reunió: la "sala de dalt" a Cal Sastre i la "sala de baix", on ara hi ha el Casal de Cultura. A la primera es reunia la gent conservadora i els dretans, i a la segona hi havia un cafè i la seu de la Unió de Rabassaires.

La Societat La Tranquil·litat va ser constituïda amb l'objectiu d'organitzar sessions de ball els dies festius. Aglutinava els joves del poble amb una mentalitat més oberta que els estaments polítics i religiosos al poble de l'època. Això va anar creant picabaralles i enfrontaments des del 1893. El 31 d'octubre de 1895 el jutge municipal Josep Guàrdia i Junyent acompanyat de dos mossos d'esquadra es va dirigir al local per confiscar l'orgue que amenitzava els balls al local que avui es coneix com "la Sala", antic cafè de la plaça. L'ordre d'embargament havia estat dictada pel Jutjat d'Instrucció de Manresa com a conseqüència probable d'una denúncia del rector. Quan la comissió judicial va entrar al local van ser rebuts amb garrots dirigits per Pere Llovet, president de l'entitat, oposant-se a l'embargament de l'orgue. El jutge va desistir i es va retirar. Al dia següent el van embargar i van detenir al president i a d'altres membres. L'orgue va ser dipositat a cal Simon i en morir aquest el 1896 el dipositari va ser Josep Grau masover de Casajoana.

Actualment hi ha dos equipaments culturals bàsics: el Museu i el Casal Cultural.

Museu Municipal
Al mateix casc antic hi ha un dels edificis més nobles del poble (ca l'Amigant, fitxa nº 16), l'**Antic Hostal – Cafè**, parada obligada pels peregrins que passaven pel camí Ral en direcció a Montserrat. A la planta baixa de l'edifici, hi trobem el **Museu de Castellgalí** (fitxa nº 65), on s'hi exposen eines del camp, utensilis de les masies, mobiliari, vestits, etc. , i tot ha estat cedit pels veïns del nostre poble i recopilat per l'Entitat. En festes locals també s'hi fan exposicions d'altres estils. Habitualment s'obre els dissabtes a la tarda i si cal es poden concertar visites per altres dies.

La gestió del museu la porta l'entitat Amics del Museu de Castellgalí, que periòdicament organitza sortides i visites culturals per als socis i simpatitzants.

Casal Cultural
Ubicat al primer pis de ca l'Amigant (fitxa nº 16). Inaugurat el 25 de novembre de 2002. Disposa de **tres sales**, on hi ha futbolí, taula de ping pong, ordinadors amb accés gratuït a Internet i impressora, taules per a l'estudi o llegir una revista i jocs de taula per a totes les edats. Organitzen diferents **activitats**: gimnàstica, manualitats i pintura, cuina, balls de saló, caminades... També organitzen exposicions de figures, fotografia, pintura, etc. I finalment, seminaris i cursos de formació. En aquest lloc hi ha el **Punt d'Informació Juvenil**. Es disposa d'una sala de reunions. També organitzen altres activitats puntuals lligades amb festes populars com el Festival de Nadal o la recollida de les cartes dels nens per als Reis Mags, la Festa de la Gent Gran, el Carnestoltes, el Dia de la Dona Treballadora, el Panellet... i les Nits de Ball a Castellgalí. L'Elenc La Roda és l'entitat que gestiona el Casal, on s'hi fan representacions teatrals i també activitats de dinamització del poble.

L'Arxiu Municipal
L'arxiu municipal de Castellgalí (fitxa nº 75) és de gestió municipal i es troba a l'Ajuntament. No és un arxiu de consulta pública i és bàsicament administratiu tot i que guarda un petit fons històric.

L'arxiu es troba a un espai especial destinat a guardar la documentació en armaris compactes.

La consulta de l'Arxiu es redueix als horaris de l'Ajuntament. No hi ha arxiver específic. Disposa d'un catàleg. L'inventari de l'Arxiu Municipal de Castellgalí es va fer l'any 2001 a càrrec de Jordi Torner i Planell, tècnic d'arxius del Consell Comarcal del Bages. Anteriorment el mateix arxiver va fer un primer inventari amb sistema dbase IV l'any 1995. La classificació de l'arxiu està feta per temes i per anys.

El fons aplega documentació entre 1845 i fins l'actualitat.

A la Plaça Catalunya, ben be al davant de l'antic Hostal Cafè, el **Grup "En Dansa"**, cada tercer dissabte de mes convida a tothom a ballar a la plaça danses d'arreu del món. De fet, us podem dir amb convenciment que amb l'entorn de la plaça i la col·laboració en directe del grup local "Amanida Folk", fa que sigui una activitat agradable i engrescadora.

Societat d'Amics de la Pesca: Per a qui li agrada la tranquil·litat i té molta paciència, a Castellgalí, es pot pescar en dos rius, el Cardener i el Llobregat i també en la mateixa confluència dels dos rius, paratge natural immillorable. La **Societat d'Amics de la Pesca de Castellgalí** és qui gestiona els trams de riu de pesca controlada .

Societat de caçadors: Pels amics de la caça i ha la **Societat de Caçadors de Castellgalí**, el qual organitza sortides de la cacera del porc senglar, dues vegades l'any concurs de Tir al Plat etc., i que com entitat que estima la natura el un gran col·laborador en la preservació dels boscos i el seu entorn.

Golf La Roqueta: Darrerament i cada cop més, els amants de l'esport del golf, visiten Castellgalí, al **Club de Golf "La Roqueta"**, on es pot practicar aquest esport en unes instal·lacions de molt bon nivell. Funciona des de l'any 1999. Ocupa 14 hectàrees i té nou forats, una casa amb els serveis bàsics.

El **camp de futbol** i la **pista poliesportiva**, situats al costat de l'ajuntament i l'escola, també ofereixen la possibilitat de practicar algun esport els caps de setmana, l'equip de futbol masculí i el de futbol sala femení, participen en les respectives categories. El **Club de Futbol Castellgalí** porta a terme una tasca engrescadora.

L'altre equipament esportiu important és la **piscina municipal**, que es troba situat al capdamunt del Sector Mas Planoi, a sobre del casc antic i que en la temporada d'estiu ofereix l'esbarjo pels més joves i la possibilitat de refrescar-se per a tothom amb un entorn molt natural. Habitualment la temporada s'inicia per Sant Joan i acaba a primers de Setembre i durant tota la temporada s'hi realitzen activitats.

Consorci de Formació i d'Iniciatives Bages Sud
És un espai públic però no de titularitat municipal. Hi ha l'escola d'adults i un departament d'estudis comarcals. Fan cursos de formació ocupacional i hi ha un servei d'assessorament per a la inserció laboral. Des de fa aproximadament un any disposa d'una tècnica de turisme destinada a la dinamització turística del Bages Sud.

Altres equipaments

Ensenyament:

- CEIP Sant Miquel.

Xarxa de senders

També hi ha molts camins forestals on es poden fer escapades per la muntanya, **senderisme i excursionisme**. Alguns d'aquests camins són itinerari obligat per moltes caminades que van a la muntanya de **Montserrat**, i per suposat amb unes vistes de la muntanya impressionants. Destaca el pas de l'antic camí Ral i alguns petits itineraris senyalitzats pel Centre Excursionista.

- El sender GR-4: Venint de Montserrat passa pel monestir de Santa Cecília i per Sant Cristòfol, i entra a Sant Vicenç pel serrat de la Beguda. Passa als peus del turó de Castellet i prop de les Muntanyes Russes, travessa el Llobregat i entra al nucli urbà de Sant Vicenç. Tot i que passa molt a prop del terme de Castellgalí està vinculat a ell per la proximitat de Montserrat.

Activitats

Festes:

- Concert de Sant Esteve, 26 de desembre.
- 5 de gener: cavalcada organitzada per a la Regidora de Cultura amb la col·laboració del Museu de Castellgalí i el Grup de dansa.
- Festa tradicional dels Sants Patrons Honest i Repel·lió: 3er diumenge de febrer. Co-patrons del poble Sant Honest i Sant Repelió. L'acte més destacat el concurs de coques. Es comença amb una Missa a les 11,30h del matí.
- Homenatge a tots els avis del poble amb diferents actes i amb un dinar de germanor. Organitzat per l'Ajuntament.
- Diada de la Dona treballadora: 1 de maig: dia de sortida dedicat exclusivament a la dona. Organitzat per la Regidora de Cultura.
- Diumenge i dilluns de Setmana Santa: cantada de caramelles pels carrers del poble i dels Ravals. Organitzat pel Grup de Caramelles.
- Festa del Panellet: Primer cap de setmana de maig (fitxa nº 78).
- Sant Joan: 24 de juny: celebració de la Revetlla de Sant Joan.
- Sant Jaume. 23 de juliol: celebració de la Revetlla de Sant Jaume al barri La Fàbrica.
- Festa major: Primer cap de setmana d'agost, te una durada de 4 dies i gaudeix d'un programa molt variat: carnissada popular, certament ocellaire, concurs de pesca, torneig de dominó, tir al plat, torneig de futbol masculí i femení, baixada d'andròmines, ballada de nans, proclamació de la Pubilla i festival infantil (fitxa nº 77).

- Diada de Catalunya: 11 de setembre: concert d'Havaneres.
- La castanyada: 1 de novembre. Organitzada pel Casal Parroquial.
- Festa dels Fadrins i Sant Sebastià: actualment ja no es celebra (fitxa nº 87).
- Festa de l'arbre. Cada any la celebra l'escola.
- Aplec a Santa Margarida. Tercer diumenge d'octubre (fitxa nº 76).
- Costum de passar la capelleta per les cases (fitxa nº 79).
- Concurs de fotografia Memorial Jordi Fontanet.
- Es celebra al maig. El 1999 es va fer el VIII, al maig. Les fotografies premiades passen a formar part del fons del Museu.
- Ball de cascavells. Per Pasqua (fitxa nº 85)..

Altres activitats:

- Des del 1999 es celebra la Trobada d'Escultors de Catalunya anomenada "Escultures al Parc" que exposen a la plaça Joan cadevall amb la participació d'escultors d'arreu. Es celebra el dia de la Festa del panellet. Col·labora l'Associació d'Escultors de Catalunya.
- També es celebra anualment el concurs de fotografia Memorial Jordi Fontanet, organitzat pels Amics del Museu de Castellgalí.

Mitjans de comunicació

L'Amigant va iniciar-se el desembre de 1982, creat per un grup de gent de poble. En aquesta època es van fer 20 mesos seguits de revista mensual.

L'Amigant, Segona època es va iniciar a l'estiu 1995 fins al maig 2004. Es van editar 30 números. El peu de venda inicial era de 300 ptes. però va anar baixant a mida que hi havia anunciants que subvencionaven la publicació.

Actualment existeix una publicació de l'Ajuntament, El Crit del Gall, d'informació municipal. S'han fet 18 números amb periodicitat trimestral.

6- BIBLIOGRAFIA

Almagro, M. ; Serra Ràfols, J.; Colominas, J. (1945). Carta arqueològica de España. Barcelona. CSIC, Madrid.

Amades, J. (1950). Folklore de Catalunya. Rondallística: rondalles, tradicions, llegendes. Barcelona, editorial Selecta.

Amades, Joan. Folklore de Catalunya. Rondallística Ed.Selecta. Barcelona 1959. pàg.1459.

AA.VV. (2002). *Dossier: La preservació del patrimoni de pedra seca als Països Catalans*. Dovella, nº 78, Manresa, p. 5-65.

AA.VV. (1970). Gran Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

AA.VV. (1976). *La masía. Historia y tipología de la casa rural catalana*. Revista de arquitectura, Grupo 2 C. Barcelona.

AA.VV. (1980). El Bages. Aproximació al medi natural i humà de la comarca. Ed Montblanc. Centre Excursionista del Bages.

AA.VV. (1981). Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Vol. El Bages, el Berguedà i el Solsonès. Ed. Enciclopèdia Catalana.

AA.VV. (1985). Catalunya Romànica. Vol. XI, El Bages. Fundació Enciclopèdia Catalana.

AA.VV. (1994). Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. El Bages. Departament de Cultura. Barcelona

AA.VV. (2002). Cent elements del patrimoni industrial a Catalunya. Associació del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya. Ed. Lunwerg.

Aymamí I Domingo, Gener. (1998). Camins antics... camins d'història. Llibres de Motxilla, 61. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Ballbé, M. (2000). Topònims de Sant Llorenç del Munt i rodalia. Centre Excursionista de Terrassa. Matadepera.

Ballbé i Boada, Miquel, Tines al mig de les vinyes a la comarca del Bages, Manresa, Centre d'Estudis del Bages, 1993.

Benet, A. (1985). La inscripció alt-medieval de la Torre del Breny. Dovella, nº 17, pàg. 45. Manresa.

Benet, A.; Junyent, F.; Mazcuñán, A. (1984). Castell de Castellgalí. A Catalunya Romànica, vol. XI, El Bages.

Benet I Clarà, Albert (1985) Història de Manresa. Dels orígens al segle XI. Manresa.

Bernat, A.; Soler, J.M. (2002). *Proposta d'estudi tipològic de les construccions en pedra seca*. Dovella, nº 78, pp. 64-65. Manresa.

Berral, A. (2001). Construccions rurals a la conca del riu Llobregat. XLIV Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. Sant Vicenç de Castellet. Centre d' Estudis del Bages. Pp. 103-109.

Bertran Soler, Tomàs. Itinerario Descriptivo de Cataluña. Barcelona, 1847.

Camprubí , J. (1994). Fàbriques i empreses. Manresa.

Camprubí, J. (1995). Fàbriques i empreses. Article publicat a Regió 7 el 10-2-1985: Fàbriques de Castellgalí.

Camprubí, J. (1995). Fàbriques i empreses. Article publicat a Regió 7 el 17-2-1985: La Fàbrica dels Carbons Elèctrics.

camps i Arboix, J. (1968) La masia catalana. Historia, arquitectura, sociologia. Ed. Aedos. Barcelona.

Capdevila, J. (1981). *Camí Ral de Coll de Daví*. Dovella, revista d'història i art del Bages. Nº 2. P. 6-11.

Català, Pere (1976). Els castells catalans. Volum V. Dalmau Ed.

Cid, C. (1950). La torre del Breny, sepulcro romano en las cercanías de Manresa. Ampurias nº 12.

Coromines, J. (1993). Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana. Curial ed.

Coromines, J. (1994). Onomasticon Cataloniae. Vol. II. Curial Editors. Barcelona. Pàgs. 285-286.

Cura Morera, M. (1977). Aportaciones al conocimiento del proceso de iberización en el interior de Cataluña. Ampurias nº 38-40.

Daura, A., Galobart, J., Piñero, J. (1995). L'arqueologia al Bages. Centre d'Estudis del Bages.

Daura, A.; Pardo, D. (1990). Nous testimonis de la baixa romanitat a les conques mitjana i alta del Cardener i el Llobregat. La romanització del Pirineu: 8é col·loqui internacional d'arqueologia de Puigcerdà. Desembre de 1998. Puigcerdà.

Daura, A.; Galobart, J.; Pardo, D. (1987). El jaciment ibero-romà de Boades (Castellgalí-Bages). Manresa.

Daura, A.; Pardo, D. (1991). Restes romanes baix imperials a la conca mitjana-alta del riu Llobregat: noves dades per a un panorama poc conegut. Estrat, revista d'arqueologia, prehistòria i història antiga. Nº 4, octubre 1991.

Domènech, Ignasi (1960). La Teca. Barcelona, Quintilla i Cardona.

Falguera Torres, S. (2000?). El patrimoni històric de Castellgalí. Museu de Castellgalí i Ajuntament de Castellgalí. Document mecanoscrit inèdit.

Ferrer, Ll. (1987). Pagesos, rabassaires i industrials a la Catalunya central (segles XVIII-XIX). Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona.

Ferrer, Ll. (1989). L'activitat industrial a la Catalunya interior. Centre d'Estudis del Bages.

Ferrer, Ll.; Alvarez, C. Et alii. (1992). Vinya, fil·loxera, propietat i demografia a la Catalunya Central. Centre d'Estudis del Bages. Manresa. Col. Monogràfics nº 9.

Ferrer i Alós, LL. (1996). Masies i cases senyorials del Bages. Col. Patrimoni Artístic de la Catalunya central, nº 4. Fundació Caixa de Manresa i Angle editorial.

Ferrer Alós, L. (1998). La vinya al Bages. Mil anys d'elaboració de vi. Manresa, Centre d'Estudis del Bages.

Fluvià, A. (1976). Els castells catalans. Barcelona, vol. V.

Fuster, J. (1979). "Camí Ral". Gran Enciclopèdia Catalana. Vol. IV. Barcelona.

Galobart, J. (1983). El castell de Castellgalí, nou jaciment ibèric al Bages. Dovella nº 9. Manresa.

Galobart, J. (1985). El jaciment ibero-romà de Boades (Castellgalí-Bages): les darreres excavacions. Dovella, revista cultural de la Catalunya central. Nº 15, març 1985. Manresa.

Gasol, J.M.; Torras, M. (1990). "Arxiu de la Ciutat de Manresa". A: Guia dels Arxius Històrics de Catalunya. Volum 4. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 1990, pàg. 69-88.

Gavín, J.M. (1985). Inventari d'esglésies. Vol. 16 El Bages. Ed. Arxiu Gavín. Barcelona.

Iglésias, J. (1962). El fogatge de 1365-1370. Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona.

Iglésias, J. (1979). El fogatge de 1553. Fundació Salvador Vives i Casajuana. Volum I. Barcelona.

Iglésias, J. (1974). Estadístiques de població de Catalunya el primer bicenni del segle XVIII. 3 vols. Fundació Vives i Casajuana. Barcelona.

Iglésias, J. (1991). Fogatge de 1497, Estudi i transcripció. Fundació Salvador Vives i Casajuana. Barcelona.

Junyent, F. ; Mazcuñan, A. (1984). Santa Maria del Castell de Castellgalí. Catalunya Romànica. Barcelona. Vol. XI: El Bages.

Junyent, F. ; Mazcuñan, A. (1981). "El Bages: camins del romànic". Les Fonts, Quaderns de Recerca i Divulgació. Manresa. P. 19-29.

Madoz, P. (1845). Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de ultramar. Madrid.

Malgosa, J.; Vila, J. (1999). El quadern de cal Tet. L'Amigant nº 22.

Malgosa, J.; Planas, a: ; Serra, T. ; Vila, J. (1997). Castellgali fa cent anys. Vida de poble i obres a la parròquia. L'Amigant nº 12, setembre 1997.

Martinell, C. (1932). Sepulcre romà de Boades. Memòria dels Amics de l'Art Vell. Barcelona.

Masachs, Valentí (1981), ITINERARIS GEOLOGICS, Barcelona, Centre d'Estudis Geològics "V. Masachs".

Mayer, M. (1982). La inscripció cristiana de la torre del Breny. Faventia, nº 4/2, pàgs. 114-117. Bellaterra.

Miralda i altres (1997). Els escuts municipals de Catalunya. Vol. I, El Bages. L'Heràldica Catalana. Manresa. P. 89.

Pardo, D. (1987). Història del Bages. Parcir.

Pascual, P. (1999). Los caminos de la era industrial. La construcción y financiación de la Red Ferroviaria Catalana (1843-1898). Edicions de la Universitat de Barcelona.

Pladevall, A. (1973). Un cens general de Catalunya de 1626 fins ara desconegut. Vic.

Perarnau i Llorens, Jaume, Els pous de glaç de la comarca del Bages, Manresa, Centre d'Estudis del Bages, 1992

Planes, J.A.; Serra, J. (1988). Història del Bages. Parcir. Manresa.

Plans, J. “Barraques de vinya”, internet, http://personales.com/espana/barcelona/barraquesvinya/index.html.

Puig i Cadafalch, (1934). L’arquitectura romana a Catalunya. Barcelona.

Puig i Cadafalch, J.; Falguera, A. De; Goday i Casals, J. (1909-1918). L’arquitectura romànica a Catalunya. Institut d’Estudis Catalans. Barcelona.

Rafat i Selga, F. (1993). Masos, safrà, occitans i pesta negra. Monografies num.11. Centre d'Estudis del Bages. Manresa.

RIU, M. (1989) L'arqueologia medieval a Catalunya. Col·lecció coneguem Catalunya. Els llibres de La Frontera.

Sanchez, E. (1987). El poblament pre-romà al Bages. Manresa, Caixa d'Estalvis de Manresa. P. 156.

Santmartí, J. (1984). Edificis sepulcrals romans dels Països Catalans, Aragó i Múrcia. Fonaments. Barcelona. Nº 4.

Sarret I Arbós, J. (1925). Munumenta historica civitatis minorisae. Manresa. Impremta i enquadernacions Sant Josep. Vol. V.

Sarret I Arbós, J. (1925). Història de l’estat polític i social de Manresa.

Serra i Carné, S. "El moviment obrer al Bages i Berguedà durant la 2ª República, pag.15)

Serra Ràfols, J. De C. (1933). El sepulcre romà de Boades. Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, nº 452. Barcelona.

Sitjes I Molins, X. (1977). Esglésies pre-romàniques del Bages, Cardener, Berguedà i Cardener. Manresa.

Soler, JM. (1988). *La tècnica de la “pedra seca”.* A Dovella, nº 29, desembre 1988, pp. 47-52.

Soler Bonet, J. (1994). Les barraques de vinya. Les construccions de pedra seca a la comarca del Bages. Manresa, Centre d’estudis del Bages.

Soler Bonet, J.M. (1987). Barraques i tines, construccions per a la vinya. Dovella 24: 59-61.

Torras, Marc (1997). Inventari del fons del Reial Cadastre (1716-1845). Servei d’Arxius de la Generalitat de Catalunya.

Villegas, F. (1982). El romànic al Bages: estudi dels edificis religiosos. Manresa.

Violant Simorra, R. (1954). Las barracas de viña de pared en seco del Pla de Bages. Estudios geográficos.

Zamora, F. (1785). Diario de los viajes hechos en Cataluña. Edició de Curial, 1978.

Publicacions periòdiques

Revista municipal L'Amigant.
Revista municipal El Crit del Gall.

Guies

Pallàs Puig, J.A. *Bages-Sud. Excursions amb BTT al voltant de Castellbell i el Vilar*. Castellbell i el Vilar, El Brogit, 2002.

Sans I Ravellat, Carles. *En BTT per Sant Llorenç del Munt, l'Obac i Montserrat. 20 itineraris per l'entorn de Rellinars*. Col·lecció Azimut, 8. Valls, Cossetània, 2000.

Planell I Picas, Jordi; Vilarmau i Masferrer, Marc. *Rutes i camins del Bages. El pla de Bages a peu i en BTT*. Col·lecció Llibres de Muntanya, 2. Sant Vicenç de Castellet, Farell, 2002.

Ferrer I Alòs, Josep Maria; Jurado i Devant, Josep Lluís. *El Bages en BTT*. Col·lecció Azimut, 49. Valls, Cossetània, 2003.

Rosaura, Rafel; GOTÉS, Ramon. *Rutes i passejades per Sant Llorenç del Munt, l'Obac i Montserrat*. Bilbao, Sua Edizioak, 2000.

Daura, T.; Suades, J. (2003). Guia del Bages. Centre d'Estudis del Bages. Manresa.

Ballús, G. (2000). Els municipis del Bages. Llocs d'interès i elements festius. Centre d'Estudis del Bages. Manresa.

Ballús, G. (2000).Guia de festes del Bages. Centre d'Estudis del Bages. Col. Guies nº 2. Manresa.

Inventaris

Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya (IPAC), municipi de Castellgalí. (1985). (20 elements).

Inventari de Patrimoni Arqueològic del Bages. Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Castellgalí. (1988-2004). (7 elements).

Catàleg de Monuments i Conjunts Històrico-Artístics de Catalunya. Generalitat de Catalunya. (1 element).

Inventari de Protecció del Patrimoni Cultural Europeu. Arxiu Històric d'Urbanisme, arquitectura i disseny. Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya (1981). (6 elements).

7. ANNEXES

7.1.DOCUMENTACIÓ HISTÒRICA DEMOGRÀFICA DE CASTELLGALÍ

EL FOGATGE DE 1497	EL FOGATGE DE 1553 (Estudi i transcripció I)
Josep Iglésies. Fundació Vives i Casajuana. Barcelona 1991. Pag. 231 Castell Galí: Miquel Pla, Barthomeu Calafel, Pere Riubes, Valentí Vilamore, Pere Maior, Gabriel Cornet, Pere Torres, Pere Cirerench, Gabriel Casadeval, Berthomeu Orpina, Johan Calafell, Pere Mas.	Arxiu Municipal de Manresa. Josep Iglésias. Fundació Salvador Vives Casajoana. Barcelona. 1979. pàgs. 191 i 479. <<Col.lecta de la Ciutat i vegaria de Manresa, fogayada en lo any MDLIII.>> Castell Galí: fochs laychs 19, capellà 1. (...) Parroquia y terme de Catellgali fogajat a 13 d'octubre de 1553 per Vicens Roqua y Rafell Vilafecta jurats com apar en cartes 283. Mn. Pere vicari, Vicens Roqua, Raphel Vilafecta, Gabriell Vilanova, Francesch Playta, En Calafell, En Bartomeu Pla, Antoni Pla, Joan Mas, Joan Vinyoles al castell, En Cornet, En Torrents, la viuda Torres al Moli, Jaume Cirerench, Miguel Cadanar, Antoni Mestre, Antoni Orpina, Pere Rovira, Miguell Benet, Antoni Gall.

CENS DE LES PARRòQUIES DEL BISBAT DE VIC. ANY 1626

Arxiu i Biblioteca Episcopal. Vic.

- cases 16 - homes 110
- dones 73 - minyons i minyones 23

- Història de Catalunya (P.Vilar) ed.62 Vol.IV pag.251

Fa referència a aquest cens, i esmenta que fou trobat i estudiat per A.Pladevall, i fa constar que Castellgalí passa de 20 a 12 focs. Atribueix aquesta disminució, que també es produeix en altres indrets, als conflictes entre els mateixos barons, i les lluites dels senyors amb altres senyors o a altres llocs, que provocava el reclutament de "gent d'armes", fent disminuir la població.

ESTADíSTIQUES DE POBLACIó DE CATALUNYA EL PRIMER VICENNI DEL SEGLE XVIII

Arxiu Municipal de Manresa.
Josep Iglésias. Fundació Salvador Vives Casajuana. Barcelona. 1974. Vols. I, II i III. pàgs. 161, 511, 846 i 1214.

Descripción y Planta del Principado de Catalunya, de Josep Aparici. (any 1708)
Castellgalí: 29 cases.

Cathaluña numerada en sos termes, en sas casas y personas (any 1716)
Castell Galí: Te de llargaria 1 hora, de ampla 2 quarts, y de rodaria 2 horas y 2 quarts: afronta a llevant, ab Manresa, Vallhonesta y St. Visens de Castellet, a mitgdia ab St. Visens de Castellet y Marganell, a ponent ab Gardiola, y a tremontana ab Salellas y Manresa. Te 28 casas y 171 personas.

Relacion de las Personas que componen las Ciudades, Villas y Lugares del Principado de Cathaluña con distinzion de Beguerias (any 1717)
Beguerio de Manrresa. Lugar: Castelgari y Quadra de cirarens.
Hombres: 52. Cavalleros: 0. Pobres: 1. Total: 53.

(Noticia del Principado de Cathaluña dividido en Corregimientos con expresión de las Ciudades, Villas, Lugares y Quadras en sus confrontaciones y jurisdicciones y el número de casas y Habitantes de ellas (any 1719)
Castellgaly: Es lugar, las jurisdic, son de D.Francisco Amigant y del Rey tiene 28 casas juntas con 171 havit. Su situación es llana linda a levante con Rocafort, Vallhonesa, St. Vicens de Castellet, a mediodía con el mismo y Marganell, a Poniente con Guardiola y Salellas, y a Tram. con Manrresa y Vila de Orbi.

EL CENS DEL COMTE DE FLORIDABLANCA 1787

Arxiu Municipal de Manresa.
Josep Iglésias. Fundació Salvador Vives Casajuana. Barcelona. 1970. Vol. II. pàgs. 422 i 482.

Pueblo de Castellgalí. Parroquia de Sant Miquel de Castellgalí. Corregimiento de Manresa. Dignidades Eclesiásticas en Iglesias Catedrales y Colegiatas: 1. Hidalgos: 1. Labradores: 16, Jornaleros: 111. Artesanos: 7.

Principado de Catalunya. Corregimiento de Manresa, año de 1787. Estado del núm. Individuos que se encuentran en esta Ciudad y Corgto. a saber. Pueblo:

Castellgalí. Solteros hasta 15 años: 50. Idem solteras: 51. Idem de 15 años arriba: 26. Idem solteras: 24. Casados y viudos: 59. Idem y viudas: 55. Curas y sus thenientes: 1. Total: 266.

CAPBREU DEL TERME DE CASTELLGALÍ I QUADRE DE BOADES (del segle XVI)

Arxiu de la Seu. Lligall de Castellgalí. Notari Ignasi Cases i Puig.

- Miquel Bilomara i Gamisans - "Mas Bilomara".
- Magí Ursol - casa de Munt.
- Jaume Claveria - casa Cadevall.
- Joan Casadevall - mas Casadevall.
- Andreu Vilaseca - mas Vilaseca, antigament "Palliser" de la sagrera de Boades
- els curadors dels hereus de Jaume Torrents - mas Torrents.
- Jaume Pla - el mas "Llorens"
- Martí Casajuana i Rubió - casa Orpina a la sagrera de Boades.
- Jaume Pla del Camí - mas Pla del Camí i el mas Figuera o Figuerola.
- Josep Otzet de Manresa - mas Mestre.
- Francesc Torras - mas Major.
- Jacint Enric del Calafell - mas Calafell abans Ibert Graell (sic).
- Rafael Puig i Francisca, cònjuges - mas "Teió" abans mas "Llorens".
- Josep Oller del Mas de Manresa - mas "Candeolives".
- Valentí Font dels Cirerencs - mas Gall de Riudescales, habitat, i els mas de les Cases d'en Horts, deshabitat, unit i aglevat a l'altre.
- Joan Casajoana - mas Graell, situat sota el castell.
- Joan Feiner - mas "Riubes".

DADES DE LA LLIBRETA DE NOTES DEL RECTOR VILARDAGA. ANY 1716. (Arxiu de la Seu de Manresa)

Avaluació del terme:

Famílies del terme 42	29 cases
Casats 31	els Torrents
Vidus 0	Casajuana
Vídues 9	Cab Mas
Fadrins 30	Els Casals
Minyons petits 42	El Gall
Minyones 29	Ursol
Vells 9	Ferrer de la plaça
	Vilaseca
	Vilomara
	Cadevall
	Flequer
	Claveria
	Enric del Calafell
	Rubió
	Ocata
	Pla de Llorens

	Pla del Camí Casa de Playà Torre del Breny Casa Hostal Casasaies Cornet Can Serra Molí Casa Nova de la plaça Casa Capdevila, ferrer Casa Font Dels Cirerencs Camp d'oliver Enric de la Serra

LLIBRE DE COBRAMENTS DEL RECTOR DE CASTELLGALÍ, 1715 (ASM).

Cadevall 1100 **Vilaseca** 1000 **Ursol** 700 **Playà** 440 **Rubió** 1200 **Torre del Breny** 1200 **Claveria** 100 **Torrents** 1000 **Cornet** 1100 **Ocata** 170 **Casals** 50 **Casajoana** 1300 **Can Mas** 650 **l'Hostal** 250 Xeira (?) 100 Jaume Ferrer 150	**caseta de la plaça** 60 Casa d'en Serra 425 **Font dels Cirerencs** 2000 **Molí** 925 **Pla del Camí** 1100 Pla de Llorens 900 Enric del Calafell 750 **Gall** 1100 **Casasaies** 850 **Flequer** 500 **Vilomara** 1300 la part de l'Enric de la Serra 500 la vinya d'en Josep Serra 40 camp d'oliver 300

7.2.RECTOROLOGI DE LA PARRÒQUIA DE CASTELLGALÍ

La relació no pot ser complerta ja que l'Arxiu parroquial de Castellgalí, amb documents des del segle XIII fou totalment destruït durant la guerra civil i l'Arxiu Episcopal de Vic també en resultà afectat. Algunes dates són únicament orientatives, ja que han estat extretes de documents on s'esmenta de passada el nom del rector, a més, s'ha afegit curiositats, anècdotes i explicacions d'alguns rectors. (L'Amigant).

- 1180 Bernat, era notari del Sr. del castell, probablement també seria el rector de la parròquia.
- 1219 Arnau.
- 1317 Arnau de Serarols.
- 1317-1331 Guillem Llobet. Tenia una concubina dita "Na grassa" que vivia a Monistrol i era negligent en la conservació dels llibres i documents de l'església, segons consta a la visita feta pel Bisbe el desembre de 1331.
- 1335 Berenguer de Fontanellas.

- 1341 Bonanat de Vila. Pere de Sala era el capellà encarregat en nom del rector de l'ermita de Santa Margarida.
- 1366-1375 Guillem de Vall.
- 1393 Pere Sebastida.
- 1406 Jaume de Fàbrega.
- 1409 Guillem de Far.
- 1413 Joan Sabater.
- 1425 Joan Foix. Valorà la rectoria en 25 lliures el 7 de novembre, durant la visita del Bisbe.
- 1430 Joan Cabati. Figura com a notari i dipositari del testament de Caterina Orpina.
- 1447 Ramon Viela.
- 1448 Joan Noguera, pare franciscà.
- 1462-1507 Salvador Vila. Fou ensems Degà de Manresa i Bages.
- 1507 Bernat Vall.
- 1542-1551 Vicenç Janer.
- 1553 mossèn Pere. Figura esmentat com a vicari en el fogatge del 13 d'octubre.
- 1568-1596 Joan Soler de Manresa
- 1596-1622 Montserrat Fabrés. De la casa dels Fabrés, del raval del Clot del Tufau. Cal constatar que en diferents documents consultats del segle XVII el nom de Montserrat és utilitzat pels homes.
- 1622 Valentí Corrons.
- 1623 Gabriel Serradora de Castellterçol.
- 1623 Dr. Baltasar Segura de Vic.
- 1623-1636 Fra Joan Mas, dominic i fra Joan Canyellas, monjo de Poblet, desenvoluparen conjuntament les tasques de rector.
- 1637-1672 Gabriel Vilomara de la masia de Vilomara. A la llinda del balcó de la rectoria figura la següent inscripció: "1643 RECTORE VILOMARA"
- 1672-1690 Maties Font, de can Font; feu permuta amb el seu antecessor d'un Benefici (fundació que generava unes rendes) que ell tenia a la Seu de Manresa. Era rector el 5-10-1673, quan Josep d'Amigant va comprar el terme.
- 1691-1698 Josep Comes de St. Feliu Sasserra simple clergue; tingué per regent Francesc Rovira.
- 1699-1741 Dr. Ramon Vilardaga de St. Martí de Biure. L'any 1709 va comprar al Sr Amigant un tros de terra a la plaça on edificà la casa que avui coneixem com a cal Simon.
- 1741-1759 Martí Vilardaga, nebot de l'anterior.
- 1760-1767 Miquel Sansalvador de Moià. Era rector de Viladordis.
- 1767-1768 Llorenç Forcada.
- 1768-1795 Esteve Llenas de Sallent. Va ser rector de Llorà.
- 1795-1796 Carles Serrabona.
- 1796-1802 Francesc Morros de Manresa. Era rector de Castellar -Segarra-.
- 1802-1803 Josep Sala.
- 1803-1809 Joan Pagès de Manlleu. Era rector de St. Martí de la Tallada.
- 1809-1811 Feliu Cerdà.
- 1811-1819 Josep Pagès.
- 1819-1841 Joan Soler de Vic era rector de Sta. Margarida de Vellors. Del 1835 al 1838 va haver d'absentar-se de la parròquia a causa dels aldarulls polítics, segurament a arrel de la primera gureea carlina, servint-la, llavors, com a regents successivament el Pare cartoixà Francesc Borrós, el Pare Miquel Casas i mossèn Damià Miquel.
- 1841-1845 Gaspar Vilaprenyó, canonge de la Col.legiata de Cardona.
- 1845-1851 Josep Rius, pare franciscà.
- 1851-1876 Josep Vall d'Alpens.
- 1876-1879 Josep Santasora.

- 1880-1902 D'aquest període no hi ha documentació ja que tota fou cremada durant la guerra civil del 1936, tanmateix sabem els noms d'alguns rectors d'aquest període:
* Josep Casas.
* Ramon Grau.
* 1892-1896 Josep Casasallés. Va intervenir davant el jutge de Manresa per tal que fos embargat el piano de maneta ("gramola") del casino, ja que el considerava escandaló.Aquest fet va provocar diversos aldarulls i la detenció de vuit socis al novembre de 1895. Sabem que per aquells anys existia una entitat dita "Societat la Tranquilitat" que tenia un saló de ball, presidida per en Pere Llobet, ja havia tingut problemes amb l'Ajuntament per admetre balladors que no eren socis i a menors d'edat.
- 1903-1908 Pere Martí.
- 1908 Francesc Esquerrà, desenvolupà el càrrec de forma provisional i el 25 de març, l'Ajuntament en ple demanà al Sr. Bisbe que el nomenés rector.
- 1909 -1914 Antoni Vila. Fou membre de la Reial Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona i realitzà diferents estudis històrics sobre el nostre poble.
- 1915-1924 Andreu Miró. Fou vicari Josep Vertrolí.
- 1924-1925 Rafael Duran.
- 1926-1936 Josep Gregori. Fou assassinat al 27-7-1936 a St. Fruitós de Bages. Tenia com a vicari Miquel Buxó, que abandonà el càrrec el 7-12-1928 per malaltia.
- 1939-1947 Adjuctori Muntalt. Arribà a la parròquia pel maig de 1939.
- 1947-1948 Julià Aloy.
- 1948-1962 Josep Pous.
- 1962-1969 Agustí Vives.
- 1969-1988 Angel Salada.
- 1988 Josep Castanyé.

7.3.MASIES PER ZONES

NUCLI ANTIC Cal Josepó Cal General Cal Tayona Els Fabrés Amigant Peó Planeiet Ferreró Casajoana Calafell Castell Vives Ferreró **MAS PLANOI** Mas Planoi El Pla Enric del Calafell **RAVAL DE LA FÀBRICA**	**VALL D'ARTIGUES I VEÏNAT DE SANTA MARGARIDA** El Gall Cal Viudet R Cal Pons R Cal Borrós R Santa Margarida R Casassaies Vilomara R Cal Torres R El Flequer Cal Parrantxó R Cal Xerina R Cal Figa R
CAN FONT o ANTIGA QUADRA DE CIRERENCS Molí Vell Molí Nou Cal Salat Cal Basilio Cal Xarapi Cal Nasi Cal Matildu Cal Chacha Can Font Molí Nou Can Serra Masoveria de can Serra	**EL TALLÓ** Cal Prunés Cal Collcurt R Cal Pau Fabregas El Talló (amos) Cal Fèlix Cal Garnau (masoveria del Talló) Cal Playà R Cal Magí La Casa Nova de l'Otzet
RAVAL DELS TORRENTS La Caseta La Central Els Casals R Els Torrents Cal Basas Cal Joan de les Tines Cal Miquel Cal Viudet Cal Paturrents Cal Francès Cal Magí Cal Tiu Cal Manso	**VALL DE CORNET:** Can Mas Ocata Ca la Matilde R Cal Paragoi R Cornet

BOADES / EL BRENY **Breny / Torrent del Rubió** Granja Mitjans (nova) Cal Playa Cal Papa Cal Tinetó Cal Ferreró Cal Cuixa Ribera (Joan Brossa) Claveria (no queda res, han fet casa nova a sobre, dues voltes de maó i data 1849) Frias (no queda res, han feta casa nova a sobre) Auget (bastant nova) Urb Torre del Breny **Zona Fabr. Sant Jaume:** Claveria (no queda res, han fet casa nova a sobre, dues voltes de maó i data 18) Frias (no queda res, han feta casa nova a sobre) Auget (bastant nova) Fàbrica Sant Jaume **Nucli antic de Boades** El Rubió Can Cadevall Can Vilaseca Úrsul Cal Pedrisó R Cal Tet Ca la Francisca Cal Roc Cruselles Cal Rafael El Solé R Cal Valentina Flequer R **BV 1229** Cal Barceloní de Baix Cal Barceloní de Dalt (ca l'Agustí ?) Can Fainé (Els Casals o cal Casaler) Cal Diars ? (cal Xic de l'Agustí ?) Cal Baguet 2 Cal Pere Olivella Paguet Cal Llanut (Sabaté) Cal Colldetorra Cal Sastre Boig (tines) Cal Terrers Can Ros Cal Mas Cal Finestres	

7.4.CARRERS I CASES DEL POBLE

CARRER SANT ANTONI.

Es troba al nucli urbà de Castellgalí. Situat al cantó solell del camí Ral de Manresa a Montserrat, amb accés des de l'Avinguda Montserrat que permet l'accés al poble des de la C-16. És un carrer que puja fins a la placeta de l'església, una mica costerut degut a que s'ha adaptat al pendent que forma el terreny en aquesta zona. Les cases s'arrengleren a banda i banda en aquest tram, mentre des del número 15 fins a l'església queda algun espai lliure al cantó dret on fa la pendent pronunciada i on hi ha la plaça Joan Cadevall. A mig recorregut aproximadament, hi ha una capelleta de Sant Antoni de Pàdua a la casa nº 16; no sabem si la capella va donar nom al carrer o a l'inrevés. L'estructura de les cases segueix una tipologia similar: les del costat llevant amb planta i pis, les del costat de ponent amb planta i dos pisos. Les teulades són a doble vessant amb el carener paral•lel al carrer. Les portes són allindades i poques conserven elements singulars. La majoria estan arrebossades i pintades, però hi ha alguna amb façana de pedra o amb data a la llinda.

Cases:

-Nº 6, Cal Garramau: Abans ca la Mònica. Hi havia hagut fleca i botiga de queviures. Repartia el pa amb una tartana per Marganell, Sant Salvador de Guardiola. Va ser de les primeres a tenir cotxe, un Citroën i que va tenir aparell de ràdio.

-Nº 8, cal Pau.

-Nº 10, Cal Galler: el nom ve perquè els estadants venien de la casa del Gall. Al segon pis hi havia hagut l'escola i la gent la coneixia com L'Estudi. Al primer pis hi va haver les oficines de l'Ajuntament el primer terç del segle XX.

-Nº 12 Cal Nasi.

-Nº 14 La Mina: antigament cal Monjo.

-Nº 16 cal ferrer Milhomes: a la façana hi ha la capelleta a Sant Antoni, i té dues llindes amb inscripcions. Hi ha fitxa específica.

-Nº 18 cal Bruno: Llinda a la porta amb 1789.

-Nº 20 cal Correu: antigament cal Fuster Canudas. El nom actual és per què la família resident feia el correu i el transport de passatgers de Castellgalí a Manresa, primer en tartana i després en cotxe de línia. Té una llinda de pedra amb la data 1766.

-Nº 22 cal Sastre Isidret. Llinda a la porta 1766.

-s/n cal Soques: casa en ruïnes al costat de l'anterior, només queden els muntants de pedra de la porta.

-nº 30 cal Carbasa: refeta totalment.

-nº 32 cal Marxant.

-Nº 36 ca l'Àngel.

-Nº 40 cal Pedor: diuen que va anar a viure una família de Santpedor i la gent va abreujar el nom. Abans coneguda com ca la Munda.

-s/n cal Pere Sord: estava davant La Mina, va ser enderrocada en eixamplar el carrer. Hi havia hagut un forner.

-Nº 9 cal Teixidor: a principis del XX als baixos tenien telers.

-Nº 15 cal Jeroni: llinda 1772.

-Nº 17 cal Naixó: hi havia viscut una família que venia de la muntanya i eren herbolaris, elaboraven la trementina i remeis a base d'herbes, Maria Buixadé Minguell.
-Nº 19 ca la Rita.
-Nº 21 cal Martí.
-Nº 23 cal Jaumató: el 1891 ja vivia Jaume Torrens i Reimbau conegut per Jaumató. Havia hagut una carnisseria i tenien un ramat de cabres.
-Nº 25 cal Cabaler.

EL CAMÍ DE CAL TEIXIDOR. Carrer que ocupa un extrem de la zona de conreu dita "La Coromina", del que trobem referències al 1603.
Nº 1 cal Faura: llinda 1806
Nº 3 cal Cintoi:
Nº 5 cal Cinca: abans cal Prat. Llinda feta en reformar la façana el 1791. A l'era situada al davant és on batien el gra els veïns del carrer Sant Antoni.

PLAÇA DE CATALUNYA
La Plaça de Catalunya de Castellgalí va ser durant molts anys el centre de vida social del poble ja que es troba al bell mig del nucli antic, a un lloc que queda elevat del seu entorn, cosa que reforça el seu caràcter d'espai central del nucli. En aquesta plaça donen les façanes principals d'algunes de les cases antigues i la rectoria de l'església, així com es trobava l'antic cafè i anterior hostal al peu del camí Ral. Per la banda nord-est li permet l'accés el carrer del Castell al costat de cal Vives, i pel costat sud s'accedeix pel carrer de Sant Antoni i carrer Manresa passant la placeta de l'Església.
Hi ha les següents cases:
- Rectoria: referència per data inscrita, 1643.
- Cal Ferreret: referència per data inscrita, 1727.
- Cal Simon: referència documental, 1715.
- Casal Cultural (antic cafè de la plaça que formava part de ca l'Amigant): referència documental, 1673.
Cal Vives i cal Mestret, tot i que es troben a cada banda del camí del Castell que surt de la plaça, es troben numerades com si formessin part de la plaça Catalunya. Cal Mestret ha estat enderrocada recentment; cal Vives te una inscripció de 1776.
Nº 2 El Cafè: Era l'antic Hostal i posteriorment residència de la família Amigant. Havia sigut cafè del poble i en les seves sales es celebraven balls i projeccions de cinema a principis del segle XX. Actualment és el local social del poble hi ha estat remodelat recentment.
Nº 3 cal Simon: construida cap al 1715 pel rector Ramon Vilardaga. Antigament coneguda com Casa Nova de la plaça. El nom actual prové de Simon Vila, un traginer que la va comprar el 1820. A l'interior hi ha dues llindes amb les dates 1764 i 1773.
Nº 4 cal Mestret: recentment ha estat enderrocada.
Nº 5 cal Vives: també dita Vives Vell. Hi havia uns estables; havia hagut una fassina i feien esperit de vi. A la façana hi ha les inscripcions 1776, i Pera Casajuana a la llinda d'un balcó.
Nº 6 cal Ferreret: el 1709 Jaume Ferrer va comprar el terreny al Sr. Amigant i, segons la llegenda popular, la casa es va fer amb les pedres del

camí Ral. A l'interior hi ha una llinda de 1727 i a la façana una amb 1734; ; dos cellers amb volta de canó de pedra.
Nº 7 la Rectoria: edifici molt remodelat en diferents èpoques. Conserva una finestra amb la data 1750 i al balcó una llinda procedent de l'antiga habitació dels vicaris amb les inscripcions: 1643/ RECTORE VILOMARA/ TRANSL 1778. És un edifici adossat a l'església, amb planta baixa, dos pisos i golfes sota teulada.

CARRER DEL CASTELL

El carrer del castell era l'antic camí que menava des del centre del poble cap al castell que estava al turó.
-Nº 4 cal Mestret: recentment ha estat enderrocada. Encara es pot veure la paret de la tina folrada amb cairons.
-Nº 5 cal Vives: també dita Vives Vell. Hi havia uns estables; havia hagut una fassina i feien esperit de vi. A la façana hi ha les inscripcions 1776, i Pera Casajuana a la llinda d'un balcó.

CARRER MANRESA

Es troba al nucli urbà de Castellgalí. És el carrer més antic del poble, ja que era l'antic camí Ral de Manresa a Montserrat, i hi ha vàries cases relacionades amb activitats pròpies que es desenvolupaven a la vora dels camins: ferrers, hostal, casa de dispesses,...
Cases:
-Nº1, cal Jepet: l'any 1923 l'Ajuntament va acordar traslladar el jutjat municipal a aquesta casa.
-Nº 2, ca l'Amigant: era l'hostal del camí Ral. Té un cavall esculpit en una de les pedres cantoneres que miren cap a Manresa, indicant als viatgers la funció. Llinda 1684 i sobre la façana l'escut de la família Amigant. A la planta baixa hi ha restes del passadís que unia la casa amb el castell.
-Nº 3 cal Ferrer: dita també cal ferrer Vell per diferenciar-la de l'actual cal Ferrer. El 1859 Josep Fitó i Morera va obrir una ferreria. Abans era coneguda com cal Sastre Nestet. Es conserven 5 escriptures entre 1859 i 1920 a l'Arxiu Episcopal de Vic: capítols matrimonials, establiment a rabassa morta d'una vinya del mas Planoi, cancelació d'usdefruit de la casa, redempció de cens per la casa).
-Nº 5 cal Malandango: el nom podria venir d'una deformació de "malandano" que s'aplica a les persones que son un cap de trons. El 1834 Joan Pladellorens és conegut amb aquest nom. A la llinda hi ha una ferradura, podria indicar que hi havia una ferreria.
-Nº 7 cal Cofi: Sembla que el nom ve del costum que havien tingut els propietaris d'anar amb una còfia al cap. Inscripcions a les llindes de les portes: "Any 1740", "1756" i la pota d'un animal de peu rodó (probablement d'un ferrer o un traginer).
-Nº 9 Casal de Cultura i Joventut: Antiga seu de la Unió de Rabassaires i lloc de reunió de la gent del poble. Abans de la Guerra era coneguda com "la sala de baix" per distingir-la de la "sala de dalt" que es trobava a l'actual cal Ferrer del carrer Santa Margarida. Segons tradició oral formava part de cal Cofí i va ser adquirit i habilitat pels amos de la fàbrica Barrera-Monteis (precursors del cal Carné) per tal que els seus treballadors tinguessin un

lloc d'esbarjo. Després de la Guerra va ser la seu de les escoles fins a la construcció de l'actual.
-Nº 11 ca la Teresa: El 1880 Valentí Ferrer és anomenat Teresa. Llinda de la porta nova amb la data gravada 1757.
-Nº 13 cal Pons: de Lluis Pons de cal Pons de la vall d'Artigues. Muntant del balcó amb l'any 1743; dovella a la porta amb les inicials. I.P. Abans de la guerra van haver les escoles. Havia sigut propietat de la família Pladellorens del Talló i era coneguda com cal Talloner.
-Nº 16 cal Cintet: construïda cap el 1745. Jacint Calafell la va comprar el 1767.
-Nº 17: cal Tinet: originàriament formava una casa junt a cal Cintet, el 1752 es va dividir en dues. Primera referència del nom és del 1875.
-Nº 19: cal Boter: devia ser casa d'un boter. El 1897 Josep Giralt Bonvehí ja era anomenat així. A la llinda figura l'any 1756. Antigament hi tenien gent a dispesa i feien vida els músics que tocaven per la festa major.

EL CARRER DE MONTSERRAT

És un carrer del nucli urbà antic de Castellgalí. Es troba a l'extrem oposat del carrer Manresa, a la part més meridional del nucli antic i formant part de l'eixample cap a la urbanització Mas Planoi, a continuació del carrer Sant Antoni. Discorre pel costat del turó en el que s'aixeca el nucli, de manera que discorre bastant planer fins a l'inici de la urbanització moderna del Mas Planoi.

Cases del costat de migdia:
-Nº 1 cal Ferreró: Hi havia hagut una fusteria que regentava l'amo de cal Jaumató.
-Nº 5: cal Carnestoltes: el 1724 un dels funcionaris reals que va fer el cadastre del poble era anomenat Carnestoltes. El 1870 Josep Pladellorens era conegut amb aquest sobrenom. Antigament era coneguda com cal caganer, el nom el portà una noia de Sant Cristòfol que entrà per jove, ja que el seu pare era conegut així.
-Nº 15 Cal Gori.

Cases del costat de tramuntana:
-s/n cal Sastre Boig: desapareguda, era situada davant cal Ferreró. Hi havia una sastreria de l'amo de cal Salat.
-s/n cal Cabrit: desapareguda.
-Nº 6-8 cal Pinyot.
-Nº 10 cal Serra: abans cal Jaumeta, després cal Campaner ja que en Pere Serra va ser campaner.

CARRER DE SANTA MARGARIDA

És un carrer del nucli urbà antic de Castellgalí. Era el camí que uneix l'església parroquial amb l'ermita de Santa Margarida i la vall d'Artigues i el raval del Talló.
Cases del primer tram:

- Nº 1 cal Vives: el 1899 Alfons Ferrer de professió espardenyer la va començar a construir. Més tard la comprà la família Vives que obrí botiga de queviures i carnisseria.
-Nº 2 Ajuntament Vell: llinda finestra 1717. A la planta baixa havia tingut carnisseria la Confraria del Roser, la qual ja existia el 1603. Després carnisseria i carboneria de la família Vives (que després es traslladà a cal Vives) i una barberia que tingué diferents propietaris. A finals segle XIX al primer pis hi havia les escoles municipals i després passà a ser seu de l'ajuntament.
-Nº 6 cal Peó.
-Nº 8 cal Ferrer: abans cal Sastre. El nom actual ve dels prop de cal Ferrer del c/ Manresa que van traslladar l'estanc.
-Nº 10 cal Milhomes.
-Nº 12 cal Carbó.
-Nº 14 cal Rosa.
-Nº 16 cal Picapinyes. Petita casa de pedra, al costat es conserva part d'un pou. Un cop passada aquesta casa el camí es bifurca i a la dreta s'agafa un camí que porta a cal Mas.

Cases del segon tram:
-Nº 9 cal General.
-Nº 15 cal Sadurní.
-Nº 23 cal Cisteller: 1799 Salvador Bartomeu, cisteller, era propietari.
-Nº 27 cal Teuler: el terreny es va comprar el 1799 per Martí Serra, mestre de cases, al Sr. Amigant. Llinda a la porta 1808.

CARRER PUIGTERRÀ

És un carrer del nucli urbà antic de Castellgalí. El camí parteix del carrer de Santa Margarida i acaba en iniciar-se el pendent del turó que queda darrera, remuntant el puig que domina el poble i que possiblement li ha donat el nom.
Cases:
- Nº 2 cal Pere Enric: el 1871 el propietari era un pagès.
- Nº 15 cal Jan.
- Nº 17 cal Conill, llinda a la porta 1796.
- Nº 21 cal Maruès. Llinda amb la data 179X (1790 i 10= 1800). Antigament cal Rita, el nom actual és dels propietaris.
- Nº 25 ca la Mateus. Data 1793 a la llinda de la porta.
- Nº 27 cal Llorenç, El 1828 Llorenç Vila pagès va comprar cinc patis amb oliveres al paratge anomenat Puigterrà (AHCM) que estaven fitats i senyalats. Fins fa pocs anys la tina de la casa es convertia a la tarda en cosidor de les àvies del carrer.
- Nº 31 cal Nest.
- Nº 33 cal Roig.
- Nº 35 cal Fuster Marc. 1831 Marc Fargas era fill del fuster Joan Fargas.
- Nº 41 cal Lluci.
- Nº 43 cal Marquet.

Documentació de:

Vila, J., Melgosa, J. (1996). Els noms de les cases. L'Amigant nº 8, desembre.
Vila, J., Melgosa, J. (1997). Els noms dels carrers. El carrer Manresa. L'Amigant nº 13, desembre 1997.
Vila, J., Melgosa, J. (1998). El nom de les cases, L'Amigant nº 16.

7.5.LLINDES DE CASES DEL NUCLI

CARRER SANT ANTONI

16, cal Ferrer Milhones	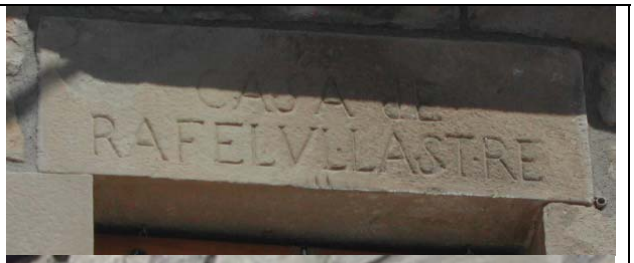
15, cal Jeroni	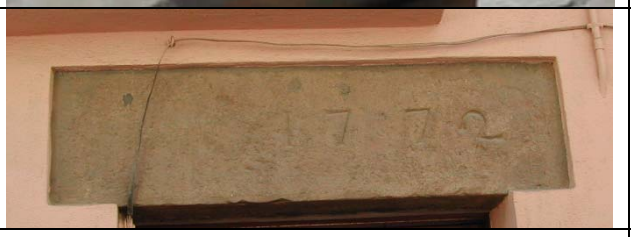
18	1789
20	1766
22	1766

PLAÇA DE CATALUNYA

Rectoria	

Cal Ferreret	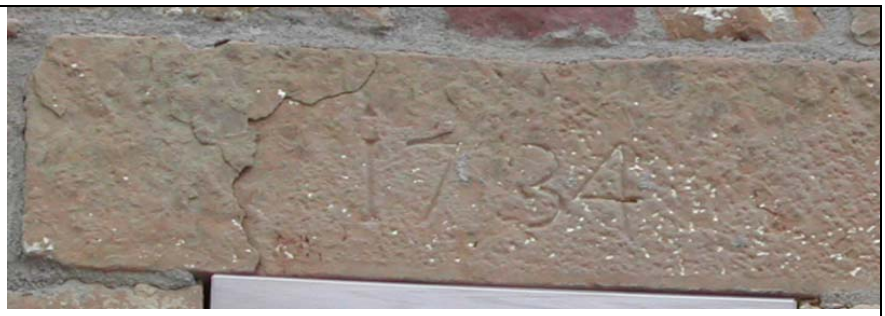
Cal Simon	
Cal Vives	

CARRER MANRESA

2, ca l'Amigant	
5, cal Malandango	
7, cal Cofí	
11, ca la Teresa	

CARRER DE SANTA MARGARIDA

27, cal Teuler	

CARRER PUIGTERRÀ

17, cal Conill	
21, cal Maruès	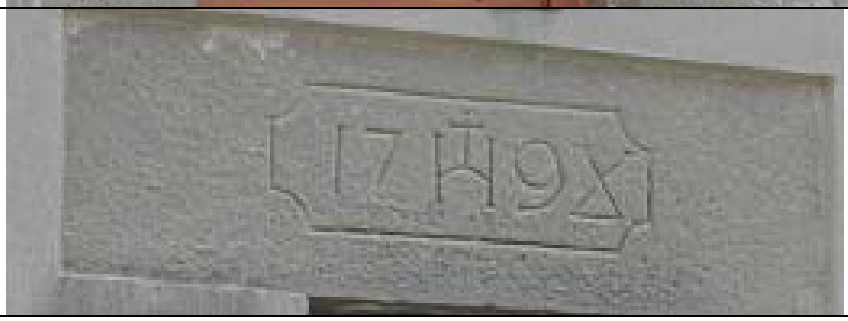

25, ca la Mateus	

7.6. **BARRAQUES DE VINYA**

Degut al gran nombre de barraques de vinya que hi ha al terme de Castellgalí no s'han documentat totes de forma individual. Per això s'ha optat a fer aquest llistat amb fotografies de les que s'han identificat amb el treball de camp per la realització de l'inventari. Són tan sols un petit nombre representatiu. El llistat pretén provocar la realització d'un inventari més exhaustiu d'aquests elements de pedra seca.

B1 Molt a prop de cal Tet de Boades. 405281/4615743	
B2 Als camps sota cal Tet de Boades. 405405/4615819	
B3 Als camps sota cal Tet de Boades. 405418/4615779	
B1 camí de la fàbrica Sant Jaume al pont dels ferrocarrils. 404653/4615887	
B2 camí de la fàbrica Sant Jaume al pont dels ferrocarrils. 404724/4615895	

B3 camí de la fàbrica Sant Jaume al pont dels ferrocarrils. 404739/4615870	
B4 camí de Clavería a can Vilaseca. Boades. 404903/4615644	
B5 camí de Clavería a can Vilaseca. Boades. 404919/4615505	
B6 camí de Clavería a can Vilaseca. Boades. 405048/4615523	
B7 camí de Clavería a can Vilaseca. Boades. 405063/4615611	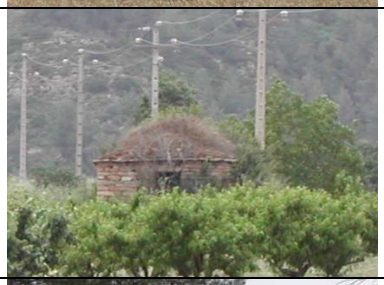
B8 camí cap a cal Ferreró. Raval de Boades. 405362/4615044	

B9 davant cal Tinetó i cal Ferreró. Raval de Boades. 404997/4614839	
B10 Caseta al camí del Rubió a la granja Mitjans. Boades. 405246 / 4615237	
B11 al costat de la fàbrica del costat granja Mitjans. Boades. 405041 / 4615212 Barraca de planta circular.	
B12 Barraca sota la masoveria de can Serra, cap al riu Cardener. 403459 4615226	
B13 Camí del Gall. 402693 4613666	
B14 Camí del Gall 402046 4613617	
B15 Camí del Gall 402276 4613661	

B16 Camí del Gall 402135 4613567	
B17 Camí del Gall 401816 4613545	
B18 Camí del Gall 401855 4613592	
B19Camí del Gall	
B20 Camí del Gall 402390 4613752	
B21 Camí del Gall 402426 4613802	
B22 Camí del Gall 402381 4613861	

B23 Camí del Gall 402740 4613640	
B24 camí de Santa Margarida a Vilumara. 401385 4614684 286	
B25 camí del Flequer a cal Parrantxo. 400027 4613377	
B26 can Mas, camí de la pedrera. 402789 4615112 280	
B27 feixes de can Mas. 402992 4615116 228	
B28 feixes sota can Mas. 403002 4614888 215	
B29 feixes sota can Mas. Teulada enfonsada, petita rodona a un marg, 403114 4614751 248	

B30 de la vinya de la font (de cal Mas) 403072 4614766 260 D.O tercer premi el 2005	
B31 no foto, no es veia bé. 402966 4614648 275	
B32 Camí a Cornet, a la riera, data 18— No foto 402849 4615574 175	
B33, camí de Castellgalí a Santa Margarida, a prop de la creu. 360m. Planta circular, coberta de cúpula, mig ensorrada. 401402 4614650 286	
B34 Camí de Casasayas. 401256 4614105 280	
B35, Cornet, camí de Cornet a Manresa. La porta recolza en un gran bloc de pedra que fa de llinda. 402082 4616453	
B36, idem. Mal estat, manca part de la teulada. 402194 4616548	

7.7.PERSONALITATS IL.LUSTRES DE CASTELLGALI

Dr. JOAN CADEVALL i DIARS

Nasqué en un modest edifici conegut pel nom de Coll de Torre, a la barriada de Boades, nucli situat a la vorera esquerra del Llobregat en el terme de Castellgalí.

Diu l'historiador Mossèn Antoni Vila que el cognom Cadevall és una contracció de Casa de Vall, tal i com es desprèn en un document de l'any 1372, referent al lloc de Boades i que es trobava a l'arxiu parroquial de Castellgalí.

En Joan Cadevall, en una carta escrita al 1911 i dirigida a Mossèn Vila, que era aleshores rector de Castellgalí, li deia: "em tinc, del tot, per fill d'aquest poble, i no només perquè aquí vaig néixer el dia 23 de juny de 1846, sinò perquè també aquí vaig rebre la primera formació en la persona d'un virtuós i intel.ligent professor, que sabé desvetllar en mon interior l'innat desig d'aprendre, cosa que d'altres, per ineptitud i deixadesa havien deixat de banda. Amb tot això, com és natural, les dificultats topogràfiques del país fan que, de fet, la meva casa nadiua pertanyi a Sant Vicenç de Castellet, on vaig rebre l'aigua baptismal." El professor nomenat era en Valentí Llenas, qui s'adonà de seguida de la voluntat d'estudi i de l' intel·ligència de son deixeble.

PARE VALENTI CASAJOANA i GIBERT

Es pot incloure entre els cèlebres teòlegs de la Companyia de Jesus, i nasqué a Castellgalí el 29 de setembre de 1828, en el mas Casajoana.

De molt jove ja se'l veia sobresortir entre els seus companys pel seu enginy, i als 22 anys ja era jesuïta, versat en les ciències de filosofia i teologia. Va dedicar tota la vida a l'ensenyament, doncs tingué la càtedra de teologia a Salamanca, Laval, San Cassià de França i Veruela. Més tard, els seus superiors el portaren a la Universitat de Roma, on només hi arribaven els més preparats de la Companyia. Allí fou condecorat amb l'honorífic diploma de Sant Tomàs d'Aquino.

A Roma va fer-se molt amic de qui fou mundialment cèlebre, l'eminentissim Cardenal Mazella; es deia d'ambdós que el pare Casajoana era profund i el Cardenal ampli en el seu saber.

Després d'haver dedicat la major part de la seva vida a l'ensenyament, vingué a Barcelona, on va escriure 4 llibres on es resumia tota la teologia. No havent pogut acabar aquesta obra, puig li sobrevingué la mort, s'en feu càrrec el qui fou deixeble seu, el manresà Pare Ignasi Serra.

El més preuat del Pare Casajoana fou que va saber ajuntar el seu gran saber amb la seva humilitat, i sent així, sovint se'l veia delectar-se amb gent senzilla i inculta.

Va morí el dia 28 de maig de 1889, als 61 anys, i en feia 39 de la seva entrada a la Companyia de Jesús, on ocupà un lloc molt distingit.

7.8. RECEPTES RECOLLIDES PER IGNASI DOMÉNECH

LLUÇ A L'ESTIL TORRE DEL BRENY (Domènech, Ignasi. La Teca. p.116)
(Calculat per 6 persones)

"Escollirem un lluç d'un quilo de pes, que una vegada net i separat el cap el tallarem en dotze rodanxes; després prepararem per cada comensal una dotzena de panses i un ou bullit. Les rodanxes de lluç, assaonades amb sal i suc de llimona, es passen per farina i es fregeixen a la paella amb abundor d'oli que estigui molt calent. Ja fregides i escorregut l'oli es passen a una cassola de terra envernissada interiorment i s'hi tiren les panses (sense cues ni pinyols) que ja tindrem netes i escaldades. Tot seguit es fa una mica de picada al morter composta de dos alls, unes fulles de julivert, una dotzena d'ametlles i una d'avellanes (les dues coses torrades i palades), canyella en pols i pebre negre mòlt, poquet de cada espècia; quan tots aquests ingredients quedin fets una pasta, hi tirarem l'oli sobrant de fregir el lluç, més una regular quantitat d'aigua bullenta. Aquesta salsa s'escampa pel damunt del peix perquè obtingui més cos durant la seva cocció, que té d'ésser lenta i a cassola tapada durant deu minuts. Es serveix col.locat en una plata i adornat amb un ou bullit partit per la meitat, per a cada persona".

CONILL GUISAT ESTIL BOADA (Domènech, Ignasi. La Teca p.190)

"El pintoresc poblet de Boada (Barcelona) està situat al raval de Castellgalí, prop de Sant Vicenç de Castellet, i gaudeix de gran bellesa panoràmica i d'esplèndides muntanyes, en les que hi abunden les herbes aromàtiques, que serveixen per a condimentar els guisats i també de les que s'usen per a la fabricació dels licors.
El plat de conill guisat, amb que van obsequiar-me, en un dinar d'amistat uns veïns d'aquest magnífic poblet, va ésser preparat per la senyora de la casa, excel·lent cuinera dotada de grans coneixements, tant en l'art culinari com de mestressa de casa.
Agraït d'aquest veïns per les seves atencions, com també pels molts detalls que varen facilitar-me referents als plats típics d'aquest laboriós poblet, és el per que dono a conèixer la recepta d'aquest suculent guisat. Explicació de la recepta:
Ens proporcionarem un conill tendre que, després de treta la pell i netejat, tallarem a trossos regulars, incloent-hi també el cap partit per la meitat. Posarem damunt del foc una cassola de terra, envernissada interiorment, hi tirarem una cullerada plena a curull de llard, 70 grams de cansalada o bé pernil greixós tallat a trossets; es sofregeix fins que s'hagi fos tot el greix, seguidament s'hi tira el conill sofregint-lo i removent-lo sovint fins que quedi ben daurat; aconseguint això es ruixa amb poqueta aigua, es tapa la cassola i que segueixi coent-se poc a poquet. Quan tot estigui ben cuit li afegirem la següent picada composta de 50 grams d'ametlles torrades i 20 grams de xocolata, tot finament picat al morter i dissolt després amb aigua bullent per tal que quedi claret, s'hi tira la sal necessària i que segueixi coent-se amb la cassola tapada. Mentre va coent-se el conill preparem una bona quantitat de bolets dels anomenats llenegues, que, nets i tallats a

trossets es posen a la paella amb oli, llard i sal corresponent i es sofregeixen a foc viu; quan ja estiguin sofregits s'aboquen a la cassola del conill i que tot junt segueixi coent-se. Quan falti un quart d'hora perquè tot estigui cuit es prepara una segona picada composta de dos tomàquets escalivats tretes les pells i llavors, dos alls i un polset de canyella, tot finament picat al morter i suavitzat amb un rajet d'oli cru que quedi una salsa espessa, la qual abocarem també a la cassola de conill sacsejant-la perquè s'uneixi bé tot el conjunt, es rectifica de sal i sense que arrenqui el bull es treu del foc la cassola, es porta a taula i es serveix aquest substanciós guisat de conill".

© Mª del Agua Cortés Elía, de la investigació, texts i fotografies de tot el treball.

Inventari promogut i co-finançat per:

Oficina del Patrimoni Cultural
Diputació de Barcelona

C/ Urgell, 187, 1ª planta
08036 BARCELONA
Tel. 934020635

Memòria i inventari realitzats per:

Mª del Agua Cortés Elía ©
Historiadora. Arqueòloga.
Gestora de Patrimoni Cultural

Diputació de Barcelona
Àrea de Cultura
Carrer Comte d'Urgell, 187. Edifici del Rellotge
08036 Barcelona
Tel. 934 022 566 • Fax 934 022 825
o.patrimonic@diba.cat • www.diba.cat/opc